

SAN LUCAS

Lucas, opa Teófilo wāikugħre gojadea

¹⁻² Opä Teófilo, yä mħrē õādore. Għa watopere Jesús irinugħādeare īñnerā għare īgħya kerere buema. Wärä gajirā, ļuġsā għare buederosūta keoro gojanugħasianerā āārīmá. ³⁻⁴ Yude āārīpereri Jesús irinugħādeare masħpeodhaġġ, õārō buebu. Irasirigu märē gajirā buedeare: “Diayeta āārā”, ārī masħburo, ārīgħu, irire keoro gojáa.

*Marīpħre wereboegħ Juan masakare wāiyyerimasu
deyoaburire weredea*

⁵ Herodes, Judea nikū marā opä āārīripoe sugħi paí Zacarías wāikugħu āārīyup. ļigħi, paí Abías wāikugħya bumu āārīyup. ļigħi marāpo Isabel wāikugħo, paí Aarón wāikugħu parāmeo āārīturiagħogue āārīyupo. ⁶ ļuġsā pērāgueta Marīpħi īñurorē diayemarē irirā, Moisére doreri pídeadere tarinugħābiriñurā. Irasirirā gajirā ļuġsārē: “Nerī irirā āārīma”, ārīmasibiriñurā. ⁷ Isabel pūrā marīgħono āārīyupo. Irasirirā pūrā marīrāta, muñuakħo āñurā.

⁸ Sunu Zacaríaya bumarārē Marīpħuya wiigħe Marīpħi īñurō moǎrī āārīyuro. Irasirirā, ļigħi paíare iridoredosūta irirā irogue waanurā. ⁹ Irogue ejadero pħar, ļuġsā paia irinarośu Zacariare sārōri soemubure beybokañurā. Irasirigu Zacarías Marīpħuya wiima taribugue soemugħi ñajāħyup. ¹⁰ ļigħi irire soemuripoe iri taribu wirinugħārōgue wärä masaka Marīpħre sērērā iriñurā. ¹¹ ļigħi

soemuripoe sugu Marípure wereboegu sárórí soemuró diaye gapu Zacariáre deyoayupu.
12 Zacarías Ígüré íágu, íáguka, nasirimasaibiriuyupu.
 Buro güiyupu. **13** Ígu güimaku íágu, Marípure wereboegu gapu ásu áríyupu:

—Zacarías, güibirikóóka! Marípu mu sérerírē pémi. Mu marápo Isabel sugu majígu púrakugokumo. Ígüré “Juan” wáiyeka! **14** Ígu merá buro ushayaguko. Wárá gajirá ígu deyoamaku, ushayarákuma. **15** Ígu Marípu iüröré ubu áárígu meta áárígukumi. Igui deko pámurírē, siburidere neó iiríbirikumi. Ígu deyoaburi dupiyurogueta Óágu deyomarígurē opatarisiagukumi. **16** Wárá Israel bumarárē Marípure gúñaduúnerárē dupaturi gúñamaku irigukumi doja. **17** Marí Opu aariburi dupiyuro Elías Marípuya kerere weredupiyudi werederosúta Óágu deyomarígu turari merá masakare weregukumi. Pagusámará ígusá púrá merá óáró ááríburo, árígu; tarinugárrimasádere opará dorerire óáró yujuburo, árígu, Marípuyare weregukumi. Irasirigu masaka marí Opure óáró ushayari merá bokatírínéaburo, árígu, irire weregukumi, áríyupu Marípure wereboegu Zacaríare.

18 Ígu irasú árímaku pégu, Zacarías sérénayupu:

—¿Nasirigu yu ire: “Diayeta áárá”, árímasibukuri? Yu burogura áárá. Yu marápode búro áárímo, áríyupu.

19 Ígu irasú árímaku pégu, ásu árí yujuyupu:

—Yu Marípure wereboegu, Gabriel wáikugu, Marípu puro áárígu áárá. Íguta yure iriuami, maré i óárí kerere weredoregu. **20** Dapagorare

yu wererire mu buremubiri waja, wereníbi du-jagkoa. Mu magu deyoadero puru, werenígkoa doja. Marípu: “Irasu waaburo”, ãrimaku

, yu mure ãraderosúta waarakoka, ãriyupu

Gabriel Zacaríare.

21 Ígu irasu ãri wereripoere masaka, iri taribu wirinugârogue ããrirâra Zacaríare yúra iriñurâ. “¿Naásu waayuri, Ígu iropa yoaripoe deyomarígu?” ãri gunñañurâ. **22** Zacarías iri taribugue ããradi wirijagu, Ígusârê wereduagu, neõ werenímasibiriyupu. Irasirigu Íguya mojôri merâ irikeoyupu. Masaka, Ígu irasirimaku ïârâ: “Iri taribugue Marípu ïmuadeare ïâgukakôakumi”, ãri gunñañurâ.

23 Zacarías Marípuya wiigue Marípu ïûrô moãrirê ripeo, Íguya wiigue goedujáakôayupu. **24** Puru Ígu marâpo Isabel nijîpo ããrinugâyupo. Su mojômarâ abe neõ wiriro marîrô igoya wiigue ããrikôâyupo. **25** Æsu ãri gunayupo: “Marípu, yu pûrâ marîgô ããrideore iritamugu irasu yámi, masaka yure ïâbéobirikôaburo, ãrigu”.

Marípure wereboegu Maríare Jesús deyoaburire weredea

26 Isabel nijîpo ããrinugâdero puru, su mojôma pere gaji mojô suru pêrêbejari abe waaro merâ Marípu Ígurê wereboegu Gabriere Galilea nikûma makâ Nazaret wâikuri makâgue, **27** sugu ûmâu merâ ããribe purogue iriuyupu. Igo, José wâikugu opu David parâmi ããrituriagu merâ marâpukubo iriyupo. **28** Gabriel, igo ããrirôgue ñajâa, igore:

—Mure ðâdorea. Marípu mure ðârô irigu ããrimi. Ígu marî Opu mu merâ ããrimi. Æãripererâ

nome nemorō m̄urē õārō iritarinugāgukumi, ārī õādoreyupu.

29 Maríia, īgūrē īāgō, īgū irasū ārīrīrē pégo, pégukakōāyupo. “¿Naásū ārīdharo irikuri īgū yure õādoreri?” ārī, buro gūñayupo. **30** Igo gūkamakā īāgū, Marīphre wereboegu ārīyupu:

—Maríia, güibirkōāka! Marīphu īürōrē m̄u õārī bokabu. M̄u merā ushayami. **31** Irasirigo m̄u dapagorare nijīpo āārīnugāgokoa. Sugū majīgū pūrākugokoa. īgūrē “Jesús” wāiyegokoa. **32-33** īgū ubu āārīgū meta āārīgukumi. Marīphu āārīpererā nemorō turagū, īgūrē: “Yū magū āārā m̄u”, ārīgukumi. David, m̄u magū ūekū, Israel bumarā opu āārīdi āārīmī. Marīphu Davire opu píderosūta m̄u magādere Opu pígukumi Israel bumarārē dorenibure. īgū doreri neō perebirikoa, ārīyupu.

34 īgū irasū ārīmakā pégo, Maríia īgūrē sērēñayupo:

—¿Nasiriro yure irasū waabukuri, yū neō sugū ūmúu merā āārībirikeremakā? ārīyupo.

35 Igo irasū ārīmakā pégu, ūsū ārīyupu:

—Óāgū deyomarīgū m̄uguere dijarigukumi. Marīphu āārīpererā Opu turari, su īimikāyebo túbiaro irirosū ejarokoa m̄urē. Irasirigu m̄u magū deyoabu, Marīphyagū õāgū āārīgukumi. Masaka īgūrē: “Marīphu magū āārīmi”, ārīrākuma. **36** M̄u basudeo Isabede, buro āārīkerego, sugū majīgū pūrākugokumo. Masaka igore: “Pūrā marīgō āārīmo”, ārīkeremakā, su mojōma pere gaji mojō suru pērēbejari abegora opasiamo. **37** Marīphre īgū iridharī, neō diasabea, ārīyupu.

38 īgū irasū ārīmakā pégo, Maríia ārīyupo:

—Y_u marī Opure moāboego ãārā. Marīp_u, mu
ãārīrōsūta iriburo y_ure, ãāryupo.

Igo irasū ãrādero p_uru, Marīp_ure wereboeg_u
waakōāyup_u.

Mariá Isabere īāgō waadea

³⁹ Irin_urīta María mumurō merā Judea nikū
ūtāyuku watopegue ãārīrī makāgue waayupo.
⁴⁰ Irogue eja, Zacaríaya wiigue ñajāa, Isabere
õādoreyupo. ⁴¹ Igo õādorerire pémakū, Isabel mag_u
igoya patoregue ãārīgū b_uro gāmeñayup_u. Igo,
Óāg_u deyomarīgūrē opatariyupo. ⁴² Irasirigo
turaro merā ãsū ãāryupo:

—Marīp_u ãārīpererā nome nemorō m_urē õārō
iritarin_ugāmi. Mu mag_udere õārō yāmi. ⁴³ Mu,
yu Op_u pago y_ure īāgō ejamak_u õātaria. ⁴⁴ Mu
õādorerire y_u pémak_uta, y_u mag_u yaa patoregue
ãārīgū b_uro usuyari merā gāmeñami. ⁴⁵ Marīp_ure
wereboeg_u m_urē wereadeare: “Keoro waarakoa”,
ãrī b_uremusīā, õārō usuyari merā ãārā, ãāryupo
Isabel Mariare. ⁴⁶ Irasirigo María ãsū ãāryupo:

Yaa yujupūrāgue y_u Op_ure: “Õātaria mu”, ãrī,
usuyari sīā.

⁴⁷ Marīp_u y_ure taug_u merā b_uro usuyáa.

⁴⁸ Y_u ubu ãārīgō ãārīkeremak_u, Marīp_u y_ure īgūrē
moāboegore gūñami. Irasirirā dapagora
merā masaka y_ure: “Marīp_u igore õārō
iridea merā b_uro usuyadeo ãārīmō”,
ãrīnīkōārākuma.

⁴⁹ Marīp_u turatarigu y_ure wāri õārīrē yāmi. Īgū
õātarigu, neō ñerī opabi ãārīmi.

- 50 Aārīpererā goepeyari merā īgūrē būremurārē bopoñanikōāgukumi.
- 51 Īgū turari merā wāri ðārīrē iri īmumi. “Għa gajirā nemorō aārā”, ārī gūñarānorē ubu aārīrā dujamakū yámi.
- 52 Oparārē ubu aārīrā dujamakū yámi. Ubu aārīrā: “Gajirā nemorō aārībea”, ārī gūñarā gapure oparā dujamakū yámi.
- 53 Uaboarimasārē wāri ðārī sīmi. Wāri oparā gapure neō gajino opamerā dujamakū yámi.
- 54-55 Marī ūnekusāmarārē: “Iritamugħura”, ārīderosūta Abrahārē, īgħi parāmerā aārīturiarādere iritamunikōāmi. Irasirigħ marī Israel bumarārē, īgħi moāboerārē īgħi ārīdeare neō kātiro marīrō bopoñarī merā iritamunikōāmi, ārīyupo María.[☆]
- 56 María, Isabel merā unctionar abegora aārīyupo. Puru igoya wiigue goedujáakōāyupo.

Juan masakare wāi̯yerimasu deyoadea

57 Puru Isabel majiġħu deyoarinopoe nijiwāgħudero puru, igo magħi deyoayupu. 58 Irasirirā igo puro aārīrā, igoyarā, Marīpu igore ðārō iridea kerere pérā, igore u sħuyatamurā waañurā. 59 Igo magħi deyoadero puru, su mojōma pere gaji mojō unctionar pērēbejarinurī waaro merā majiġurē īgħya dappu ma gasirogħar*

59 Igo magħi deyoadero puru, su mojōma pere gaji mojō unctionar pērēbejarinurī waaro merā majiġurē īgħya dappu ma gasirogħar*

* 1:54-55 1 S 2.1-10; Sal 113.5-9; Gn 17.7 * 1:59 Gn 17.1-14: Iripoegue Marīpu Abrahārē īgħi pūrā īmarē: “Yaarā aārīburo”, ārīgħi, īgħas-sāya dappu ma gasirogħar wiiridoredi aārīmī. Puru iri dorerire Moisére pidi aārīmī. Irasirirā judío masaka Abraham parāmerā aārīturiarā iri dorerire irirā, īgħas-sā pūrā īmarē su mojōma pere gaji mojō unctionar pērēbejarinurī waaro merā majiġurē īgħas-sā deyoadero puru irasū yáma.

“Zacarías” wā̄irē wā̄iyedʉadiñurā. **60** Isabel gapʉ Ígʉsārē:

—Ãārībea. Ígʉ: “Juan” wā̄ikʉgʉkumi, ãrīyupo.

61 Igo irasū ãrīmakʉ pérā, igore:

—¿Nasirigʉ irasū wā̄ikʉbukuri? Neō mʉyarā irasū wā̄ikʉrā máma, ãrīñurā.

62 Irasirirā Zacaríare: “¿Mʉ naásū wā̄iyedʉakuri?” ãrīrā, mojōrī merā irikeo, sérēñañurā. **63** Irasirigʉ Zacarías su taboa majī sérē, iri majīgue:

—“Juan wā̄ikʉgʉkumi”, ãrī gojayupʉ. Ígʉ gojarire ñārā, gʉkakōāñurā. **64** Irire gojagʉta Zacarías wereníbi ãārādi wereníakōāñupʉ doja. Irasirigʉ Marīpʉre: “Óātaria mʉ”, ãrī, ushayari sīyupʉ. **65** Ñārīpererā Zacarías puro ãārīrā, Ígʉ werenímakʉ pérā, gʉkakōāñurā. Ñārīpererogue Judea nikū marā ñtāyuku watopegue ãārīrārē Juan deyoadeare wereñurā. **66** Ígʉ deyoadea kerere pérā, ñārīpererā gūñā, ñsū ãrī gāme sérēñañurā:

—Íi majīgʉ bʉguro waagú, ¿naásū ñārīrikʉgʉkuri Marīpʉ turari merā deyoadi? ãrīñurā.

Zacarías Marīpʉre bayapeodea

67 Zacarías, Óāgʉ deyomarīgʉrē opatarigʉ Marīpʉ Ígʉrē weredorerire ñsū ãrī wereyupʉ:

68 Marīpʉre Israel bumarā Opure ushayari sīrā! Marī Ígʉyarā purogue marīrē taugʉ aarími.

69 Irasirigʉ marīrē taubure turatarigʉre iriugʉkumi. Ígʉ, David Marīpʉre moñboerimasʉ ñārīdi parāmi ñārīturiagʉgue ñārīmi.

- 70 Iripoegue Marīph, īgħya kerere weredupiyuri-masā ñerī marīrā merā marīrē tauburire āsū ārī weredi āārīmí:
- 71 “Āārīpererā mħusärē īāturirārē, wajarākħarrārē, mħusärē tariweremakħ irigħura”, ārī weredi āārīmí.
- 72 Irasirigu marī ñekħsāmarārē: “ ‘Mħusärē bopoñarī merā īāgħu, oħarrō irigħura’, ārīdeare neħo kātibirkoka”, ārī weredi āārīmí.
- 73 Irire Marīph marī ñekħ Abrahārē weredi āārīmí.
- 74 Irasirigu marīrē īāturirārē wijatagħukumi, güiri marīrō īgħu dorerire iritħayaburo, ārīgħu.
- 75 Āārīperero marī okaro bokatīrō marīrē īgħix-xarā, diayemarē irirā āārīmakħ irigħukumi, ārīyupħu Zacherías.
- Irasū ārī odo, īgħu magħġagħar ārīyupħu:
- 76 Makħ, masaka mürē: “Marīph āārīpererā nemorō turagħħya kerere weredupiyuri-masū āārīmi”, ārīrākuma. Mħ, marī Opħ aariburi dupiyuro īgħu aariburi maarē diayema maa āmugħu irirosū īgħix-xare weregħ waagħukoa.
- 77 Marīphayarārē āsū ārī weregħukoa: “Marīphure: ‘Għa ñerō irideare kātika! ’ ārī sērēmakħ, mħusärē kātigħukumi. Irasirigu mħusärē perebiri peamegue waabonerārē taugħukumi”, ārīgħukoa.
- 78 Marīph marīrē bopoñarī merā maħsiġħ, īmħ, maa-manħ boyoro irirosū waamakħ irigħukumi, īmħaqasigue merā marīrē taubure iriugħu.
- 79 Naiftiārōgue āārīrārē boyori sīġħukumi perebiri peamegue waabonerārē īgħiġi masħburo, ārīgħu. Irasirigu marīrē īgħu merā oħarrō

siñajärī bokamakă irigukumi, ãrī wereyupu
Zacarías.[◊]

80 Majígū õãrī gũñarī merā, Marípu turari merā
masáyupu. Masaka marírōgue yoaripoe ããrīyupu.
Irogue ããrīgúta Israel bumarárē buenugãyupu.

2

*Jesús deyoadea
(Mt 1.18-25)*

1 Marípu magū deyoaburi dupiyuro romano
marā opu Augusto wãikugu ïguya nikū marárē
ããrīpererárē keoñabu, ïgūsā wãirē gojatúdoreyupu.
2-3 Irasirirā ããrīpererā masaka ïgūsā ñeküsamarā
deyoadea makärígue ïgūsā wãirē gojatúrā
waañurā. Siria nikū marā opu Cirenio wãikugu
ããrīripoe gojatúnugãñurā.

4 Irasirigu Joséde, Galilea nikūma makā
Nazaretgue ããrādi, Judea nikūma makā Belégue
waayupu. Belén, David deyoadea makā ããrīyuro.
Ígū, David parāmi ããrīturiagu ããrīsīā, irogue
waayupu. **5** Ígū marāpo ããrībo María merā Ígū
wãirē gojatúgu waayupu. María gapu nijípo
ããrīyupo. **6** Irasirigo irogue ããrīgō, nijīwāgūyupo.
7 Kärírī wii uturimakă ïā, José, María merā wekua
wiigue kärírā waañurā. Iri wiigue María neõ
pürákubeo ããrīdeo, majígū pürákunugãyupo. Ígū
deyoamakă, surí gasiri merā õma, wekua baari
korogue Ígūrē sãyupo.

*Marípu wereboerā oveja korerimasârē
deyoadea*

◊ **1:79** Mal 3.1; Is 9.2

8 Belén t̄erogue ovejare korerimasā ãārīñurā. Ñamirikʉ irogue dita ïgūsāyarā ovejare koreboyoanañurā. **9** Irogue ïgūsārē gūñaña marīrō sugʉ Marīpʉre wereboegʉ deyoayupʉ. Ígʉ deyoamakʉ, Marīpʉ goesesiriri ïgūsārē boyoyuro. Irasū waamakʉ ïáguka, bʉro güiñurā. **10** Marīpʉre wereboegʉ ãsū ãrīyupʉ ïgūsārē:

—Güibirikōāka! Mʉsārē õārī kerere ãírigʉ yáa, ãārīpererā masaka usuyaburire. **11** Dapagā ñami, David deyoadea makāguere mʉsārē taubu deyoami. Ígʉ Marīpʉ iriudi, Cristo mʉsā Opʉ ãārīmi. **12** Mʉsā majīgūrē ïārā waarrā, surí gasiri merā òmadire, wekʉa baari korogue sāñagūrē bokajarāko. Irasirirā ïgūrē ïārā: “Diayeta ãārāñumi”, ãrīrāko, ãrīyupʉ.

13 Ígʉ irire ãrīripoeta gajirā wárā Marīpʉre wereboerā deyoa, Marīpʉre bʉremurā ãsū ãrī bayañurā:

14 Marīpʉ ûmʉgasigue ãārīgūrē: “Óātaria mʉ”, ãrī, usuyari sīrā! I ûmʉgue ïgʉ merā õārō ãārīrā siñajārī opaburo, ãrī bayañurā.

15 Marīpʉre wereboerā ûmʉgasigue mʉrīadero pʉrʉ, ovejare korerimasā ïgūsā basi gāme wereniñurā:

—Náka, dapagorata Belégue! Marīpʉre wereboegʉ marīrē wereaderosūta ïārā waarrā! ãrīñurā.

16 Irasirirā mumurō merā ïārā waañurā. Irogue eja, Josére, Maríare bokajañurā. Majīgʉ gapʉre wekʉa baari korogue sāñagūrē ïāñurā.

17 Ígūrē ïārā, iro ãārīrārē Marīpʉre wereboegʉ majīgūyamarē wereadeare wereñurā. **18** Ígūsā irire weremakʉ pérā, ãārīpererā péguakakōñurā.

19 María gapu ããr̄pereri ïḡsā wererire pégo, igoya yujapūrāgueta gūñaduripíyupo. **20** Ovejare korerimasā Marípure wereboegu wereaderosūta ããr̄pereri ïḡsā péadea, ïädea keoro waamaku ïãrā, Marípure: “Óätaria mu”, ãr̄i, ushyari merā goedujáakõãñurā.

Jesúre Marípuya wiigue ãiadea

21 Purh su mojōma pere gaji mojō ureru pērēbejarinurī waaró merā majígūrē ïḡya dupuma gasirogārē wiiriñurā. Wiiri odo, Marípure wereboegu Maríare, igo nijipo ããr̄iburo dupiyuro ãr̄iderosūta ïḡrē “Jesús” wāiyeñurā.

22 Purh Moisés: “Äsū irika ümuhrē pūrākuadero purh!” ãr̄ideare iripeo, José, María merā Jesúre Jerusalégue ãiãñurā, Marípuya wiigue Marípure: “Muyagu ããr̄imi”, ãr̄i ïmurā waarā. **23** Irire irirā, Marípu dorederosūta iriñurā. Äsū ãr̄i gojasūdero ããr̄ibu Marípu doreri gojadea pūgue: “Äãr̄pererā üma deyoapurorirā Marípuyarā ããr̄iburo”, ãr̄i gojasūdero ããr̄ibu. **24** Irasirirā José, María merā Jerusalégue Marípu dorederosūta irirā waañurā. Äsū ãr̄i gojasūdero ããr̄ibu doja: “Pērā buja, o ïḡsā marimaku buja irirosū deyorágā pērā suka, Marípu ïñrō wéjē soepeoburo, ãr̄irā”.

25 Iripoere Jerusaléguere sugu buguro Simeón wāiñugu ããr̄iyupu. ïḡ õägu, Marípure buremugu ããr̄iyupu. Israel bumarārē taugu aaribure yúgu iriyupu. Õägu deyomarígu ïḡ merā ããr̄iníkõäyupu. **26** Iripoegue Õägu deyomarígu ïḡrē äsū ãr̄i weredi ããr̄imí: “Cristo, Marípu iriubure ïäbita boabirikoa mu”, ãr̄idi ããr̄imí.

27-28 Jesúre ïgã pagusãmarã Jerusalégue ãijarinurẽ Õágã deyomarïgã Simeõrẽ Marípuya wiigue waadoreyupu. Marípua dorederosûta Jesúre iri wiigue ãijamakã ïã, Simeón ïgãrẽ kôã, Marípure usayari sã, ãsã ãrïyupu:

29 Yã Opu, mu iripoegue ãrïderosûta keoro yáa. Irasirigu dapagorare yã murẽ moâboegu usayari merã boamasña.

30 Ï majigãrẽ masakare taubure yaa koye merã ïãa.

31 ïgãrẽ masidoregu, ãârïpererã masaka ïürögue iriubu.

32 ïgãta judío masaka ãârimerãrẽ murẽ masimakã irigu, sîägori sîgã irirosu iriguukumi.

Ãârïpererã masaka: “Marípua ïgãyarã Israel bumarãrẽ õârõ iritamumi”, ãrïrakuma, ãrïyupu Simeón.³²

33 Simeón majigãyamarẽ irasã ãrïmakã pérã, ïgã pagusãmarã péguakökãñurã. **34** Simeón ïgãsãrẽ: “Marípua mûsãrẽ õârõ iriburo”, ãrï odo, Jesús pagore ãsã ãrïyupu:

—Ï majigã Marípua beyedi ãârïmi. Wára Israel bumarã ïgãrẽ bûremumerã perebiri peamegue bêodijusûrakuma. ïgãrẽ bûremurã gapu ûmugasigue ãimurïásûrakuma. Marípua turari merã ïgã iri ïumakã ïârã, wára masaka ñerõ werenírakuma ïgãrẽ. **35** Irasiriri merã ãârïpererã masaka ïgãsaya yujupûrârígue gûñarîrẽ masisûrokao. Mu gapu i merã muya yujupûrârẽ sareri maji merã saremakã pûrîsûrõsû buro bûjaweregokoa, ãrïyupu Simeón Maríare.

³² **2:32** Is 42.6; 49.6; 52.10

36 Gajigo Maríphaya wiiguere Maríphaya kerere weredupiyugode ããrãyupo. Igo Ana wãikugo, Fanuel magõ, Aser bumó, búro ããrãyupo. Maamogora marãpkudeo ããrãdimo. Puru, su mojõma pere gaji mojõ peru pêrêbejari bojori waaró merã igo marãpu boakõãyupu. **37** Irasirigo wapiweyo dujayupo. Ígûsâ Jesûre Maríphaya wigüe ãijaripoere ochenta y cuatro bojorigora opayupo. Iri wiiguere ãmûrikâ, ñamiriku bereri merã Maríphare sêrénayupo. **38** Jesûre ãijamakû ïágõ, Ígû puro aari ejanugã, Marípure usuyari sîyupo. Puru ããrãpererâ Jerusalén marãrê taubure yúrãrê Jesús deyoadeare wereyupo.

Nazaretgue goedujáadea

39 José, María Jerusalégue ããrãnerâ, Maríph dorederosûta ããrãpererî iripeo, Galilea nikû Ígûsâya makâ Nazaretgue goedujáakõãñurâ. **40** Irogue majigû turagu õärô masigû masayupu. Maríph Ígûrê õärô iritamuyupu.

Jesús Maríphaya wiigüe waadea

41 Bojorikâ Jesús pagusâmarâ pascua bosenurî ããrãmakû, Jerusalégue waanañurâ. **42** Jesús pe mojõma pere su gubu peru pêrêbejari bojori oparipoe Ígûsâ irinarõsû Ígû merã iri bosenurê irogue taurâ waañurâ. **43** Iri bosenu tariadero puru, Ígûsâya makâgue Nazaretgue goedujáakõãñurâ. Jesús gapu Jerusalégueta dujakõãyupu. Ígû pagusâmarâ Ígû irogue dujarire masibiriñurâ. **44** “Gajirâ marî merãmarâ merã aarikumi”, ãrî gûñadiñurâ. Puru Jerusalérê Ígûsâ wiriadeanu ñamika ããrãmakû, Ígûsâ merãmarâ

watopegue īgūrē āmadiñurā. **45** Āma, īgūrē bokabiri, maa deko merāta gāme dujáakōāñurā doja Jerusalégue āmarā waaraā.

46 Urenu pūru Marīphya wiigue Moisés gojadeare buerimasā watopegue doagure bokañurā. īgūsā werenírē pé, īgūsārē sérēñanayupu. **47** īgū masīrī merā wererire, īgū õārō yuñurire pérā, āārīpererā pégukakōāñurā. **48** īgū irogue doamakā īārā, īgū pagusāmarā īāgukakōāñurā. Pago īgūrē ārīyupo:

—Mak, ¿nasirigū għare irasiriari mu? Yuhu, mepu merā buro għuñarikuri merā mure āmaabu, ārīyupo.

49 Jesús pagore āsū ārī yuñayupu:

—¿Nasirirā yu're āmaarrī? Yuhu, yu're iriro gāāmea īgħya wiiguere. ¿Irire masīberi musā? ārīyupo.

50 īgū irasū ārīrīrē īgū pagusāmarā gapu pémastibiriñurā.

51 Pūru Jesús īgūsā merā Nazaretgue goedujáakōāyupu. īgū irinírōsūta īgūsā dorerire tarinugħarō marīrō yuñayupu. īgū pago gapu āārīpereri īgū Jerusalégue iriadeare igoya yuñupürägue għuñaduripýupo. **52** Jesús wári masīrī merā masāyupu. Marīpu īgūrē: “Oāgħu āārīmi”, ārī īāyupu. Masakade āārīpererā irasūta ārī īāñurā.

3

*Juan masakare wāi̯yerimasu buedea
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28; 8.31-47)*

1 Pe mojōma pere su gubu pērēbejari bojori Tiberio wāi̯kugħu romano marā opu āārīrī ħajādoro pūru, gajirā īgū dokamarā īlsāku āārīñurā: Poncio

Pilato, Judea nikū marā opa ãārīyupu. Herodes, Galilea nikū marā opa ãārīyupu. Ígū pagumu Felipe: Iturea, Traconite, pe nikū marā opa ãārīyupu. Gajigū Lisanias, Abilinia nikū marā opa ãārīyupu.

² Gajirā pērā: Anás, Caifás wāikurā paía oparā ãārīñurā. Ígūsā oparā ãārīripoere Zacarías magū Juārē masaka marīrōgue ãārīgūrē Marīpu Ígūyare weredoreyupu.

³ Irasirigū Juan ãārīperero dia Jordán wāikudiya t̄rogue masaka irogue ejarārē:

—Mūsā ñerō irideare b̄ujawereka! Mūsā gūñārīrē gorawayu, wāiyedoreka! Irasirimakā, mūsārē Marīpu mūsā ñerō irideare kātigukumi, ãrī werenayupu. ⁴ Juan irire irigū, iripoegue Marīpuya kerere weredupiyudi Isaías gojaderosūta iriyupu. Åsū ãrī gojadi ãārīmí: Masaka marīrōgue sugu buro gaguinírī merā weregukumi: “Marī Opā aariburi dupiyuro Ígū aariburi maarē diayema maa õārī maa ãmurā irirosū diayemarē irika!

⁵ Dupa t̄urūri ãārādeare yasurope piusūrokao. Utāyuku ãārādeade keoro dujarokoa. Maarī dupaberori ãārādeade diayema maarī dujarokoa. Goberikūri maarīde su báparogueta dujarokoa.

⁶ Marīpu marīrē taubure iriumakā, ãārīpererā masaka ïārākuma”, ãrī gojadi ãārīmí.[◊]

⁷ Wárā masaka Juan p̄rogue wāiyedorerā ejañurā. Juan Ígūsārē ãrīyupu:

—Mūsā ãña irirosū ñerā ãārā. ¿Noā mūsārē õōguere aaridoreari? Marīpu, gúa ñerō iriri waja

[◊] **3:6** Is 40.3-5

wajamoābirikōāburo, ārīrā, ¿m̄asā ȳare wāiyedorerā aarari? ⁸ M̄asā: “Ḡua ñerō irideare bujawere, gūñarīrē gorawayuab̄”, ārīrā, m̄asā ñerō irideare piri, òārī gap̄re irika! M̄asā: “Ḡua Abraham parāmerā āārīturiarā āārīmak̄, Marīpu guare wajamoābirikumi”, ārī gūñabirikōāka! Ȳe m̄asārē āsū ārā: “M̄asā gūñarīrē gorawayubirimak̄, m̄asā Abraham parāmerā āārīturiari wajamáa. Marīpu i ûtāyeri merā Abraham parāmerā āārīturiarā waa-mak̄ irimas̄mi”. ⁹ M̄asā ñerī iririre piribirimak̄ īāḡ, Marīpu m̄asārē bēogukumi. Suḡa yuku ñerī dūkakudire īā, kōme merā nugūrīgue merāta diti, peamegue soebéorosū m̄asārē bēogukumi, ārīyupu Juan.

¹⁰ Iḡu irasū ārīmak̄ pérā, Juārē sērēñañurā:
—¿Guare nasiriro gāāmerī?

¹¹ Juan Iḡusārē yujuypu:

—Suḡa peñe suríro opagu, opabire suñe sīburo.
Baari opagu, baari opabire dūkawaburo, ārīyupu.

¹² Gajirā romano marā oparārē niyeru wajaseabosarā, Juan p̄ero wāiyedorerā ejañurā. Iḡusāde Juārē sērēñañurā:

—Guare buegu, ¿guare nasiriro gāāmerī?

¹³ Iḡusā irasū ārīmak̄, Juan ārīyupu:

—M̄asā oparā m̄asārē wajaseadoreaderopata wajaseaka! Iḡusā doreadero nemorō wajaseabirikōāka! ārīyupu.

¹⁴ Gajirā surara Juārē sērēñañurā:

—¿Guakoare nasiriro gāāmerī? ārīñurā.

Iḡusā irasū ārīmak̄, āsū ārī yujuypu:

—Gajirā oparire ēmabirikōāka! Iḡusārē niyeru ēmaduarā ārīkatori merā Iḡusā iribirideaguereta

weresābirikōāka! Musā moā wajatari merā usuyaka! ārīyupu.

15 Masaka: “¿Naásū ãārīmakū Marīpu iriubu aarigukuri?” ārī gūñarā iriñurā. Irasirirā, Juan wererire pérā: “¿Ií Juan, Cristo ãārīkuri?” ārī gūñiañurā. **16** Juan ãārīpererā masakare ãsū ãrīyupu:

—Yu musārē deko merā wāÿyea. Gajigū yu pūru aarigú, yu nemorō turagū ãārīmi. Yu gapu ubu ãārīgū, īgūrē neō súropebirikoa. īgū aarigú, musārē Õágū deyomarīgū merā, peame merā wāÿegukumi. Irasirigū musārē Õágū deyomarīgū musā merā ãārīnímakū irigukumi, ñerīrē soebéorosū musārē ñerīrē béoþuro, ãrīgū. **17** Trigo gasirire korobéogū irirosū ãārīmi. Gasirire koro odo, iri yerire baari duripíri wiigue duripígukumi. Iri gasiri gapure peamegue soebéokōágukumi. Iri peame neō yaribirikoa, ãrīyupu. **18** Juan gaji wári irasū wereri merā masakare: “Ãsū irika!” ārī werenayupu. Irasirigū iri merā Marīpya õārī kerere werenayupu.

19 Iriþore opu Herodes īgū pagumū Felipe marāpore Herodías wāikugore ëma, marāpokuyupu. Iri waja, gaji wári ñerō iridea waja, Juan īgūrē: “Mu irasirimakū ñetaria”, ārī wereyupu. **20** Herodes, Juan wererire péróno irigū, ñerō irinemo, īgūrē peresu iriri wiigue sóodoreyupu.

Juan Jesúre deko merā wāÿedea

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

21 Juan peresu iriri wiigue sóosuburi dupiyuro ãārīpererā masaka īgū púro wāÿedorerā ejarārē wāÿeyupu. Jesúde īgū púrogue wāÿedoregū ejayupu. Juan īgūrē wāÿe odomakū, Jesús

Marípure sērēripoe ûmagasi tūpākōayuro. ²² Õagü deyomarígü, buja irirosü deyogü dijari, Jesús weka ejabejayupü. Marípu ûmagasigue ãärígü ãsü ãrlyupü Jesúre:

—Mu yü magü, yü maígü ãärä. Mu merä büro ûsuyáa, ãrlyupü.

*Jesucristo ñeküsamarä ãäríturiadea
(Mt 1.1-17)*

²³ Jesús treinta bojori opagü masakare buenugäyupü. Masaka Jesúre: “José magü ãärími ñ”, ãrí gññadiñurä.

José, Elí magü ãärlyupü. ²⁴ Elí Matat magü, Matat Leví magü, Leví Melqui magü, Melqui Jana magü, Jana José magü, José Matatías magü, ²⁵ Matatías Amós magü, Amós Nahum magü, Nahum Esli magü, Esli Nagai magü, Nagai Maat magü, ²⁶ Maat Matatías magü, Matatías Semeí magü, Semeí José magü, José Judá magü, ²⁷ Judá Joana magü, Joana Resa magü, Resa Zorobabel magü, Zorobabel Salatiel magü, Salatiel Neri magü, Neri Melqui magü, ²⁸ Melqui Adi magü, Adi Cosam magü, Cosam Elmodam magü, Elmodam Er magü, Er Josué magü, ²⁹ Josué Eliezer magü, Eliezer Jorim magü, Jorim Matat magü, Matat Leví magü, ³⁰ Leví Simeón magü, Simeón Judá magü, Judá José magü, José Jonán magü, Jonán Eliaquim magü, Eliaquim Melea magü, ³¹ Melea Mainán magü, Mainán Matata magü, Matata Natán magü, Natán opü David magü ãärídi ãärími.

³² David Isaí magū, Isaí Obed magū,
 Obed Booz magū, Booz Salmón magū,
 Salmón Naasón magū, ³³ Naasón Aminadab magū,
 Aminadab Aram magū, Aram Esrom magū,
 Esrom Fares magū, Fares Judá magū,
 Judá Jacob magū ãārīdi ãārīmí.
³⁴ Jacob Isaac magū, Isaac Abraham magū ãārīdi
 ãārīmí.
 Abraham Taré magū, Taré Nacor magū,
 Nacor Serug magū, ³⁵ Serug Ragau magū,
 Ragau Peleg magū, Peleg Heber magū,
 Heber Sala magū, ³⁶ Sala Cainán magū,
 Cainán Arfaxad magū, Arfaxad Sem magū,
 Sem Noé magū ãārīdi ãārīmí.
 Noé Lamec magū, Lamec Matusalén magū,
³⁷ Matusalén Enoc magū, Enoc Jared magū,
 Jared Mahalaleel magū, Mahalaleel Cainán magū,
 Cainán Enós magū, Enós Set magū,
 Set Adán magū ãārīdi ãārīmí.
³⁸ Adán neōgorague Marípʉ iridi, īgʉ magū ãārīdi
 ãārīmí.

4

*Wātī Jesúre ãrīmesãdidea
 (Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)*

¹ Jesús Õāgʉ deyomarīgūrē opatariakõāyupu.
 Irasirigʉ Õāgʉ deyomarīgʉ īgʉ dia Jordán
 wāikʉdiyague ãārādire masaka marīrōgue ãīayupu.
² Irogue Jesús cuarenta nārīgora ãārīyupu. Irogue
 ãārīripoe wātī īgūrē ãrīmesāgʉ ejayupu. Iri
 cuarenta nārīrē Jesús neō baabiriyupu. Irasirigʉ

uaboakōāyupu. ³ Ígū uaboamakū īāgū, wātī Jesúre āsū ārīyupu:

—Diayeta Marīpū magū āārīgū, mū turaro merā i ūtāyere pā waamakū irika! ārīyupu.

⁴ Jesús Ígūrē yuhyupu:

—Yupuya werenírī gojadea pūgue: “Baari dita masakare okamakū iribea. Āārīpereri Marīpuya werenírī gapu Ígūsārē okamakū yáa”, ārī gojasūdero āārībú, ārī wereyupu Jesús wātīrē.

⁵ Puru wātī Jesúre ūtāu wekague āimurīayupu. Irogue suñarōta āārīpereri i ūmūma makārīrē īmupeokōāyupu. ⁶ Irire īmupeo odo, āsū ārīyupu:

—I yure sīdea āārā. Irasirigū yu sīdīagure sīgūko, Ígū i āārīpereri opu āārīburo, ārīgū. ⁷ Mu yure ūnadukhpuri merā ejamejāja, būremumakū, i āārīpereri mūrē sīgura, ārī wereyupu wātī Jesúre.

⁸ Jesús Ígūrē yuhyupu:

—Satanás, yu pūrore wirika! Yupuya werenírī gojadea pūgue: “Marīpū ditare būremuka! Ígū doreri ditare irika!” ārī gojasūdero āārībú, ārī wereyupu Jesús wātīrē.

⁹ Puru wātī Jesúre Jerusalēgue āia, Marīpuya wii wekague āimurīa, Ígūrē āsū ārīyupu doja:

—Diayeta Marīpū magū āārīgū, ūogue merā yebague parimadijaka! ¹⁰⁻¹¹ Marīpuya werenírī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībú:

Marīpū Ígūrē wereboerārē mūrē koredoregukumi, neō ūtāyegue meebejabirikōāburo, ārīgū, ārī gojasūdero āārībú, ārī wereyupu wātī Jesúre.[☆]

¹² Jesús Ígūrē ārīyupu:

☆ **4:10-11** Sal 91.11-12

—Yəpuya werenírī gojadea pūgue: “Bəremurī marīrō Marīpure: ‘Mə turari merā yare gajino iri īmuka!’” ārī gojasūdero āāribú, ārī wereyupu Jesús wātīrē.

¹³ Irasirigu wātī Jesúre gaji ārīmesārī bokabiri, waakōāyupu dapa.

*Jesús Galilea nikūgue masakare buenugādea
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)*

¹⁴ Puru Jesús masaka marīrōgue āārādi Galilea nikūgue goedujáayupu. Ōāgū deyomarīgū turarire opatariyupu. Āārīperero Galilea nikū marā īgū iridea kerere masīpereakōāñurā. ¹⁵ Jesús irogue ejagu, makārīku judío masaka nerērī wiirigue* buenayupu. īgū buemakū pérā, āārīpererā: “Oārō buemi”, ārī bəremuñurā.

*Jesús Nazaretgue goedujáadea
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6; Jn 4.44)*

¹⁶ Puru Jesús Nazaretgue īgū masādea makāgue goedujáayupu. īgū irinarōsūta judío masaka siñajārīnū† āārīmakā, īgūsā nerērī wiigue waa, ñajāyupu. Iri wiigue Marīpuya werenírī gojadea pūrē bue īmubu wāgānugāyupu. ¹⁷ Irasirigu iri wii koregu Jesús Marīpuya kerere weredupiyudi Isaías gojadea pūrē sīyupu. īgū sīmakā, Jesús iri pūgue āsū ārī gojadeare boka, bue īmuyupu:

* **4:15** Judío masaka nerērī wii, sinagoga wāikuri wii āārā. Irogue īgūsā siñajārīnū āārīmakā nerē, Marīpuya werenírī gojadea pūgue gojadeare buenama. † **4:16** Judío masaka siñajārīnū, sábado āārā.

18 Yu Opu, Õāgu deyomarīgu yu merā ãārīmaku yámi, īgu dorerire iriburo, ãrīgu. Íguyare iridoregu yure beyepídi ãārīmí.

Irasirigu boporārē ìguya kerere weredoregu, buro bujawererārē usuyamaku iridoregu, peregue ãārīrārē taudoregu, koye ïāmerārē ïāmaku iridoregu, ñerō irisürārē taudoregu yure iriudi ãārīmí.

19 Marī Opu ìguyarārē taugu aariburire were-doredi ãārīmí, ãrī gojadi ãārīmí Isaías, ãrī bue ìmuyupu Jesú^s.¹⁸

20 Bue ìmu odo, ìgu bueadea pūrē tûrā, iri wii koregure wia, eja doayupu. Æäripererā iri wi-igue ãārīrā ìgurē ïāduúbirinurā. **21** Jesú^s ãsū ãrī werenugāyupu ìgusārē:

—Dapagā merā yu musārē bue ìmumaku, Isaías gojaderosūta waáa.

22 Jesú^s irasū ãrīmaku péra, ãäripererā pégukakoãñurā. “Óäri werenírī merā weremi”, ãrī gūñañurā. Irasū gūñakererā, ìgusā basi gāme sérēñuñurā:

—¿Í José magu meta ãārīrī? ãrīñurā.

23 Jesú^s, ìgusā irasū ãrīmaku péguu, ìgusārē ãsū ãrīyupu:

—Masaka ìgusā ãrīnarōsū musā yure: “Mu õäro kúrigu ãäriñirē ìmugu, mu basita kúrika!” ãrīkoa. Gajidere ãrīkoa: “Gua, mu Capernaugue iri ìmudea kerere pébu. Irasirigu iroguere mu iriderosūta i maku, mu masādea makādere iri ìmuka!” ãrīkoa, ãrīyupu.

24 Irasū ãrī odo, ãsū ãrīñemoyupu:

¹⁸ **4:19** Is 61.1-2

—Diayeta m̄sārē werea. Neō sugʉ Marīpʉya kerere weredupiyurimasārē īgūya nikū marā õārō bokatīrīñeābema. ²⁵ Irasirigʉ m̄sārē ire õārō masimakū gāāmea. Iripoegue Elías Marīpʉya kerere weredupiyudi āārīdeapoere masaka Marīpure b̄uremubiri waja, ure bojori gaji bojori dekogora neō deko merēbiridero āārībú. Āārīpereroguere baaride marīdero āārībú. Marīya nikūrē wárā wapiweyarā nome āārīnerā āārīmá. ²⁶ Īgūsā wárā āārīkeremakū, Marīpʉ Elíare īgūsārē iritamudoregʉ neō iriubiridi āārīmí. Gaji nikūmo Sarepta wāikari makāmo Sidón p̄uro āārīgō gapʉre iritamudoregʉ Elíare iriudi āārīmí. ²⁷ Eliseo Marīpʉya kerere weredupiyudi āārīdeapoedere wárā kāmi boarā mariya nikūrē āārīunanerā āārīmá. Īgūsā wárā āārīkeremakū, Marīpʉ Eliseore īgūsārē taudoregʉ neō iriubiridi āārīmí. Siria nikūmʉ Naamán wāikugʉ gapʉre taudoregʉ Eliseore iriudi āārīmí, ārī wereyupʉ Jesús.

²⁸ Jesús irasū ārīmakū pérā, āārīpererā iri wiigue āārīrā īgū merā buro guañurā. ²⁹ Irasirirā wāgānʉgā, īgūrē ñeā, āīákōāñurā. Iri makā ūtāū weka iridea makā āārīyuro. Irasirirā iri makā t̄rogue īgūrē āīa, túmeédijudʉarā iriadiñurā. ³⁰ Jesús gapʉ īgūsā watopeta tariwerewāgākōāyupʉ.

*Wātī ñajāsūdi Jesúre bokatīrīdea
(Mr 1.21-28)*

³¹ Pʉrʉ Jesús Capernaugue waayupʉ. Iri makā Galilea nikūgue āārīyuro. Irogue eja, judío masaka siñajārīnʉ āārīmakū, īgūsā nerērī wiigue īgūsārē

bueyuph. ³² Sugh doregh irirosñ ñârõ masírñ merã ïgñ buemakñ pérã, péguakökôñurã.

³³ Iri wiiguere ïgûsâ merã sugh wâtî ñajâsûdi ñârîyuph. Åsû ãrî gaguiniyuph:

³⁴ —Jesús Nazaretmh, ¿nasiribu gha phro aarí? ¿Guare peamegue béogh aarigú yári? Yh mhrê ñâmasïkôðâa. Mu, Maríph iriudi, ñâtarigh ãârâ, ñârîyuph.

³⁵ Jesú s wâtîrê:

—Wereníbita! Wirika ïgûrê! ñârîyuph.

Ígñ irasû ñârîmakñ, wâtî masaka ïürõ ïgñ ñajâdire yebague túmeépí, ñerõ iriro marírõ wiriakökôayuph. ³⁶ Jesú s wâtîrê béoiumakñ ñârâ, ñârîpererâ masaka ñâguka, ïgûsâ basi åsû ñârî gâme wereníñurâ:

—¿Ñeéno werenírî ñârîrî i? Ígñ turaro merã wâtêärê wiriadoremakñ, mata wirianokôäma, ñârîñurâ.

³⁷ Phru Jesú s iriadeare ñârîperero iri makâ thro marârê weresiriñurâ.

*Jesú s, Simón Pedro máñekôrê taudea
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)*

³⁸ Jesú s, nerêrî wiigue ñârâdi wiria, Simôya wiigue waayuph. Simón máñekô bhro nimakhrikhgo iriyupo. Jesú s ejamakñ ñârâ, igore taudorerâ ïgûrê sêrêñurâ. ³⁹ Ígûsâ irasû sêrêmakñ pégu, Jesú s igo phro waa ejanuggâ: “Pûrîrî tarika igore!” ñârîyuph. Ígñ irasû ñârîrî merâta igore nimakhri ñârâdea tariakökôayuro. Irasirigo wâgânuggâ, ïgûsârê baari ejoyupo.

*Jesú s wârâ pûrîrikhrârê taudea
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)*

40 Ñamika, abe ñajādero p̄urʉ, iri makā marā ãārīpererā gajirosūperi pūrīrikurārē Jesús p̄urogue ãijañurā. Jesús pūrīrikurārē, ïgūya mojōrī merā ñapeo, tauyupʉ. **41** Wárā wātēa masakare ñajānerādere béowiuyupʉ. Wātēa wirirā, Jesúre ãsū ãrī gaguiníñurā:

—Mu, Marīpʉ magū ãārā, ãrīñurā. Ígūsā Jesúre, ïgū Cristo, Marīpʉ iriudi ãārīrīrē masiñurā. Irasirigu Jesús wātēärē werenídorebiriyupʉ.

*Jesús Galilea nikūgue masakare buedea
(Mr 1.35-39)*

42 Gajinʉ boyoripoe Jesús makā t̄ero masaka marīrōgue waayupʉ. Ígū waadero p̄urʉ, masaka Ígūrē ãma, Ígū p̄urogue ejañurā. Ígūrē: “Gua merā dujaka dapā!” ãrādiñurā.

43 Jesús gapu Ígūsārē ãrīyupʉ:
—Marīpʉ Ígūyarā Opʉ ãārīrīrē yare weredoregʉ iriudi ãārīmí. Irasirigu gaji makārī marādere ire weregʉ waagʉra, ãrīyupʉ.

44 Irasirigu ãārīperero Galilea nikū marārē judío masaka nerērī wiirigue buegorenayupʉ.

5

*Jesús Ígū buerārē wárā waaí wējēmakū iridea
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20; Jn 21.3, 6)*

1 Gajinʉ Jesús Genesaret* wāikari ditaru t̄erogue ãārīmakū, wárā masaka Ígū p̄urore uturinʉgājañurā Marīpuya kerere péduharā. **2** Jesús iri ditaru t̄ero waaí wējērīmasāya doóriduparu peru masaka

* **5:1** Genesaret wāikari nikū, Galilea wāikari ditaru t̄ero ãārīyuro. Irasiriro Galilea ditaruta Genesaret wāikuyuro.

marīrī payamakā ūyupu. Waaí wējērīmasā gapu ūgūsāya buiriyukure koerā iriñurā. ³ Jesús Simōyarugue marīñajāa, ūgūrē soewijudoreyupu. Soewijupau odomakā ū, Jesús irirugue eja doa, masakare buenugāyupu. ⁴ Bue odo, Simōrē ūsū ūrīyupu:

—Doódiru merā ditaru deko ūkūärōgue wija, māsāya buiriyukure meéyoka waaí ūeāmurā, ūrīyupu.

⁵ Simón ūgūrē yujuyupu:

—Guare buegu, dapagā ūnamirē wējēboyoakōdabu. Neō wējēbirakubu. Mu dorerosūta buidire meéyoñagura doja, ūrīyupu.

⁶ ūgūsā meéyomakā, waaí wárā ūajāa, buidire ooreakōdidiñurā. ⁷ Wárā ūajāmakā ū, ūgūsā merāmarā gajiru doódirugue ūärīrārē buadeañurā, ūgūsārē ūeātamudorerā. Irasirirā ūgūsā eja, waairé seasāmakā, perugueta mirīboyakōñyuro.

⁸ Irasū waamakā ūgū, Simón Pedro Jesús puro ūnadukupuri merā ejamejāja, ūgūrē ūrīyupu:

—Yu Opu, mu ñōtarigū ūärā. Yu gapu ūnegū ūärā. Irasirigū yu purore ūärībirikōñka! ūrīyupu. ⁹ Simón, wárā waaí ūajāmakā ūgūkagu, irasū ūrīyupu. ūgū merā ūärīrāde ūgūkakōñurā. ¹⁰ Gajiru doódiru ūärīrā ūgū merāmarā Zebedeo pürā Santiago, Juan ūärīñurā. ūgūsāde ūgūkakōñurā. Jesús gapu Simōrē ūrīyupu:

—Güibirkōñka! Dapagorare mu waaí wējērīmasā ūärīrīrē piri, Marīpuya kerere masakare wererimasū ūärīgukoa, ūrīyupu.

11 Irasirirā īgūsāya doóriduparure ditaru turo tūāmajūpíkōā, ãārīpereri īgūsāyare píkōā, Jesús merā waakōāñurā.

*Jesús kāmi boagʉre taudea
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)*

12 Purʉ Jesús su makāgue ãārīripoe sugʉ kāmi boagʉ ejayupʉ. Jesúre īāgʉ, īgū puro ñadukʉpuri merā ejamejā, īgʉya diapure yebague moomejāja, īgʉrē sērēyupʉ:

—Yʉ Opʉ, mʉ yʉ pūrīrikʉrire taudʉagʉ taumasīa, ãrīyupʉ.

13 īgū irasū ãrīmakʉ pégu, Jesús īgʉya mojō merā īgūrē moāñña, ãsū ãrīyupʉ:

—Mʉrē taugʉra. Kāmi marīgʉ dujaka! ãrīyupʉ. īgū irasū ãrīrī merāta kāmi yaripereakōāyuro.

14 Irasirigʉ turaro merā Jesús īgūrē ãrīyupʉ:

—Gajirā masakare mʉ tariadeare werebirikōāka! Paíre mʉrē kāmi yariadeare īmugʉ waaka! īgū mʉrē īāgʉ: “Kāmi marīgʉ ãārā”, ãrīgʉkumi. Purʉ Moisés gojadea pūgue sīdoredeare sīka! Mʉ irire irimakʉ īārā, ãārīpererā masaka mʉrē kāmi yariadeare masīrākuma, ãrīyupʉ.

15 Jesús īgūrē: “Gajirārē mʉ tariadeare werebirikōāka!” ãrīkeremakʉ, ãārīpererogue marā masaka Jesús īgūrē iriadeare pēpereakōāñurā. Irasirirā wárā masaka īgū purogue īgū buerire pérā, īgūsā pūrīrikʉridere taudorerā, ejañurā.

16 Jesús gapʉ masaka marīrōgue Marīpʉre sērēgʉ waanayupʉ.

*Jesús dʉpʉ bʉadire taudea
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)*

17 Sunu Jess buemaku, surayeri fariseo bumara gajira Moises gojadeare buerimasade irogue doanura. Igssa ãariperero Galilea nikuma makari mara, Judea nikuma makari mara, Jerusalen mara ãarinura. Jess purikurrre taubu, Marpu turarire opayupu. **18** Igu bueripoe gajira iro mara sugu dupu buadire igu oyaro merata ãijanura. Igure wiigue ãinaja, Jess purogue piduara iriadinura. **19** Masaka wara ãarimaku, ãinajamasbiri, iri wii wekague maria, su gobe ãiwea, Igure masaka watopegue igu oyaro merata Jess pro dijunura. **20** Jess, igssa Igure buremumaku ñagu, buadire ãriyupu:

—Yu, mu ñero irideare katia.

21 Igu irasu ãarimaku pera, fariseo bumara, Moises gojadeare buerimasa ãsu ãri guñanura: “¿Neémuno masaku ãariri ñí? Igu wereniri mera Marpure ñero ãrimi. Masaka ñero irideare neo sugu masaku katimasbirikumi. Marpu suguta maskumi”, ãrinura.

22 Jess igssa guñarire ñamasñ, ãsu ãriyupu:

—¿Nasirira irasu guñari musa? **23** ¿Naásu ãriri gapu diasaberi ñí buadire: “Yu, mu ñero irideare katia”, ãriri, o “Wáganugá, waaka!” ãriri gapu diasaberi? **24** Yu ãariperera tígu i ûmugue ãarirrre igssa ñero irideare Marpu dorero mera katimasña. Irasirigu ñí buadire taugura, musãre irire masdoregu, ãriyupu. Irasu ãri odo, buadire ãriyupu:

—Yu maru ãsu ãra. Wáganugá, mu oyaderore ãí, maya wiigue waaka! ãriyupu.

25 Igu irasu ãriri merata igssa ñüro wáganugá, Igu oyaderore ãí, Iguya wiigue waagu, Marpure:

“Õätaaria mu”, ãrĩ, usayari sĩyupu. 26 Masaka, Jesús irasiririre ñãguka, ñgãsãde Maripure: “Õätaaria mu”, ãrĩ, usayari sĩnurã. Buro güiri merã ãsã ãrĩnurã: —Dapagäre neõ marĩ ñãbirideare ñãa, ãrĩnurã.

*Jesús Levíre siiudea
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)*

27 Puru Jesús iro merã waa, Leví† wãikugure bokajayupu. Leví romano marã opure niyeru wajaseabosagu ãarĩyupu. ñgã moãri taribugue doamaku ñãgã, Jesús ñgãre ãrĩyupu:

—Náka, yu merã!

28 ñgã irasã ãrĩmaku pégu, Leví wãgãnugã, ñgã moãdea ããrĩpererire pípeo, Jesús merã waakoãyupu.

29 Puru Leví ñgãya wiigue eja, Jesúre bosenu iripeoyupu. Wárã niyeru wajaseabosarimasã, gajirã masaka ñgãsã merã baa doaníñurã. 30 Jesús ñgãsã merã doamaku ñãrã, fariseo bumarã, Moisés gojadeare buerimasã Jesús bueräre ãsã ãrĩ werewuañurã:

—¿Nasirirã niyeru wajaseabosarimasã, ñerõ irirã merã iirí, baari musã? ãrĩnurã.

31 Jesús ñgãsãre yujuyupu:

—Pürirí marírã kúririmasãre ãmabema. Püririkurã gapu ñgãre ãmama. 32 Yu: “Õärã ãärã”, ãrĩ gñnaräre siiugu aaribiribu. “Ñerõ irirã ãärã”, ãrĩ gñnarã ditare siiugu aarigu iribu, ñgãsã ñerõ irideare bujawere, gñnaräre gorawayuburo, ãrĩgã, ãrĩyupu.

*Jesúre bererimarẽ sẽrẽñadea
(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)*

† 5:27 Leví pe wãi opayupu. ñgãta Mateo wãikhyupu.

33 Jesús irasū ãärímakū pérā, īgūrē sérëñañurā:

—Juan buerā, fariseo bumarā buerire t̄ayarāde Marípure b̄uremurā bere, īgūrē sérënama. ¿Nasirirā m̄ buerā gapu õäro iirí, baari? ãäríñurā.

34 Jesús īgūsārē yujuyupu:

—¿Sugu mojōshadi bosenu irimakā, m̄usā īgū siiuanerārē īgū merā ãäärírārē b̄ujawereri merā beremakā irimasibukuri? **35** Puru īgūrē gajirā ãiämakū, b̄ujawereri merā bererákuma, ãäríyupu.

36 Irire ãri odo, keori merā īgūsārē ãsū ãri wereyupu doja:

—Masaka neõ suríro maamañerē tábirikuma buguñerē seretúmurā. Irasū seretúrā, maamañerē poyanorérā irikuma. Maama gasiro merā buguñerē seretúadero õäro deyobirikoa.

37 Waimurā gasiri merā iridea ajuri bugu ajurigue maama igui dekore diribirikuma. Irasū dirimakā, maama igui deko pāmu, bugu ajuri séräturabiri, ooreakōäko. Irasiriro igui deko, ajuride kōmokoa.

38 Irasirirā maama igui dekore maama ajurigue diriro gäämea. **39** Masaka igui deko pāmurirē iirirā, maama igui dekore gäämebirikuma, maama buerire pédhaberosū. “Igui deko pāmudea gapu, maama igui deko nemorō õää”, ãrírakuma, ãäríyupu Jesús īgūsārē.

6

Siñajärinu ãäärímakū, Jesús buerā trigo yerire t̄arídea

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

1 Gajinu, judío masaka siñajärinu ãäärímakū, Jesús trigo otedero watope waamakū, īgū buerā trigo

yerire tārī koro baawāgāñurā*. ² Ígūsā irasirimakā ñārā, surāyeri fariseo bumarā Ígūsārē sērēñāñurā:

—¿Nasirirā siñajārīñurē moādorebirikeremakā, irasū yári māsā? ãrīñurā.

³ Jesú斯 Ígūsārē yñjuyupu:

—¿Māsā iripoeguemu David Ígū merāmarā merā uaboagu, Ígū irideare buebiriri? ⁴ Ígū merāmarā merā Marípuya wiigue ñajāa, Marípu ñürō peyari pā duparure baadi ãārīmí. Marípu paía ãārīmerārē: “Iri pā duparure baabirikōaka!” ãrīdi ãārīmí. David gapu paí ãārībirikeregua, irire baagu, Marípu ñürō Ígū dorerire tarinugāgū meta iridi ãārīmí, ãrīyupu.

⁵ Irasū ãrī odo, ãsū ãrīyupu doja:

—Yu ãārīpererā tīgū ãārīsīā, siñajārīñurē masaka gajino Ígūsā iriburire doremasīa, ãrīyupu Jesú斯.

Jesú斯 mojō diíweredire taudea

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Gajinu siñajārīnu ãārīmakā, Jesú斯 judío masaka nerērī wiigue ñajāa, Ígūsārē bueyupu. Iri wiigue sugu masaku diayema mojō gapu diíweredi ãārīyupu. ⁷ Fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā Jesúre buro ñāduripítuya: “Siñajārīnu ãārā, irasirirā ñī mojō diíweredire Ígū taumakā, Ígūrē weresārāra”, ãrī gūñāñurā. ⁸ Jesú斯 Ígūsā gūñarīrē ñāmasī, mojō diíweredire:

—Wāgānugā, masaka ñürōgue ejanugāgū aarika! ãrīyupu. Ígū irasū ãrīmakā pégu, mojō

* **6:1** Deuteronomio 23.25: Moisés gojadea pūgue ãsū ãrī gojasūdero ãārībá: “Sugu masaku gajiguya pooegue waagá, Ígūya mojōrī merā trigo yerire tārī koro baaburo. Wiirimajī merā diti ãābabirikōāburo”, ãrī gojasūdero ãārībá.

diíweredi wāgānhagā, Jesús p̄aro ejanugāyupu. ⁹ Ígū ejanugāmakū, Jesús gajirā irogue ãārīrārē ãsū ãrīyupu:

—M̄usārē s̄erēñaduakoa. ¿Siñajãrīnurē Marīpu marīrē ñeénorē iridoreyuri, ðārīrē, o ñerīrē, masakare taurire, o wējērīrē? ãrīyupu.

¹⁰ S̄erēña odo, masaka ãārīpererārē ïā, mojō diíweredire ãrīyupu:

—M̄uya mojōrē soeuka!

Ígū irasū ãrīmakū pégh, soeuyupu. Ígū soeu-makū, ígūya mojō òákōâyuro. ¹¹ Ígū irasirimakū ïārā, fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā buro guañurā: “¿Nasirirākuri marī ïīrē?” ãrī gāme wereníñurā.

Jesús pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā Ígū buedoregū pímurārē beyedea

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Irinurīrē Jesús ùtāñgue Marīp̄ure s̄erēgū waayupu. Irogue iri ñamirē Marīp̄ure s̄erēboyoakōâyupu. ¹³ Boyoripoe Ígū buerire t̄yayarārē siiu neeō, Ígūsā watopegue ãārīrārē pe mojōma pere su gubu Peru pērēbejarā ùmarē beyeyupu: “M̄usārē yaa kerere buegorenamurārē beyepía”, ãrīyupu. ¹⁴ Ísākū ãārīñurā: Simón wāikugū ãārīyupu. Ígūrēta “Pedro” wāiyeyupu Jesús. Simón pagumū Andrés; gajirā: Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé[†], ¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago ãārīñurā. Santiago, Alfeo magū ãārīyupu. Gajigū Simón ãārīyupu. Ígū celote wāikuri bumū ãārīyupu.

[†] **6:14** “Bartolomé”, ãrīrō: “Tolomé magū”, ãrīduaro yáa. Ígūta Natanael wāikugū ãārīldi ãārīmí. San Juan 1.43-51: Jesús Natanaere siudea kere ãārā.

16 Gajigʉ Judas ããrĩyupʉ. Ígʉ Santiago magã ããrĩyupʉ. Gajigʉ Judas Iscariote wãlkugʉ ããrĩyupʉ. Ígata Jesúre wẽjẽdharãguere ígãrẽ ïmubu ããrĩyupʉ.

*Jesús wárã masakare buedea
(Mt 4.23-25)*

17 Jesúr iri ñtããgue ããrãdi Ígãsã merã dijija, iri ñtãã ããrãdijimejärõgue ããrĩyupʉ. Ígʉ beyeanerã, gajirã wárã Ígʉ buerire t̄yayarã merã ããrĩyupʉ. Gajirã wárã ããrãperero Judea nikũ marã, Jerusalén marã, wádiya t̄oro marã Tiro, Sidón marã ããrãñurã. Ígãsã Jesúr puro Ígʉ buerire pérã, Ígãsã pürírikurire taudorerã ejanerã ããrãñurã. **18** Jesúr wãtẽa ñajãsñerãdere tauyupʉ. **19** Ígʉ ããrãpererãrẽ Marãpʉ turaro merã taumakã ïãrã, ããrãpererã masaka Ígãrẽ moãñadhañurã.

*Jesús ushyari, bʉjawereridere buedea
(Mt 5.1-12)*

20 Pʉrh Jesúr Ígʉ buerãrẽ ïã, ãsã ããrĩyupʉ:
—Marãpʉ mʉsã Opʉ ããrãmi. Irasirirã boporã ããrãkererã, ushyaka!

21 'Dapagorare mʉsã uaboari merã ããrãrã, pʉruguerere yapirãko. Irasirirã ushyaka!

'Dapagorare bʉro bʉjawereri merã orerã, pʉruguerere ushyari merã bʉrirãko. Irasirirã ushyaka!

22 'Mʉsã yure ããrãpererã t̄igãrẽ bʉremumakã ïãrã, gajirã mʉsãrẽ ïãturi doorãkuma. Mʉsãrẽ: "Gua merã ããrãmerãta!" ãrĩ béorãkuma. Mʉsãrẽ ñerõ werenírãkuma. "Ñerã ããrãma", ãrĩ werewʉarãkuma. Ígãsã irasã ãrãkeremakã, ushyari merã ããrãrikuka! **23** Iripoegue marĩ ñeküsãmarã

Marīphuya kerere weredupiyunerārē irasūta iriunanerā ãārīmá. Irasirirā dapagora marā mūsārē murārōta ñerō irimakā ñārā, buro usuyaka! Buro usuyari merā ãārīrikēka! Mūsā ûmugasigue waamakū, Marīph õārī wáro wajatari sīgukumi mūsārē.

24 'Mūsā i ûmumarē wári oparā gapu usuyari bokasiáa. Puruguere usuyari neõ bokabirikoa. Irasiriro mūsārē ñegoráa.

25 'Mūsā dapagorare yapirā, puruguere buro uaboarākoo. Usuyari neõ bokabirikoa. Irasiriro mūsārē ñegoráa.

'Dapagorare Marīphayare b̄ridarā, puruguere buro b̄jawererí merā orerākoo. Usuyari neõ bokabirikoa. Irasiriro mūsārē ñegoráa.

26 'Masaka ãārīpererā mūsārē: "Óārā ãārīma", ãārīkeremakū, usuyari neõ bokabirikoa. Iripoegue mūsā ñeküsāmarā Marīphayare ãārīkatori merā wererimasārē: "Óārā ãārīma", ãārīlunanerā ãārīmá.

*Jesús: "Musārē ñāturirārē maïkal!" ãārī buuedea
(Mt 5.38-48; 7.12)*

27 'Yu werenírīrē õārō péduripírānorē ãsū ãrī wereḡara. Mūsārē ñāturirārē maïkal! Mūsārē doorārē õārō irika! **28** Mūsārē: "Ñerō waaburo", ãārīrārēta õādoreka! Mūsārē ñerō ãrī b̄ridarārēta Marīpure ïgūsā õārō ãārīburire sērēbosaka! **29** Sugu masaku mūsāya wayupārārē pámakū, gajipārē gapudere pádoreka! Mūsāya suríro wekamañerē ëmamakū, mūsāya camisadere sīka! **30** Ñārīpererā mūsārē gajino sērērānorē sīka! Sugu masaku mūsā oparire ãāmakū, ïgūrē: "Wiaka!" ãārībirikōäka!

31 Gajirā m̄usārē ñārō irimakū gāāmerōsūta m̄usāde ñḡsārē ñārō irika!

32 'M̄usārē mañrā ditare mañmakū ñābea. M̄usā irasū mañrī wajamáa. Gajirā, ñerā ñārīkererā, ñḡsārē mañrārē mañkuma. **33** M̄usārē ñārō irirā ditare ñārō irimakū ñābea. M̄usā irasiriri wajamáa. Ñerāde ñḡsārē ñārō irirārē ñārō irikuma. **34** Gajirārē wayurā ñḡsārē: "Gua wayuadeare keoro wiaka doja!" ñārīmakū ñābea. M̄usā irasiriri wajamáa. Ñerō irirāde gajirā ñerārē wayukuma. ñḡsā wayuadeare: "Ñārīpereri wiārākuma doja", ñrī gūñakuma. **35** Irasirirā ñerā irirosū iribirikōāka! M̄usārē ñātūrirādere mañka! ñḡsārē ñārō irika! ñḡsārē wayurā, m̄usā wayuadeare: "Wiaka doja!" ñārībirikōāka! Irasirirā wári ñārī wajatari bokarāko. Marīpū ñārīpererā nemorō turagū pūrā ñārīrāko. Masaka Marīpure usuyari sibirikeremakū, ñḡsārē bopoñarī merā ñāmi dapa. Ñerā ñārīkeremakū, ñḡsārē irasū ñāmi dapa. **36** Irasirirā m̄usāde M̄usāpū ñm̄ugasigue ñārīgū masakare bopoñarī merā ñārōsūta gajirārē bopoñarī merā ñāka!

*Jesús: "Gajirārē: 'Ñerā ñārīma', ñrī werew̄abirikōāka!" ñrī buedea
(Mt 7.1-5; Jn 13.16; 15.20)*

37 'Gajirārē: "Ñerā ñārīma", ñrī werew̄abirikōāka! M̄usā werew̄abirimakū ñāgū, Marīpū m̄usārē: "Ñerā ñārīma", ñrī ñābirikumi. Gajirā m̄usārē ñerō irimakū ñārā: "Marīpū ñḡsārē wajamoāburo", ñārībirikōāka! M̄usā irasū ñārībirimakū, Marīpū m̄usārē: "Wajamoāgūra", ñārībirikumi. Gajirā m̄usārē ñerō irideare kātika!

Musā kātimakū, Marīpu de musā ñerō irideare kātigukumi. ³⁸ Gajirārē sīka! Musā sīmakū, Marīpu musārē wári õārī sīgukumi. Ajuro wári ajuro gajino uteriri ajuro õārō ñadiuadea ajuro irirosū sīgukumi. Musā gajirārē sīderopata Marīpu musārē sīgukumi, ãrīyupu Jesú.

³⁹ Irasū ãrī odo, keori merā wereyupu doja:

—Sugu masaku koye ïabi gajigū koye ïabire tādupiyuwāgāmasibirkumi. Ígūsā pērāgueta maarē ïamerā gobegue meéñajākōākuma. ⁴⁰ Sugu buerimasu Ígū buerā nemorō masikumi. Ígū buerāde Ígū buederosū buepeosiā, Ígūsārē buedi masiderosūta Ígūsāde masirākuma.

⁴¹ 'Musā ñerō iridea, koyerugue wári turu oparosū ñetariri ãārīrīrē gūñabirikerā, musāyagu ñerō iridea, koyerugue nikuyegā oparosū ãārīrīrē: "Ñegoráa", ãrī gūñáa. ⁴² Irasirirā musā ñerō iridea, koyerugue wári turu oparosū ãārīrā, musāyagure Ígūya koyerugue ãārīrī nikuyegārē: "¿Ãibéosi?" ãrīmasibea. Musā ñerō iririkurā, irikatorikurā ãārā. Musāya koyerugue ãārīrī turu gapure ãibéopuroriro irirosū musā ñerō iririre piripurorika! Irasiri odo, musāyagure: "Mu ñerō iririre pirikōāka!" ãrī masia, ãrīyupu Jesú.

*Jesús yukure duka merā ïamasisūa, ãrī buedea
(Mt 7.17-20; 12.34-35)*

⁴³ Irasū ãrī odo, gaji keori merā wereyupu doja:

—Yuku õādi ñerī dükakubirikoa. Yuku ñedide õārī dükakubirikoa. ⁴⁴ Æärīpereri yukure duka merā ïamasisūa. Poragū higo wāikurire dükakubirikoa. Ñaagude iguire dükakubirikoa. ⁴⁵ Irasirigu sugu masaku õāgū, yuku õārī dükakudi

irirosū ãärīmi. Ígū gūñarīgue ðārī gūñarī opasiā, õärrē yámi. Gajigū ñegū, ígū gūñarīgue ñerī gūñasī, ñerīrē yámi. Marī gūñarīgue gūñarōsūta wereníräkao. Irasirirā masaka ñerī gūñarī oparā, ñerī wereníräkuma. Óärī gūñarī oparā gapū ðārī wereníräkuma.

*Jesús pe wii keori merā budea
(Mt 7.24-27)*

46 ’¿Nasirirā mäsā yure: “Yū Opū ãärā mū”, ãríkererā, yū dorerire neō iriberi? **47** Sugū yū puro eja, yū werenírē péduripí, purū yū dorerire irigū, ãsūpero irigū irirosū ãärīmi. **48** Sugū ûtāyegue ûkūärī goberi máñajāa, wii ðārō nugüdi irirosū ãärīmi. Purū dia wáro yura, Ígāya wiiguere deko ūma meétúkeremakā, neō mirūabirikoa. **49** Yū werenírē pékeregū, yū dorerire iribi gapū sugū ïmiparogue wii iridi irirosū ãärīmi. Dia wáro yuraro, Ígāya wiire ūmabéokõäkao. Irasiriro ãärīpereri kõmopereakõäkao, ãrī wereyupū Jesús masakare.

7

*Jesús surara opūre moăboegūre taudea
(Mt 8.5-13)*

1 Jesús masakare irire were odo, Capernaugue waakõäyupū. **2** Irogue romano marā surara opū ãärīyupū. Ígūrē moăboegū sîrīgū kõmorī purogāgue ãärīyupū. Surara opū Ígūrē buro mañyupū. **3** Irasirigū, Jesús iridea kerere pégu, judío masaka mûrärē Jesús purogue iriuyupū, Ígūrē moăboegūre taugū aaridoregu. **4** Ígūsā Jesús purogue ejarā, Ígūrē turaro merā ãsū ãrī sérēñurā:

—Surara opu guare mu puro iriuadi, ñagu ãärimi. Irasirigu ñgurẽ iritamuka! ⁵ Ígu judío masaku ãäribirikeregu, mariya niku mararẽ buro mammi. Íguta ñguya niyeru merã gua nererĩ wiire moadoremi. Irasirigu ñgurẽ iritamuka! ãrinurã.

⁶ Irire pégu, Jesús ñgussã merã waayupu. Surara opu, ñguya wii puro ñgussã ejawágrimaku ñagu, ñgu merãmararẽ Jesúre ãsu ãri weredoregu iriuuyupu:

—Yu Opu, murẽ garibonemoduabirkoka. Yu ubu ãärigu ãärisu, yaa wiire mu ñajárimaku, buro guyasirikoa. ⁷ Irasirigu yude mu purogue waabea. Mu werenír turari merã yure moaboegre: “Sírír tarika ñgurẽ!” ãrimaku tarigukumi. ⁸ Gajirã oparã yure dorema. Yude gajirã surarare dorea. Yu sugure: “Waaka!” ãrimaku, waami. Gajigure: “Aarika!” ãrimaku, aarimi. Yu, yure moaboegre: “Ire irika!” ãrimaku, irire yámi, ãrika Jesúre! ãri iriuuyupu.

⁹ Ígu weredoreadeare ñgussã weremaku pégu, Jesús gukakoayupu. ñgurẽ tuyararẽ gámenugu ñia, ãsu ãriyupu:

—Musärẽ werea. Sií surara opu Israel bumu ãäribirikeregu, yure buremumi. Israel bumarã watopeguere sií irirosu yure buremugarẽ neo bokajabiribu, ãriyupu Jesús.

¹⁰ Ígu irasu ãráddero puru, surara opu iriuuanerã ñguya wiigue goedujáuñurã. Irogue goedujajarã, Sírígu ãärädire tariadiguere bokajañurã.

Jesús wapiweyo magárẽ masúdea

¹¹ Puru Jesús Capernaugue ãärádi Naín wáikuri makágue waayupu. Ígu buerã, gajirã masaka wárã

Ígã merã waañurã. ¹² Iri makärẽ ejaripoe iri makã marã, sugu masaku boadire kõawãgãriñurã Ígürẽ yáarã waarã. Ígã wapiwego magu, sugu ãäríigã ãärädiyupu. Ígã pago Ígürẽ yáamurã merã waa-maku, wárã masaka wapikuwãgãriñurã. ¹³ Igore Íagã, mari Opu Jesú斯 buro bopoñarã merã iã, ãsũ ãrlyupu:

—Orebirikõäka!

¹⁴ Irasirigu Jesú斯 masãpore puro ejanugã, moãñayupu. Ígã moãñamaku Íärã, iri porere kõärã dujanugãñurã. Jesú斯 boadire ãsũ ãrlyupu:

—Yu murẽ ãrã: “Wágãnuugãka!”

¹⁵ Ígã irasũ ãrímaku, boadi wágãdoa, wereninugãyupu. Irasirigu Jesú斯 Ígürẽ pagore wiayupu. ¹⁶ Irire Íärã, ãärípererã masaka Íágukakõäñurã. Maríphare: “Óätaria mu”, ãrĩ, ushayari sñurã. Ígusã basi ãsũ ãrĩ gãme wereníñurã:

—Íi Maríphaya kerere wererimasu, turatarigu, mari watopeguere ejami.

Idere ãrñurã:

—Maríphu Íirẽ iriuñumi Íguyarãrẽ iritamudoregu, ãrñurã.

¹⁷ Irasirirã ãärípererogue Judea nikũ marã, iri nikũ turo maräde Jesú斯 Ígürẽ masüdea kerere pépreakõäñurã.

*Juan masakare wãiyerimasu Ígã buerire tuyarãrẽ
Jesú斯 p rogue iriudea*

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Juan masakare wãiyerimasu peresugue ãäríripoe Ígã buerire tuyarã ãärípereri Jesú斯 irideare Ígürẽ wererã waañurã. Juan irire pégu, Ígusã merãmarã pérarã siiu:

19 —Jesúre ãsū ãrī sérēñarā waaka! “¿M̄ta ãäríří Cristo ḡare tauḡ aaribu iriayup̄, īḡsā ãrīdi, o gajiḡre yúrākuri ḡua?” ãrī sérēñarā waaka! ãrī iriyup̄. **20** Irasirirā, Jesús p̄uro ejarā, īḡrē ãrīñurā:

—Juan masakare wāyierimas̄ ḡare m̄rē ãsū ãrī sérēñadoreami: “¿M̄ta ãäríří Cristo ḡare tauḡ aaribu iriayup̄, īḡsā ãrīdi, o gajiḡre yúrākuri ḡua?”

21 īḡsā ejaripoere Jesús wárā p̄urírik̄rārē, wātēa ñajásñnerārē, koye ïámerādere tauḡ iriyup̄.

22 Irasiriḡ Jesúr ãsū ãrī yújhyup̄ Juan iriuannerārē:

—Musā ïärířé, musā périre, Juãrē wererā waaka! Koye ïábiranerā õãrō ïáma. Waamasíbiranerā waamasíakõäma. Kãmi boanerā yariperekökõäma. Gãmipü pébiranerā péakõäma. Boanerāde masákõäma. Boporā, Maríp̄a masakare tauri kerere weremakü péma. **23** “Yure b̄remuríře piribi, usuyari opagukumi”, ãrī wererā waaka Juãrē! ãrīyup̄ Jesúr.

24 īḡsā waadero p̄uru, Jesús Juãyamarē masakare ãsū ãrī werenaḡyup̄:

—Musā masaka marírõgue Juãrē ïärā waara, güiḡre gūñaturabire ïärā waara meta irikuyo.

Íḡu turabi, mirū táborere wějäpubéoros̄ ãäríbemi. **25** Irasū ãärímakü, musā īḡrē irogue ïärā waara, õãrī surí sãñaḡrē ïärā waara meta irikuyo. Õãrī surí sãñarâno oparâya wiirigue ãäríkuma. Juan īḡsā iriros̄ ãäríbemi. **26** Musā irogue īḡrē ïärā waara, Maríp̄aya kerere weredupiyurimas̄rē ïärā waara iriyo. Musârē werea. Juan diayeta Maríp̄aya kerere weredupiyunerā nemorõ ãärími. **27** Maríp̄aya wereníři gojadea p̄ugue

gojasūdero ããrībú Juan iriburire. Irasirigu Marípü Ígü magürē ãsü ãrīdi ããrīmí:

Mü waaburo dupiyuro yaa kerere weredupiyubure iriugüra, mü waaburore ãmuyudoregu, ãrī gojasūdero ããrībú. ²⁸

28 'Müsārē werea. Juan aariburi dupiyuro neõ sugü Ígü nemorō yaamarē masígü marīdi ããrīmí. Irasü ããrīkerepuru, sugü Marípü ûmugasigue ããrīgúyagu gapü Juan nemorō yaamarē masígü ããrīgukumi. Æãrīpererā nemorō ubu ããrīgü ããrīkeregü, masígü ããrīgukumi, ãrīyupü Jesús.

29 Ígü irasü ããrīrē pérä, ããrīpererā masaka, romano marā opüre niyeru wajaseabosarimasäde Juan wäyesünerā ããrīsü: "Marípü diayeta irigü ããrīmi", ãrī masínurä. **30** Fariseo bumarä, Moisés gojadeare buerimasä gapü Juärē wäiyedorebirinerā ããrīsü, Marípü Ígüsärē iridüarire gäãmebiriñurä. **31** Irasirigu marí Opü Jesús ãsü ãrīnemoyupü:

—Masaka dapagora marā, ¿ñeémaräno irirosü ããrīrī? **32** Majírä makä dekogue Ígüsä merämarä merä bira gaguiní doanírä irirosü ããrīma. Æsü ãrī gaguiníma: "Güa têrëdiru purimakü, bayabirabü. Bujawereri merä güä bayamakü, orebirabü", ãrīma. **33** Juan masakare wäiyerimasü pâ baabirimakü, igui deko pâmudeare iiríbirimakü ïärä, Ígürë: "Wäti ñajásüdi ããrīmi ï", ãrībü müsä. **34** Purü yü ããrīpererä tígü baa, iirímakü ïärä: "Baapagü, iirípagü ããrīmi", ãrībü. "Romano marä opüre niyeru wajaseabosarimasä merämü, ñerö irirä merämü ããrīmi", ãrībü müsä yüre. **35** Müsä yaamarē, Juãyamarē masibirkemakü, güare

²⁸ 7:27 Mal 3.1

masírā gapu: “Diayeta Marípu iriunerā ãārīma”, ãrī masíma, ãrīyupu Jesús.

Jesús, fariseo bumu Simón wāikuguya wiigue ejadea

36 Ígu irasū ãrādero puru, sugu fariseo bumu Jesúre Íguya wiigue baadoregu siiuayupu. Irasirigu Jesús Íguya wiigue waa, eja, baari peoro puro eja, doayupu. **37** Sugo nomeō iri makāmo, ñerō iririmasō, Jesús fariseoya wiigue baagu ejadea kerere pé, irogue waayupo. Suru borewariru “alabastro” wāikuri ûtāye merā iridirure õārō sūrōrī opadirure ãayupo. **38** Æia, Jesús purupu gapu ejanugäja, igo ñerō irideare buro bujawereru merā gûñña, ore, Jesús puro meédoaja, Íguya guburi wekare igoya kódeko meébejamaku ïā, igoya poañapu merā túkoe bojoyupo. Túkoe bojo, buremurī merā Íguya guburire mimi, igo sūrōrī ãiadea merā Íguya guburire pípeoyupo. **39** Igo irasirimaku ïágu, fariseo bumu Jesúre baadoregu siiuadi Ígu basi gûñayupu: “Igo Íguya guburire moañagō ñerō irrimasō ãārīmo. Íf diayeta Marípuya kerere weregu ãārīgu, irire masísiabukumi”, ãrī gûñayupu. **40** Jesús Ígu gûñarírē ïámasí, Ígurē ãrīyupu:

—Simón, yu murē gajino wereduakoa, ãrīyupu.

—Buegu, wereka yure! ãrīyupu Simón.

41 Ígu irasū ãrīmaku pégu, Jesús i keori merā wereyupu Ígurē:

—Sugu masakare niyeru wayurimasu ãārīkumi. Pérā ûma wajamokuma Ígurē. Sugu wári niyeru koeri quinientos moãrínarí wajataropa wajamokumi. Gajigu mérí koerigu cincuenta

moãrĩnhrĩ wajataropa wajamokumi. **42** Ìgësã pêrã, Ìgësã wajamorïrẽ wajariri opabirimakã ïägã, niyeru wayudi Ìgësärẽ pêrãguereta: “Iropata, mësä wajamorï pereburo. Irire kätigukoa”, ãrïkumi. Irasirimakã, ¿nií gapu niyeru wayudire buro mañkuri? wáro wajamodi, o mérögã wajamodi gapu, ãrïyupu Jesús.

43 Simón yëjëyupu:

- Wáro wajamodi gapu buro mañbukumi, ãrïyupu.
- Diayeta yujua më, ãrïyupu Jesús ìgürẽ.

44 Irasü ãrï odo, Jesús nomeõrẽ ïä, Simõrẽ ãrïyupu:

—¿Igo yure iriadeare ïärï më? Mëya wiigue yë ñajäjamakã, më yure yaa guburi koeburire deko sibirabu. Igo gapu yaa guburire igoya kódeko merã koe, igoya poañapu merã túkoe bojoamo. **45** Yë õadoremakã, më yure bokatïrï pábhë, mimibirabu. Igo gapu yë ñajäjadero purugue yaa guburire mimideo neõ mimiduúbemo. **46** Më gapu yaa dipurure yye õärï särörï merã pípeobirabu. Igo gapu yaa guburire särörï pípeoamo. **47** Irasirigu Simón, yë märẽ werea. Igo ñerõ iridea wári ãärïkeremakã, yë irire kätia. Yë irasirimakã, yure buro maïmo. Gajigu gapu, yë ìgã ñerõ irideare kätimakã: “Yë mérögäta ñerõ irideare opáa”, ãrï gûñasïä, yure sîrûta maïmi, ãrïyupu Jesús.

48 Ìgürẽ irasü ãrï odo, nomeõrẽ ãsü ãrïyupu:

- Më ñerõ irideare kätia yë, ãrïyupu.

49 Ìgã irasü ãrïmakã pérã, gajirã masaka iri wiigue ìgã merã baadoregu siuanerã ãsü ãrï gäme wereníñurã:

—¿Neémuno masakʉ ãārīrī ïi, irasū ñerō irideare kātigu? ãrīñurã.

⁵⁰ Jesú斯 gapʉ nomeõrē ãrīyupʉ doja:

—Yure b̄remusīā, perebiri peamegue waa-bodeo tausūsiáa. Irasirigo õārō siñajārī merā waaka! ãrīyupʉ.

8

Nome Jesúre iritamudea

¹ P̄uru Jesú斯 paga makārī marārē, mʉtā makārīgā marādere Marīpʉ ïgūyarārē doreri kerere were-gorenagʉ waayupʉ. Ígū buerā pe mojōma pere su gubu peru p̄erēbejarā ïgū merā waañurã. ² Nomede ïgū merā waañurã. Pūrīrikurā ãārīnerā Jesú斯 taunerā nome ãārīñurã. Gajirā nome, wātēa ñajānerārē Jesú斯 b̄eowiusñerā ãārīñurã. Sugo María Magdalena wāikugó ãārīyupo. Igo su mojōma pere gaji mojō Peru p̄erēbejarā wātēärē Jesú斯 b̄eowiusñdeo ãārīyupo. ³ Gajigo Juana wāikugó, Cuza wāikugʉ marāpo ãārīyupo. Cuza Herodeya wiigue moâboerimasā opʉ ãārīyupʉ. Gajigo Susana wāikugó ãārīyupo. Gajirā nomedē wárā Jesú斯 merā waañurã ïgū buerire péðharā. Ígūsā nome, ïgūsā opari merā Jesúre, ïgū buerādere iritamuñurã.

Jesú斯 oterimasā keori merā buedea

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Wárā masaka wári makārī marā Jesú斯 p̄uro ïgārē ïādharā nerēñurã. Ígūsā wárā nerēmakū, Jesú斯 i keori merā ãsū ãrī bueyupʉ ïgūsārē:

⁵ —Sugʉ oterimasā ïgūya oteri yerire meésirigʉ waakumi. Ígū meésiriwāgāmakū, gaji yeri maague

yurikoa. Masaka iri maague waara, iro yuriadea yerire k̄eramutükōákuma. Mirāde iri yerire boka, baapeokōákuma. ⁶ Gaji yeri ütāyerik̄urogue yurikoa. Iri yeri puriadikoa. Puriadi, deko marīmakū ñaī, boakōákua. ⁷ Gaji yeri pora watopegue yurikoa. Pora gapu puritarimurīa, oteri gapure wējēkōákua. ⁸ Gaji yeri õārī nikūgue yurikoa. Iri yeri õārō puri, wári d̄ukakukoa. Su dupañu cien yerigora d̄ukakukoa, ãrīyupu.

Iri keori merā were odo, īgūsārē turaro merā ãsū ãrīyupu doja:

—M̄usā gāmipūrī oparā, yu wererire péduripíka! ãrīyupu Jesús masakare.

*Jesús buerā īgūrē: “¿Nasirigu keori merā bueri?”
ãrī sērēñadea*

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Puru īgū buerā īgūrē sērēñauurā:

—¿Naásū ãrīd̄uaro iriari, ḡuare mu wereadea?
ãrīnurā. ¹⁰ Jesús īgūsārē yujuyupu:

—Marīpu īgūyarārē doregu ãārīrīrē iripoegue masibirideare dapagorare m̄usārē masīmakū yámi. Gajirā gapure keori merā dita buea. Irasirirā īgūsā Marīpu iririre ïākererā, ïāmasibirkuma. Ígūyare pékererā, pémasibirkuma.

*Jesús oterimasu keori merā īgū bueadea: “Ãsū
ãrīd̄uaro yáa”, ãrī weredea*

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ 'Yu iri keori merā bueadea ãsū ãrīd̄uaro yáa. Iri oteri yeri Marīpya werenírī irirosū ãārā.

¹² Surāyeri masaka Marīpya werenírīrē pékererā, pémasibema. Maa b̄uriri maa irirosū ãārīma. Ígūya werenírīrē péaderu puru, oteri yeri iri maague

yuridea yerire mirā baapeoderosū, wātī īgūsā gūñarīgue eja, īgūsā péadideare ēmapeokōāmi. Īgūsā Marīphare bāremubiri, tausūbirikōāburo, ārīgū, irasū yámi. ¹³ Gajirā masaka ūtāyerikūri yeba irirosū āārīma. Īgūsā Marīphya werenírīrē ūsuyari merā pékeremakā, oteri yeri ūtāyerikūrogue yuriadero pūru, nugūrī marīderosū īgūsārē waáa. Irasirirā yoaweyaripoe bāremuadima. Pūru Marīphyaare iridhāari waja gajirā īgūsārē ūerō irimakā īārā, mata īgūyare pirikōāma. ¹⁴ Gajirā masaka porakūri yeba irirosū āārīma. Marīphya werenírīrē pékererā, oteri yeri porakūrogue yuriadero pūru, pora gapu puritarimurīa, wējēderosū, i ūmāmarē bāro gūñarikūma. Irasirirā wári oparire gūñataria, īgūsā gāāmerō iridhāsiā, Marīphya werenírīrē kātima. ¹⁵ Gajirā masaka ūārī nikū irirosū āārīma. Irasirirā Marīphya werenírīrē ūārō pérā, péduripíma. Ūārī gūñarīrē oparā, Marīphyaare iridhārā āārīma. Gajirā īgūsārē ūerō irikeremakā, īgūyare piribema. Wári ūārī dūkakudiñu irirosū āārīma, ārīyupu.

*Jesús sīāgodiru keori merā buedea
(Mt 5.15-16; Mr 4.21-25)*

¹⁶ Pūru gaji keori merā bueyupu doja:

—Masaka sīāgodirure sīāgorā, kōmesoro merā muúpibirkuma. Kārīrō dokaguedere dobobirkuma. Umarō, wii dekogue siukuma. Irasirirā gajirā iri wiire ūajārā, sīāgodiru ūjūgorore ūārō īā, ūajākuma. ¹⁷ Āārīpereri masaka iripoegue masībirideare masīsūrokao. Masaka īāberogue duripídeare sīāgoro āārīrōgue īāmasīrō irirosū masīsūrokao. Yayeda irirosū neō āārībirikoa.

18 'Irasirirā Marīphya werenírīrē pérā, õārō pémasīka! Irire õārō péduripígūnorē Marīpū wári pémasīrī sínemogakumi. Gajigu õārō pébirikeregu: "Masīa yu", ãrī gūñami. Ígū irasū ãrī gūñakeregū, õārō pémasībemi. Ígū pémasīadideare ēmasūgukumi. Irasirigū neō pémasībi dujagukumi pama, ãrīyupu Jesús.

*Jesús pago, Ígū pagupūrā merā Ígūrē Íágō ejadea
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)*

19 Pħru Jesús pago, Ígū pagupūrā merā Ígūrē Íágō ejayupo. Masaka wárā Ígū pħarogue ãārīmakū, ejamasībiryupo. **20** Irasirigū sugu irogue ãārīgū Jesúre wereyupu:

—Mopo, mū pagupūrā merā mūrē īāduarā, masaka pħarupugue níama, ãrīyupu.

21 Ígū irasū ãārīmakū pégħu, Jesús ãsū ãrī yujiyupu:

—Marīphya werenírīrē õārō péduripírā, Ígūyare õārō iringħayarā, yupo, yu pagupūrā irirosū ãārīma, ãrīyupu.

*Jesús mirū, makūrīrē toemakħi iridea
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)*

22 Sunu Jesús ditaru tħarogue ãārīgū, Ígū buerā merā doódirugue mūrīñajāa, Ígūsārē:

—Náka, ditaru sipārēgue taribujarā! ãrīyupu.

—Jáu, ãrī, waakōāñurā. **23** Iro taribujagħu, Jesús kārīñajākōāyupu. Pħru ditaruguere buro mirū waayuro. Doódiruguere makūrī páñajāa, miükōādiyuro. Buro goero waayuro Ígūsārē.
24 Irasū waamakħi īārā, Jesúre yobeñurā:

—Guare buegħu, marī mirīmurā yáa, ãrī gaguiníñurā.

Ígūsā irasū ãrīmakā pégū, Jesús yobe, mirū, makūrīrē toedoreyupū. Ígū toedoremakā, mirū, makūrī būro waadea toedijapereakōāyuro. [25](#) Purū Ígū buerārē ãrīyupū:

—¿Musā yure būremurī opaberi?

Ígūsā gapū gūkanerā ãārīsīā, īāgūka, Ígūsā basi gāme sērēññañurā:

—¿Neémuno masaku ãārīrī ñī? Ígū mirūrē, makūrīrē toedoremakā toedijakōāa, neō tarinugābea Ígūrē, ãrīñurā.

*Jesús Gadaramurē wātēa ñajānerārē bēowiudea
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)*

[26](#) Purū Galilea nikū bokatīrō, Gadara wāikurogue taribujajañurā. [27](#) Jesús doódirugue ãārādi majānugāmakā, sugū masaku iri makāmu Ígū pūro ejanugāyupū. Ígū wātēa ñajāsūdero purū yoakōāyuro. Neō surí sāñabi, wiiguere ãārībi, masāgoberi watopegue dita ãārīgū ãārīyupū.

[28-29](#) Wātī masakure wári ñeā meémezānayupū. Irasirirā masaka Ígūrē ñeā, Ígūya mojōrīrē, guburidere kōmedari merā s̄hanadiñurā Ígūrē biadobomurā. Ígū gapū Ígūsā s̄uariku, tūātanokōāyupū. Irasirigu wātī Ígūrē masaka marīrōgue waamakā irinayupū.

Jesús wātīrē: “Wirika mū ñajādire!” ãrīyupū. Masaku Jesúre īāgū, Ígū pūro ñadukupuri merā ejamejā, būro gaguiniyupū:

—Jesús, ûmugasigue marā Opū ãārīpererā nemorō turagū magū, ¿nasiribu yári mū yure? “Yure poyerikumakā iribirikōāka!” ãrī, būro sērēa, ãrīyupū.

30 Jesús īgūrē sērēñayuph:

—¿Ñeémh wāikari mh? ārīyuph.

—“Legión” wāikha yh, ārī yujuyuph. “Legión”, ārīrō: “wárā”, ārīdharo yáa. Wárā wātēa ñajasūdi ãārīsīā, irasū wāikuyuph. **31** Wātēa masakuguere ñajānerā Jesúre:

—Guare bhro ūkūārī gobegue waadorebirikōāka! ārī sērēñurā.

32 Iro ūtāügue wárā yesea ãma baarā iriñurā. Ígūsārē ïärā, wātēa Jesúre sērēñurā:

—Yeseaguere guare ñajādoreka!

—Jáh, Ígūsāguereta ñajārā waaka! ārīyuph. **33** Ígūirasū ãārīmakh, wātēa masakuguere ãārānerā wirirā, yeseaguere ñajāñurā. Ígūsā ñajāmakh, yesea ūma mirēbuáa, ditarugue meébia dijáa, mirí boaperekādāñurā.

34 Irasū waamakh ïärā, yeseare korerimasā gukari merā ūmadujáa, Ígūsāya makā marārē, iri makā thro marādere wererā waañurā. **35** Irire pérā: “¿Naásū waáayuri?” ārī, Jesús phro ïärā waañurā. Irogue eja, wātēa béowiusūadire boka-jañurā. Jesús phro, suríro sāñadi, õārō pémasírīmerā doayuph. Masaka Ígūrē ïärā, bhro güiri merā ïāñurā. **36** Wātēärē béowiumakh ïānerā irogue ejarārē irire wereñurā.

37 Irire pérā, ãārīpererā Gadara nikū marā bhro güisiā, Jesúre: “Waaka õõrē!” ārīñurā. Ígūsā waadoremakh pégh, Jesús doódirugue marīñajāyuph.

38 Ígū marīñajāmakh ïāgh, wātēa béowiusūadi Jesúre:

—Yude mh merā waadhakoa, ārī sērēadiyuph.

Jesús gapu īgūrē ārīyupu:

—Yu merā waabirikōāka! ³⁹ Muya wiigue goe-dujáaka! Ārīpereri Marīpu murē õārī iriadeare weregu waaka! ārīyupu.

Īgū irasū ārīmaku pégu, īgūya makāgue waakōāyupu. Irogue eja, Jesús īgūrē õārī iriadeare ārīpererā īgūya makā marārē wereyupu.

Jesús Jairo magōrē, gajigo nomeō īgūya suríro moāñagōrē taudea

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Jesús Gadara nikūgue ārīripoe wárā masaka Galilea nikūgue īgūrē yúrā iriñurā. Irasirirā, īgū taribujajamaku īrā, buro usuyari merā bokatīñurā. ⁴¹ Iripoere sugu judío masaka nerērī wii opu Jairo wāikugu Jesús purogue ejayupu. Eja, Jesúya guburi puro nudakupuri merā ejamejāja, īgūrē: “Yaa wiigue waaka!” ārī, buro sureñayupu. ⁴² Īgū magō buro suriñō kōmorī purogāgue ārīyupo. Igo sugota ārīyupo. Pe mojōma pere su gubu Peru pureñejari bojori opayupo. Jesús Jairoya wiigue waamaku, wárā masaka īgūrē kuñarōgā tuuyañurā.

⁴³ Īgūsā watopegue sugo nomeō pe mojōma pere su gubu Peru pureñejari bojorigora dí wiriri merā puriñikugo ārīyupo. Irasirigo igo opadea niyerure kúririmasārē wajari peremejākōāyupo. Īgūsā kúrikeremakuta, igo puriñikuri neō taribiriyuro. ⁴⁴ Jesús iro waamaku īāgō, īgū purhupu gapu waa ejanugā, īgūya suríro yuware moāñayupo. Igo moāñamakuta, igo dí wiririadea tariakōāyuro.

⁴⁵ Irasirigu Jesús sureñayupu:

—¿Noā yure moāñarī? ārīyupu.

Ãärípererã: “Gua neõ moãñabea”, ãrñurã.

Pedro, ïgã merãmarã merã:

—Guare buegu, ¿nasirigu irasü ãrï sëreñari?

Masaka wárã kãñarõgã tuuyama mure, ãrñurã.

46 Jesús gapu ïgüsärë ãrÿupu:

—Sugo nomeõ moãñañumo yare. Igo moãñamakã, ya turari merã igo pürírikurire tauayo. Irire masia ya, ãrÿupu.

47 Ígã irasü ãrïmakã pégo: “Yu iriadeare masimi”, ãrï gũña, buro güi naradari merã ïgã guburi puro ñadukupuri merã ejamejäja, ãärípererã péuro Jesúre: “Yu maya suríore moãñamaküta ya püríriküadea tariakõabu”, ãrï wereyupo. **48** Jesús igore ãrÿupu:

—Mu yare buremurí opáa. Irasirigo mu pürírikurire tausüa. Usayari merã waaka! ãrÿupu.

49 Jesús irasü ãrïripoe sugu masaku Jairoya wii ãärädi ejayupu, Jairore weregu ejagu:

—Mu magõ kõmoakõamo. Marírë buegure garibonemobirkõaka! ãrÿupu.

50 Ígã irasü ãrïmakã pégu, Jesús Jairore ãsü ãrÿupu:

—Güibirikõaka! Buremurí opaka yare! Mu magõ tarigokumo, ãrÿupu.

51 Irasirigu Jairoya wiigue eja, gajirärë ñajädorebiriyupu. Pedrore, Juärë, ïgã tigü Santiagore, boadeo pagusamarã ditare siiu ñajäyupu. **52** Ígüsä ñajäjaripoere ãärípererã iri wiigue ãärírã buro orerã iriñurã. Jesús ãrÿupu ïgüsärë:

—Orebirkõaka! Majigõ boabemo. Kärígõ yamo.

53 Ígã irasü ãrïmakã pérä, oreanerä gapu ïgürë buriñurã. “Igo boadeare masia gua”, ãrï gũñañurã.

54 Jesús gapu boadeo puro ejanugā, igoya mojōrē ñeā, turaro merā igore ãsū ãr̄iyupu:

—Majīgō, wāgānugāka!

55 Ígu irasū ãr̄imaku, igoya yujupurā goeyuro. Irasirigo mata wāgādoakōayupo. Jesús igo pagsāmarārē: “Baari ejoka igore!” ãr̄iyupu. **56** Igo okamaku ïärā, igo pagsāmarā gukatariakōãñurā. Jesús igore Ígu masuadeare gajirārē weredorebiriuyupu.

9

*Jesús Ígu buerārē buedoregu iriudea
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)*

1 Puru Jesús Ígu buerārē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarārē siiu neeō, Ígu turarire sīyupu: “Iri turari merā ãär̄ipererā wātēärē bēowiumasírāko. Pūrīrīdere taumasírāko”, ãr̄iyupu. **2** Irasirigu Ígusārē Marípu Íguyarārē doreri kerere weredoregu, pūrīrikurādere taudoregu ãsū ãr̄i iriuyupu:

3 —Waarā, gajinorē neō ãïabirikōäka! Musā tuadire, ajuro, baari, niyeru, gaji surí musā gorawayuburidere ãïabirikōäka! **4** Makā ejarā, musā ejadea wiita ãär̄ikōäka! Iri makārē waarrāgue iri wiire wirika! **5** Gaji makā marā masaka musārē gāämebirimaku, iri makārē diayeta tariakōäka! Irasū tariarā, nikūwera musāya guburigue tuadeare mojēbéokōäka! Ígusā musārē gāämebiri waja Marípu Ígusārē wajamoãburire masiburo, ãr̄irā, irasirika! ãr̄iyupu Jesús.

6 Ígu irasū ãr̄i odoadero puru, waakōãñurā. Irasirirā ãär̄ipereri makārīgue Marípu masakare

tauri kerere weregorenarā, pūrīrikurādere tau-gorenarā waañurā.

Juan masakare wāÿerimasă boadea

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Iripoere Galilea nikū marā opa Herodes āärípereri Jesús iriri kerere pýeyup. Gajirā Jesúre masímerā: “Ígū, Juan masakare wāÿerimasăta boadigue masādi āäríkumi”, ārīñurā. Herodes gapu irire pég: “¿Nasiriro irasū waáari?” ārī, buro gūñarikuyup. ⁸ Gajirā: “Elías iripoegue āäríunadi deyoakumi”, ārīñurā. Gajirā: “Sug Marípuya kerere weredupiyudi iripoegue āäríunadi masákumi”, ārīñurā. ⁹ Herodes gapu ãsū ārīyup: “Yuta Juärē ígūya dipurure dititádorebu. ¿Niíno gapu āäríbukuri iropa wári werenísug?” ārīyup. Irasirig Jesúre buro īāduadiyup.

Jesús cinco mil āmarē baari ejodea

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Jesús ígū buerā buedoregu iriunerā goeduja-jarā, ígūsā irideare werepeokōāñurā ígūrē. Puru Jesús ígūsārē masaka marírōgue Betsaida wāikuri makā t̄rogue siiuayup. ¹¹ Ígūsā irogue waarí kerere pérā, wárā masaka Jesúre t̄uyañurā. Jesús ígūsārē òädore, Maríp u ígūyarārē doreri kerere wereyup. Pūrīrikurā ígūrē taudorerārē tauyup.

¹² Ñamika āärímak, Jesús buerā pe mojōma pere su gubu Peru pérēbejarā ígū puro eja, ígūrē ārīñurā:

—Masakare waadoreka! Óo puro āärírī makārīma wiirigue ígūsā kārīrī, baari āmarā waaburo. Óo marī āärírōguere neō gajino máa, ārīñurā.

13 Jesús gapu ãr̄iyupu:

—Musā ĩgūsārē baari sīka!

Ĩgūsā yujuñurā:

—Ga pā duparu su mojōma duparuta, waaídere pērāta opáa. Mérōgā baari ãārā. Masaka gapu wárāgora ãārīma. Irasirirā ga gaji baari wajarirā waamerā ĩgūsārē ejobirikoa, ãr̄iñurā.

14 Wárā masaka ãārīñurā ĩgūsā merā. Ùma ditare keomaku, cinco mil ãārīñurā. Irasirigu Jesús ĩgū buerārē ãr̄iyupu:

—Masaka ãārīpererārē boje yebori cincuenta dita dukawa, ĩgūsārē doadoreka! ãr̄iyupu.

15 Irasirirā ĩgū buerā ĩgū ãārīñsūta ãārīpererā masakare doadoreñurā. **16** Masaka doaperemaku, Jesús su mojōma pā duparure, pērā waairé ãí, ùmugasigue ñamu, Marípure usayari sī, irire peayupu. Pea, ĩgū buerārē masakare gueredoregu sīyupu. **17** Irasirirā ãārīpererā masaka irire baayapiakōãñurā. Puru ĩgūsā baaduáadeare Jesús buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari puuirigora seasā utuudoboñurā.

Pedro Jesúre: “Mu Cristo ãārā”, ãr̄i weredea

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29; Jn 6.68-69; 12.24-25)

18 Gajinu Jesús ĩgū suguta Marípure sērēgu iriyupu. ĩgū buerā ĩgū merā ãārīñurā. Irasirigu Jesús ĩgūsārē ãsū ãr̄i sērēñayupu:

—Masaka yure, ¿naásū ãr̄i gūñarī? ãr̄iyupu.

19 ĩgūsā yujuñurā:

—Surāyeri marē: “Juan, masakare wāÿyerimasū ãārīmi”, ãr̄ima. Gajirā: “Elías iripoegue ãārīunadi ãārīmi”, gajirā: “Sugu Marípuya kerere

weredupiyudi iripoegue ããrñunadi, masâdi
ããrñimi”, ãrîma, ãrñurã.

- 20** Irasû ãrîmakû, Jesûs ïgûsârê sêrêñayupu:
—Musâkua yure, ¿naásû ãrî gûñarî? ãrîyupu.
Pedro ãrîyupu ïgûrê:
—Mu, Marîpu iriudi, Cristo ããrã, ãrîyupu.

*Jesûs ïgû boaburire weredea
(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1; Jn 12.24-25)*

21 Pedro irasû ãrîrîrê pégu, Jesûs ïgû buerârê
buro turaro merâ: “Gajirârê ire werebirikôaka!”
ãrîyupu. **22** Irasû ãrî odo, ãsû ãrîyupu doja:

—Yure ããrîpererâ tîgûrê buro ñerô tariro
ããrã. Judío masaka murã, paía oparã, Moisés
gojadeare buerimasã yure gâãmebirisîã, gajirârê
yure wêjêdorerâkuma. ïgûsâ yure wêjêadero pûru,
urenû waaro merâ Marîpu yure masûgukumi,
ãrîyupu.

23 Pûru ããrîpererâ masakare ãrîyupu:
—Yure tuyaduarâno ïgûsâ iriduarire piriburo.
Irasirirâ yure tuyari waja curusague pábiatú,
wêjêsumurâ irirosû ããrîkererâ, piriro marîrõ
yure tuyaníkôaburo. **24** I ûmague ïgûsâya okari
ditare maîrâno perebiri peamegue beosûrâkuma.
Gajirâ gapu yure tuyari waja, masaka ïgûsârê
wêjêkeremakû, Marîpu pûrogue waaroâkuma,
ïgû merâ õärô ããrînîmurâ. **25** Sugû masakû i
ûmumarë ããrîpereri opakeregû, ïgû boari pûru
waaburi gapure gûñabiri waja peamegue waagû,
õärîrê neõ wajatabirikumi. **26** Masaka yure, yaa
kerere guyasîrîmakû, yude ïgûsârê guyasîrîgukoa.
Yu ããrîpererâ tîgû yu gosesiriri merâ, Yûpû,
ïgûrê wereboerâ õärâ gosesiriri merâ dupaturi

aarigukoa. Irasū aarigá, yure guyasírīnerārē guyasírīgukoa. ²⁷ Diayeta mäsärē werea. Suräyeri mäsā ñōgue äärīrā, mäsā boaburi dupiyuro Marípü ïgūyarärē doregu äärīrīrē ïäräko, äríyupü Jesús.

*Jesús ïgū deyori gorawayudea
(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)*

²⁸ Ígū irasū ärädero phru su mojōma pere gaji mojō ureru pérēbejarinurī waadero phru, Jesús ättāñ wekague Marípure sérēgū waagá, Pedro, Santiago, Juärē siiu mürayupü. ²⁹ Irogue Marípure sérēripoe ïgūya diapu deyori gorawayuakōáyuro. Ígūya suríro bero borero kumijürīñe waayuro. ³⁰ Irasū waaripoe ïgū phro üma pérā deyoa, ïgū merā weretamuníñurā. Ígūsā iripoegue marā Moisés, Elías äärīñurā. ³¹ Ígūsāde goesisiriri merā deyoañurā. Iripoegue: “Ígūrē äsū waarokoa”, ärliderosüta Jerusalégue ïgū boaburire Jesús merā wereníñurā.

³² Pedrosā bero wajakukererā, kärīrō marīrō Jesús goesisiririre, ïgū merā äärīrārē ïänurā. ³³ Moisés, Elías Jesús phro äärānerā waaripoe Pedro äríyupü:

—Guare buegü, marī ñōgue äärīmakü ñātariduáa. Irasirirā ure wiigā irirāra. Muaya wii, Moiséya wii, Eliaya wii irirāra, äríyupü.

Ígū irasū ärlkereguta, ïgū ärlīrīrē neō pémasibiriyupü. ³⁴ Ígū irasū ärlīripoe su yebo ñimikäyebo túbiayuro ïgūsärē. Iri ïgūsärē túbiamakü, bero güiñurā. ³⁵ Marípü ñimikäyebo poekague äsū ärlí werenímakü péñurā:

—Íñ yu magü, yu beyedi ãärími. Ígürë õärö péka! ãrýupu.

³⁶ Marípu wereníadero puru, Jesús ditare íañurã. Pedrosä gapu Jesú i nikügue ãäríñurírë neõ sugu masakure Ígüsä íádeare werebiriñurã.

*Jesús sugu majígürë wätí ñajásüdire taudea
(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)*

³⁷ Gajinu gapu Ígüsä ñtäugue ãärñerä dijijadero puru, wárã masaka Jesúre bokatíñurã. ³⁸ Sugu masaku Ígüsä watopegue ãärígü turaro merä ãrýupu:

—Guare buegu, yu murë buro sérëa. Yu magü suguta ãärígürë bopoñarë merä íaka! ³⁹ Wätí Ígürë ñeä, gũñaña marírø gaguiní, naradamakü irinami. Irasirigu majígü íguya disigue sumu wirisünamí. Wätí Ígürë buro ñerö tarimakü irinami. Ígürë neõ piridubemi. ⁴⁰ Mu buerärë wätírë buro béowiudoreadabu. Ígüsä neõ bokatíñbirama, ãrýupu.

⁴¹ Jesús yu juyupu:

—Muasä dapagora marä, yure buremurí opamerä, diayemarë neõ pémasímerä ãärä. ¿Noópa yoaripoe muasä merä ãärígukuri? ¿Noópa yoaripoe muasä yure buremubirire gũñaturagukuri? ãrýupu. Irasü ãrí odo, wätí ñajásüdi pagure:

—Mu magürë ãríka! ãrýupu.

⁴² Majígü Jesús puero waa ejanugämakü, wätí Ígürë yebague túmeépíkõðayupu. Ígürë dupaturi buro naradamakü iriyupu. Jesús gapu wätírë: “Majígürë wirika!” ãrí, tauyupu. Irasiri odo, Ígürë pagure wiayupu. ⁴³ Masaka ãärípererä Marípu wári turari merä iririre íärä, íágukakõðäñurã.

*Jesús dupaturi īgū boaburire weredea
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)*

Ígūsā ãārīpererā Jesús iriadeare: “Óātaria”, ãrī gūñaripoeta Jesús ígū buerārē ãrīyupu:

⁴⁴ —Yu mūsārē wererire õārō péduripíka! Kātibirikōāka! Masaka yure ãārīpererā tīgūrē ñeā, gajirāguere wiarākuma, ãrīyupu.

⁴⁵ Ígūsā gapu ígū irasū ãrīrīrē õārō pémasibiriñurā. Marípu Ígūsārē irire pémasimakū iribiriuyupu dapa. Irasirirā Jesúre güirā: “¿Naásū ãrīd̄agū iriari, mū irasū ãrīgū?” ãrī sērēñabiriñurā.

*Jesús sugu gajirā nemorō ãārīgūyamarē weredea
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37; Jn 13.20)*

⁴⁶ P̄ru Ígū buerā ãsū ãrī guaseonugāñurā: “Marī watopere, ¿noā marī ãārīpererā nemorō ãārīrī?” ãrīñurā. ⁴⁷ Jesús Ígūsā gūñarīrē ïāmasikōāyupu. Irasirigū sugu majīgūrē Ígū p̄ro ãinú, ãrīyupu:

⁴⁸ —Sugu yaaḡre, ñī majīgū irirosū ãārīgūrē õārō bokatīrīñeāgū, yudere bokatīrīñeāmi. Yure õārō bokatīrīñeāgū, yure iriudidere bokatīrīñeāmi. Sugu mūsā watopem̄: “Gajirā nemorō ãārībea”, ãrī gūñagū, gajirā nemorō ãārīmi, ãrīyupu.

*Jesús: “Marīrē ïāturibi, marī merāmū ãārīmi”, ãrī weredea
(Mr 9.38-40)*

⁴⁹ P̄ru Juan Jesúre ãrīyupu:

—Guare buegu, sugu masaku mū wāi merā wātēärē: “Wirika mūsā ñajādire!” ãrī béowiumakū ñābu. Ígū, marī merāmu ãārībirimakū ñārā, Ígūrē: “Irire neō irinemobirikōāka!” ãrābu, ãrīyupu.

⁵⁰ Jesús gapu ãrīyupu:

—Kāmutabirikōāka īgūrē! Sugʉ marīrē īāturibi, marī merāmʉta ãārīmi, ãrīyupʉ.

Jesús Santiagore, Juārē weredea

51 Purʉ Jesús ūmʉgasigue mārīaburi dupiyuro ejawāgāririipoe: “Jerusalēgue waagura”, ãrīyupʉ.
52 Īgū waaburi dupiyuro gajirārē Samaria nikūgue ãārīrī makāgue īgū kārīburore ãmayudoregu iriuyupʉ.

53 Samaria marā gapʉ judío masaka merā gāmesribirisā, Jesús Jerusalēgue waaburire pérā, īgūrē bokatīrīneādʉabiriñurā. **54** Jesús buerā Santiago, Juan Samaria marā īgūrē bokatīrīneādʉabirimakʉ īārā, ãsū ãrīñurā:

—Gʉa Opʉ, ḥiripoegue Elías Marīpʉya kerere weredupiyudi iriderosū, ūmʉgasima peamerē diju, īgūsārē wējēdoremakʉ gāāmekuri? ãrīñurā.

55 Īgūsā irasū ãrīmakʉ pé, Jesús īgūsārē gāmenugā, ïā, ãrīyupʉ:

—Irasū ãrībirikōāka! Mʉsārē irasū werenímakʉ irigʉre masībea. Mʉsā werenírī Ōāgū deyomarīgū wereri ãārībea. **56** Yʉ ãārīpererā tīgʉ masakare béogʉ aaribiribʉ. Īgūsārē taugʉ aarigʉ iribʉ, ãrīyupʉ. Irasū ãrī odo, gaji makāgue waakōāyupʉ doja.

*Gajirā Jesúre: “Mʉrē tuyadʉakoa”, ãrīdea
(Mt 8.19-22)*

57 Īgūsā maague waamakʉ, sugʉ masakʉ īgūsā puro eja, Jesúre ãrīyupʉ:

—Yʉ Opʉ, mʉ noó waaró mʉrē tuyagura, ãrīyupʉ.

58 Jesús īgūrē yʉjʉyupʉ:

—Makānáu marā diayéa īgūsā kārīrī toreri opama. Mirāde īgūsā kārīrō opama. Yū ãārīpererā tīgū gapu kārīrō opabea, ãrīyupu.

59 Puru Jesús gajiguhre ãrīyupu:

—Náka, yū merā!

İgū gapu yuhuyupu:

—Yū Opu, yuhu boamakū īgūrē yáa odo, mūrē tuyagura, ãrīyupu.

60 Jesús īgūrē yuhuyupu:

—Yure buremumerā, boanerā irirosū ãārīrāta boanerārē yáaburo. Mu gapu Marípu īgūyarārē doreri kerere weregh aarika! ãrīyupu.

61 Gajigu Jesúre ãrīyupu:

—Yū Opu, mūrē tuyagura. Yū mūrē tuyaburi dupiyuro yaa wii marārē seretuguh waaduhakoa dapa, ãrīyupu.

62 Jesús īgūrē ãrīyupu:

—Suguh masaku moānugāgū waadi, moādhabi gāmenugādujáagh, moābirikumi. Marípu dorerire irituyanugāgū, īgū gāāmerīrē piribi, gāmenugādujáagh irirosū ãārīkumi. Irasirigh Marípuare õārō irituyabirikumi, ãrīyupu.

10

Jesús setenta y dos īgū buerārē iriudea

1 Puru marī Opu Jesús gajirā setenta y dos ûmarē beye, pērā dita dūkawa, īgūsārē ãārīpereri īgū waaburi makārīguere **2** ãsū ãrī iriuyupu:

—Wárā masaka Marípuare neō pémerā, pooegue oteri dūka buribejadea irirosū ãārīma. īgūsārē Marípuare weremurā gapu, iri pooere moārīmasā irirosū mérāgā ãārīma. Irasirirā marī

Opare: “Gajirā m̄ayare weremurārē iriuca!” ãrī sērēka! ³ M̄usāde Marīphyare wererā waaka! Oveja majirārē makānāu marā diayéa watopegue iriurosū yu m̄usārē ñerā ãärirōguere iriuia, Marīphyare weredoregu. ⁴ M̄usāya ajuri, niyeru ãabirikōäka! Gubu surí, m̄usā sãñiarī merā dita waaka! Maague masakare bokajarā, õadore yoaripoe weretamunibirkōäka!

⁵ 'Su wiino ñajārā, iri wii marārē: “Marīph m̄usārē siñajārī siburo”, ãrī õadorepurorika! ⁶ Iri wii marā Marīph siñajārī sîrîrē opaduarā m̄usārē õärō bokatîrîñeârā, Marīph siñajārī sîrî merā õärō ãäririkurâkuma. M̄usārē gâämemerā, i siñajārī merā ãäririkuma. ⁷ M̄usā ejadea wiita dujaka! Iri wii marā m̄usārē ejorire baa, iiríka! Sugu moârîmasâ ïgû moârî waja keoro wajatakumi. M̄usā Marīphyare buerâ, moârîmasâ irirosú ãärâ. M̄usārē iri wii marā ejori, m̄usâ ïgûsârē Marīphyare bueri waja ãärâ. Irasirirâ gaji wiirigue ãärigorenabirkōäka! ⁸ M̄usâ su makâgue ejarâ, iro marâ m̄usârê õärô bokatîrîñeâ, ïgûsâ baari ejomakû, õärô baaka! ⁹ Iri makâ marâ pûrîrikurârê tauka! ãsû ãrî wereka: “Mérô dûyâa, Marīph doreri m̄usâ pûrogue aariburo”, ãrîka!

¹⁰’Gaji makâgue m̄usâ ejamakû, iro marâ m̄usârê bokatîrîñeâbirimakû, wiriwâgârâ, ãsû ãrîka ïgûsârê: ¹¹ “M̄usâya makâma nikûwera guaya guburire tuadeare mojébéoa. M̄usâ guare gâämebiri waja Marīph m̄usârê wajamoâburire masimakû irirâ, irasû yâa. Ire õärô pémasîka! M̄usâ guare gâämebirikeremakû, mérô dûyâa, Marīph doreri aariburo”, ãrîka ïgûsârê! ¹² M̄usârê werea. Marīph

ãārīpererā ñerärē wajamoärñu ejamakū, m̄sārē gāāmebirinerärē Sodoma marärē wajamoärō nemorō wajamoägukumi, ãrīyupu Jesús.

Jesús makärī marärē īgūsā īgūrē buremubirire weredea

(Mt 11.20-24)

¹³ Puru Jesús gaji makärī marärē ãsū ãrīyupu:

—M̄sā Corazín marā, Betsaida marāde ñerō tarirākoo. Iripoegue marā Tiro, Sidón marā, m̄sā ïürō Maríp̄u ëgū turari merā iri ïmurōsū iri ïmumakū ïärā, ëgūsā ñerō irideare piribonerā ãārīmá. Ëgūsā ñerō irideare buro bujawererire ïmurā, bujawerereri surí sāña, nitikurogue doabonerā ãārīmá. Ëgūsā ñerō irideare piri, õārī gapure iribonerā ãārīmá. M̄sā gapu Maríp̄u turari merā iri ïmurīrē ïākererā, m̄sā ñerō iririre neō piribea. ¹⁴ Irasirigu m̄sārē werea. Maríp̄u ëgū ãārīpererā ñerärē wajamoärñu ejamakū, Tiro, Sidón marärē wajamoärō nemorō m̄sārē wajamoägukumi. ¹⁵ M̄sā Capernaum marā: “Umugasigue murīrākoo”, ãrī gūñadáa. Iroguerre neō waabirikoa. Boanerā ãārīrōgue béodijusürākoo, ãrīyupu.

¹⁶ Irasū ãrī odo, ëgū buerärē ãrīyupu:

—M̄sā wererire péduripírāno yu wereridere péduripíma. M̄sārē gāāmemerāno yudere gāāmebema. Yure gāāmemerāno yure iriudidere gāāmebema, ãrīyupu.

Jesús setenta y dos iriunerā goeedea

¹⁷ Puru Jesús setenta y dos iriunerā buro usuyari merā goejañurā:

—Gua Opu, wātēärē mu dorero merā, mu wāñ merā gua béowiumakū, õārō yujuama, ãrīñurā.

18 Jesús ãr̄iyupu īgūsārē:

—Bupu miārō irirosū wātēa opu Satanás ūmugasigue ãārādi, yurimadijarimakū īābu.

19 Óārō péka! Yū mūsārē turari sību, ãñarē, korebabare kurapeo, ãārīpereri wātī turaridere neō ñerō irisūrō marīrō tarinugāburo, ãrīgū.

20 Mūsā wātēärē wiridoremakū īgūsā õārō yūjūhadeare usuyabirikōaka! Mūsā Marīphyarā ãārīmakū, ūmugasigue mūsā wāi gojatúsüdero ãārībú. Iri gapure usuyaka! ãr̄iyupu.

*Jesús īgū Pagure usuyari sīdea
(Mt 11.25-27; 13.16-17)*

21 Ígū irasū ãrīripoe Óāgū deyomarīgū Jesúre buro usuyamakū iriyupu. Irasirigu Jesús īgū Pagure ãsū ãr̄iyupu:

—Ahu, yū mūrē: “Óātaria mu”, ãrī, usuyari sīa. Mu ūmugasi marā, i nikū marā Opu ãārā. Irasirigu: “Masītarinugārā, ãārīpererire pémasī”, ãrī gūñarārē mūyare masīmakū iribe. Majīrā irirosū mūrē buremurā gapure mūyare masīmakū yáa. Ah, irasūta ãārā. Mu gāāmederosūta usuyari merā irasū yáa, ãr̄iyupu.

22 Pūru masakare ãr̄iyupu:

—Yupu yure ãārīpereri irimasīrīrē sīmi. Neō sugu masaku yū ãārīrikurire masībemi. Yupu dita masīmi. Neō sugu masaku Yupu ãārīrikurire masībemi. Yū dita masīa. Yū īgūrē masīdorerāde īgūrē masīma, ãr̄iyupu.

23 Irasū ãrī odo, īgū buerārē ïā, īgūsā ditare ãsū ãr̄iyupu:

—Mūsāya koye merā yure ïāa. Irasirirā usuyáa. **24** Mūsārē werea. Wárā iripoegue marā

Marīpuya kerere weredupiyunerā, irasū ãārīmakă oparā iripoegue ãārīnerā mūsā dapagora īārīrē īādūanerā ãārādima. Irire īādūakererā, īābirinerā ãārīmá. Mūsā dapagora périre péduakererā, pébirinerā ãārīmá, ãrīyupu.

Jesús õāgă Samariamă keori meră weredea

25 Pūrh sugu Moisés gojadeare buerimasă Jesúre diaye yujubirimakă iriduagu wāgānugă, īgūrē ãsū ãrī sērēñayupu:

—Buegu, ¿ñeénorē yure iriro gāāmerī, ûmugasigue perebiri okari opabu? ãrīyupu.

26 Jesús īgūrē yujuyupu:

—¿Naásū ãrī gojasüyuri, Moisés gojadea pūgue? Mu irire buegu, ¿naásū péñarī? ãrīyupu.

27 Moisés gojadeare buerimasă īgūrē yujuyupu:

—Ãsū ãrī gojasüdero ãārībá: “Marīpu mu Opure buro maïka! Muya yujupürä meră, mu ãārīrikuri meră, mu turari, ãārīpereri muya gūñarī meră īgūrē maïka! Mu basi mañrōsūta mu puro ãārīrādere maïka!” ãrī gojasüdero ãārībá, ãrīyupu.

28 Irire pégua, Jesús īgūrē ãrīyupu:

—Diayeta yujua mu. Irire irigu, ûmugasigue perebiri okarire opagukoa, ãrīyupu.

29 Moisés gojadeare buerimasă gapu masaka īgūrē: “Óāgă ãārīmi”, ãrī gūñamakă gāāmegă, Jesúre sērēñayupu doja:

—¿Noā ãārīrī, yu puro ãārīră? ãrīyupu.

30 Ígă irasū ãārīmakă pégua, Jesús keori meră wereyupu īgūrē:

—Sugu masaku Jerusalëgue ãārādi Jericó waarí maague buákumi. Ígă irogue buáamakă, yajarimasă īgūrē bokatirī, ñeā, Ígă opadea ãārīpererire

ẽmapeo, īgāya surídere túwea, ãi, īgūrē bero pá, kāmitú, waakōākuma. ³¹ Īgūsā irasū iriadero p̄ur, sugu paí iri maarē waakumi. Īgūrē īākeregū, yoarogue īātariakōākumi. ³² Īgū pur, gajigu Levíya bumu iri maarē waakumi. Īgūde īgūrē īākeregū, yoarogue īātariakōākumi. ³³ P̄ur sugu Samariam u iri maarē waakumi. Īgūrē īāboka, bero bopoñarī merā īgūrē īākumi. ³⁴ Irasirigu īgū puro waa ejanugā, īgāya kāmirē uye, igui deko pāmudea merā pípeo, surí gasiri merā ōmakumi. Ōma odo, īgūyagu burro wekague ãipeo, īgūrē īākōākumi. Āia, su wii naarīmasā kārīrī wiigue eja, irogue īgūrē korekumi dapa. ³⁵ Gajinu gapu īgāya niyeru penu moā wajataropa iri wii opure sīkumi. “Ōārō koreka ūrē!” ārīkumi. “Dupaturi aarigá, mārē wajarinemoguра ūrē koreri waja”, ārīkumi, ārīyupu Jesús. ³⁶ Irire were odo, Moisés gojadeare buerimasrē sērēñayupu:

—¿Naásū gūñarī mu irire pég? ¿Niíno gapu ūsā urerā watopemu yajarimasā pádire īgū puro āārīgūrē irirosū ōārō iriyuri? ārīyupu.

³⁷ Moisés gojadeare buerimasu yujuyupu:

—Īgūrē bopoñarī merā īā iritamudi gapu, ārīyupu.

Īgū irasū ārīmaku, Jesús īgūrē ārīyupu:

—Mude ū bopoñarī merā īādi iriderosūta gajirārē irigu waaka! ārīyupu.

Jesús Marta, Maríaya wiigue ejadea

³⁸ P̄uru Jesús īgū buerā merā waa, su makāgue ejayupu. Iri makāguere sugo Marta wālkugó īgūrē bokatīrīñeā, igoya wiigue ñajādoreyupo. ³⁹ Jesús iri

wiigue ñajājamakā, Marta paguomo María wāikugo ñgūya guburi puro eja doayupo ñgū werenírīrē péduago. ⁴⁰ Marta gapu ãārīpererī igo moārīrē buro gūñarikyupo. Irasirigo igo paguomo Jesúya guburi puro doamakū ñagō, ñgū puro waa, ñgūrē ãrīyupo:

—Gua Opu, yu sugota ãārīpererire moāgō irikōdááa. ¿Mu ñāberi, yu paguomo yure neō iritamubirimakā? Igore iritamudoreka yure! ãrīyupo.

⁴¹ Igo irasū ãrīmakū pégu, Jesúz yujuyupu:

—Marta, mu wári gajino moārīrē gūñarikua. ⁴² Su wāirēta iriro gāâmea marīrē. María i ðārīrē beyemo. Irasirā, yu werenírīrē igo péduamakū, gajirā neō igore irire pirimakā iribirikuma, ãrīyupo.

11

Jesús Marípurre sérērīrē buuedea

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Sunu Jesúz gajirogue Marípurre sérēgū iriyupu. ñgū sérē odomakū, sugu ñgū buegu ãrīyupu ñgūrē:

—Gua Opu, Juan masakare wāiyerimasu ñgū buerārē Marípurre sérērīrē buederosu guadere bueka! ãrīyupu:

² Jesúz ñgūsārē ãrīyupu:

—Marípurre sérērā, ñsū ãrīka:

“Guapu ñmugasigue ãārīgū, ãārīpererā mūrē goepe-yari merā buremuburo. Mu ãārīpererārē doreri aariburo. Ùmugasigue marā mu gāâmerō irirosuta i nikū marāde iriburo.

³ Ùmariku guare baari sīka!

4 Gajirā guare ñerō irideare għa kātirosūta mude għa ñerō irideare kātika! Għa ñerō iridħamakū kāmutaka!

Ñegħi guare ñerī ārīmesārīrē tau kāmutaka!” ārīka Marīpħare sérerā! ārīyup Jesùs.

5 Irasū ārī odo, keori merā wereyup īgħis-sārē:

—Yuhu ire weremakū pérā, qnáásu għuñnarī muusā?

Ñami deko āārīmakū, sugħi masakku īgħi merāmha wiċċue waa, īgħi-re āsū ārī sérēkumi: “Yuhu merāmu, u-reru pā duparu sīķa yure! **6** Gajigħu yuhu merāmu yaa wiċċue naagħu ejāmi. Yuhu īgħi-re għajnej mérō ejorino neo opabirakuba. Irasirigu muarē sérēgħu aarabu”, ārīkumi. **7** Īgħi irasū ārīmakū pékeregħu, wii poekague āārīgħu gapu āsū ārī yuġħukumi: “Yure garibobirkodāka! Makāpurore oħarrō biakdō-asiabu. Yuhu pūrā yuhu merā kārīrāgue yáma. Wāgħanugħa, muarē sīgħu waasubirikoa”, ārīkumi īgħi-re. **8** Ire muusārē werea. Īgħi merāmu āārīkeremakū, īgħi-re sibbirikumi. Sibbirikeregħu, īgħi-re piriro marīro sérēmakū īā, īgħi-re: “Garibonemobirkodāburo”, ārīgħu, āārīpereri īgħi għażżeġ īr-riġi pama.

9 Irasirigu muusārē werea. Marīpħare sérēka! Muusā sérēmakū, sīgħukumi. Oħarrī āmarā, bokarākoma. Wiċċue ñajadħarā oemakku, Marīpu makāpuro tūpā ñajadħoregħu irirosu muusā sérērīrē pégħukumi. **10** Īgħi-re sérērānorē sīgħukumi. Āmarāno bokarākuma. Wiċċue ñajadħarā oerā irirosu īgħi-re sérēmakū īāgħu, īgħi-sār ēnna ñajadħoregħu irirosu īgħi-sār sérērīrē oħarrō pégħukumi.

11 Muusā pūrā pārē sérēmakū, ġiet ħażżeġ sibbirikoa. Waaí sérēmakuddere āñarē sibbirikoa. **12** Agħobo diu sérēmakū, korebabare sibbirikoa. **13** Nerā āārīkererā, muusā pūrārē oħarrīrē sīmasia. Marīpu

ūmugasigue ãārīgū gapu mūsā nemorō õārīrē sīmasīmi. Irasirigu Ōāgū deyomarīgūrē sīgūkumi īgūrē sērērārē, ãrīyupu Jesús.

*Jesúre: “Wātī turari opami”, ãrī werewuadea
(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)*

¹⁴ Pūru Jesús wātī masakure werenímasibirimakū irigūre béoziugū iriyupu. Wātīrē béoziuumakū, wereníbiradi wereníakōdāyupu. Masaka, īgū irasirimakū ïārā, ïāgūkakōdāñurā. ¹⁵ Gajirā gapu Jesúre ãsū ãrī werewuñurā:

—Íi wātēa opu Beelzebú turaro merā wātēärē béoziumi, ãrīñurā.

¹⁶ Gajirāde īgūrē:

—Mu diayeta turari opagu, iri turari merā gajino ūmugasimareñ iri ïmuka! ãrīñurā. ¹⁷ Jesús gapu īgūsā gūñarīrē masīsīā, ãsū ãrīyupu:

—Su nikū marā īgūsā basi dūkawari gāmekēärā, pereakōäkuma. Su wii marā īgūsā basi dūkawari gāmekēärā, pereakōäkuma. ¹⁸ Musā yure: “Wātēa opu Beelzebú turari merā wātēärē béoziumi”, ãrī werewuáa. Yure īgū turari merā wātēärē béoziudoregu, īgū basi īgūyarārē béoziukumi. Irasirirā īgūsā basi dūkawari gāmekēärā, pereakōäbukuma. ¹⁹ Iri irasū ãārīmakū, mūsā buerire tuyarā gapu wātēärē béoziurā, ¿noā turari merā béoziukuri? Mūsā īgūsārē: “Marīpū turari merā wātēärē béoziuma”, ãrā. Irasiriro mūsā yure werewuari diaye ãārībea. ²⁰ Yū gapu Marīpū turari merā wātēärē béoziuumakū, Marīpū doreri mūsā pūroguerre ejasiáa, ãrī masīsūa.

²¹ ’Sugū wii opu turagu ãārīpereri mojōkugū, īgūya wiimareñ õārō koremasīkumi. Gajirā īgū

oparire ēmamasibirkuma. **22** “I mojōkəsīā, yaa wiire õārō koremasīā”, ārī gūñakeremakū, gajigu īgū nemorō turagū gapū īgūrē tarinugā, āārīpereri īgū mojōkūrire ēmagukumi. Irasirigu īgū oparire āīpeo, īgū merāmarārē gueregukumi. **23** Yure gāāmemerā, yure īāturirā āārīma. Masakare yure siiu neeōtamumerā, īgūsārē waasirimakū irirā āārīma, ārīyupū.

Jesús, wātī dupaturi masakuguere ñajārīmarē weredea
(Mt 12.43-45)

24 Irasū ārī odo, gaji keori merā īgūsārē wereyupū doja:

—Wātī masakuguere āārādi wiri, pūru deko marīrōgue īgū siñajāburore āmagorenagū waakumi. Irore bokabi, āsū ārī gūñakumi: “Yū wiridi, yaa wii irirosū āārīmī. Dupaturi yū wiridiguereta goeñajāgura doja”, ārī gūñakumi. **25** Irasirigu īgūguere dupaturi goeñajāgū, gajino marīrī wii, õārō āmu, ooaweadea wiire irirosū bokajakumi. **26** Irasirigu gajirā wātēa su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarā īgū nemorō ñerārē siiu, īgūsā āārīpererā merā masakuguere āārīnīkōākumi. Irasirigu masaku īgū dupiyuro āārīrikudero nemorō ñerō āārīkumi, ārīyupū Jesús.

Jesús diayema usuyarimarē weredea

27 Jesús irire wereripoe sugo nomeō masaka watopegue āārīgō gaguiníyupo:

—Murē pūrākū masūdeo usuyatarikumo, ārīyupo Jesúre.

28 Jesús gapū igore ārīyupū:

—Marīphuya werenírīrē pérā, īgū dorerire irirā gapu õārō utsuyarākuma, ārīyupu.

*Masaka ñerā Jesúre Marīphu turari merā iri īmudoredea
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)*

29 Pūru Jesús īgū puro masaka wárā nerēwāgāriripoe ãsū ãrī wereyupu īgūsārē:

—Dapagora marā masaka ñetarirā ãārīma. Yure Marīphu turari merā gajino iri īmudorekeremakū, Marīphuya kerere weredupiyudi Jonás iridea ditare weregura. 30 Iripoegue Marīphu Jonáre Nínive wāikuri makā marārē weredorederosū yure ãārīpererā tīgūrē dapagora marā masakare weredoremi. 31 Marīphu ãārīpererā ñerārē wajamoãrīnū ejamakū, sugo iripoeguemo Sabá nikū marā opo mūsā dapagora marārē: “Ñegorabu”, ãrīgokumo. Yoaromogue ãārīkerego, õōgue i nikūgue aarideo ãārīmō, marī ñeküsāmarā opu Salomón wári masīrī merā wererire pégo aarigó. Dapagora yu Salomón nemorō masīgū õōgue mūsā merā ãārīkeremakū, mūsā gapu yu wererire péduabea. 32 Iripoegue Nínive marā Jonás Marīphuya kerere weremakū pérā, ëgūsā ñerō irideare bujawere, ëgūsā gūñarīrē gorawayunerā ãārīmá. Dapagora yu Jonás nemorō masīgū õōgue mūsā merā ãārā. Yu Marīphuya kerere werekeremakū, mūsā ñerō iririkurire bujawerebea. Irasirirā, Marīphu ãārīpererā ñerārē wajamoãrīnū ejamakū, Nínive marā mūsā dapagora marārē: “Ñegorabu”, ãrīrākuma, ãrīyupu.

*Jesús masakaya koye sīāgodiru irirosū ãārīrīrē buedea
(Mt 5.15; 6.22-23)*

³³ Irasū ãrī odo, gaji keori merā wereyupu:

—Masaka sīāgodirure sīāgorā, deyomarīrōgue duúbirikuma. Dupa kūma dokaguedere píbirikuma. Sīāgo, wii dekogue siukuma, gajirā iri wiire ñajārā iri sīāgodiru boyorore õārō īā ñajāburo, ãrīrā. ³⁴ Musāya koye musāya gūñarīguere sīāgodiru irirosū ãārā. Musā õārī koye oparā irirosū ãārīmaku, musāya gūñarīguere õārō sīāgoro irirosū ãārā. Irasirirā Marīphyare masīa. Musā ñerī koye oparā irirosū ãārīmaku, musā gūñarīguere naītīärō irirosū ãārā. Marīphyare masībea. ³⁵ Irasirirā pémasīka, musāya gūñarīgue sīāgori, naītīärī waabirkōäburo, ãrīrā! ³⁶ Musāya gūñarīgue sīāgori, naītīärō marīrō irirosū ãārīmaku, ãārīpereri Marīphyare pémasīräkhoa. Irasirirā sīāgori boyorogue ïārōsū õārō pémasīrī merā ïgūyare irituyaräkhoa, ãrīyupu Jesús.

Jesús fariseo bumarārē, Moisés gojadeare buerimasārē ïgūsā ñerō iririre weredea

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Jesús irasū ãrī odoadero puru, sugu fariseo bumu ïgūya wiigue baadoregu siiuayupu ïgūrē. Irasirigu Jesús ïgū merā waa, ïgūya wiigue ñajāa, eja doayupu ïgū merā baabu. ³⁸ Fariseo bumu gapu judío masaka irinírōsū Jesús baaburi dupiyuro ïgū mojōkoebirimaku ïāgu, ïāgukakōäyupu. ³⁹ ïgū ïāgukamaku ïāgu, marī Opu Jesús ïgūrē ãrīyupu:

—Musā fariseo bumarā masaka ïürōgue dita õārō irirā, soropa weka gapu dita õārō koeadeapa

irirosū ãärā. Irasirirā gajirāyare yajaduarā, ñerī ditare iriduarā ãärīsiā, iripa poekague gurari utariro irirosū ãärā. **40** Irasirirā neō pémasībea. Marīpu, marīya dūphre irigu, marī gūñarīdere iridi ãärīmí. ¿Irire pémasīberi mūsā? **41** Mūsā oparire gajirārē sīrā, õäro gūñarī merā sīka! Irasirirā soropa poeka gapudere koeadeapa irirosū ãärīrāko!

42 'Mūsā fariseo bumarā buro ñerō tarirāko. Mūsā oteri mūtārīgā: menta, ruda wāikuri baari morērīnorē, ãärīpereri oteridari dūkakurinogādere sea neeō, keoro dūkawa, pe mojōma diruri irikoa. Sudiru Marīpuya wiigue ãia: "Ígūrē yu sīrī ãärā", ãrī, irogue píko, ígū dorerire irimurā. Irasirk-ererā, gajirārē diayema iririre iribe. Marīpure maībea. Irasirirā mūsā oterire ígūrē sīduúro marīrō diayemadere irika! Marīpure maīrī merā buremuka!

43 'Mūsā fariseo bumarā buro ñerō tarirāko. Mūsā nerērī wiiriguere nerērā, õäri doarigue dita doaduará. Makā dekoguere masakare mūsārē goepeyari merā bokatīrī õädoremakū gāāmea.

44 'Mūsā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarāde buro ñerō tarirāko. Mūsā masāgoberi irirosū ãärā. Irasirirā masaka iri goberi ãärīrō weka tāpítariarā, iri goberi poekague ãärīrīrē masīberosū mūsā ñerō oparire masībema, ãrīyupu Jesús.

45 Ígū irasū ãrīmakū pégu, sugu Moisés gojadeare buerimasū ãrīyupu Ígūrē:

—Buegu, mu fariseo bumarārē irasū ãrīgū, guadere ãrī turigū yáa, ãrīyupu.

46 Jesús gapu Ígūrē ãsū ãrīyupu:

—Mʉsāde, Moisés gojadeare buerimasā buro ñerō tarirāko. Mʉsā gajirārē: “Āsū irika!” ārī, dorerā, īgūsārē gajino buro nukārī kōātārīrā irirosū āārīmakū yáa. Irasirirā iri dorerire bokatūbema. īgūsā mʉsā dorerire bokatūbikeremakū, īgūsārē neō iritamubea iri dorerire iriburo, ārīrā.

47 ’Irasirirā mʉsā buro ñerō tarirāko. Iripoegue marā Marīphya kerere weredupiyunerā masāgoberi weka weanúdeare mʉsā āmua. īgūsārēta mʉsā ñekāsāmarā wējēnerā āārīmá. **48** īgūsā irasū wējēdero purugue, dapagora mʉsā īgūsā iripoegue irideare iriwekabejakōāa, īgūsā wējēnerāya masāgoberi weka weanúdeare āmurā. Irasirirā mʉsā īgūsā wējēdeare: “Ñegorabʉ”, ārī gūñabea. Mʉsā ñekāsāmarā Marīphya kerere weredupiyunerārē gāāmebiriderosū mʉsāde yure gāāmebea.

49 ’Irasirigʉ iripoegue Marīphʉ īgū masīrī merā āsū ārīdi āārīmí: “Yaa kerere weredupiyurimasārē, yaare buerimasādere iriugʉra. Irire buemakā īā, surāyerire masaka wējērākuma. Gajirārē ñerō iridʉarā, noó īgūsā waaró tuyagorenarākuma”, ārīdi āārīmí Marīphʉ. **50-51** Marīphʉ i ûmʉrē iriadero purʉ, Abere īgū tīgʉ wējēdi āārīmí. Purʉ Marīphya kerere weredupiyunerārē wējēnerā āārīmá. Purʉ Zacaríadere Marīphya wiima soepeoro Marīphʉ āārīrītaribu watopegue wējēnerā āārīmá. Irasirigʉ Marīphʉ āārīpererārē īgūsā wējēdea waja dapagora marārē wajamoāgʉkumi.

52 ’Mʉsā Moisés gojadeare buerimasā buro ñerō tarirāko. Mʉsā Marīphuyare masīkererā,

m̄asā basi irire irid̄abea. Irasirirā gajirārē irire masid̄arārē masibirimakū yáa, ãr̄yupu Jesús.

⁵³ Ígū irasū ãrādero p̄uru, Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarāde Ígū merā guatari-akōāñurā. Irasirirā b̄uro Ígūrē werew̄a, wári Ígūrē sérēñanugāñurā. ⁵⁴ Ígū diaye ȳujibirimakū pérā, Ígūrē weresād̄arā, irasiriñurā.

12

Jesús fariseo bumarā irikatorire weredea

¹ Ígūsā irasiriripoe Jesús p̄uro masaka wárā nerēñurā. Ígūsā wárā ãār̄isīā, gāme kuratīānokōāñurā. Jesús Ígū buerārē ãsū ãr̄i werenugāyupu:

—Fariseo bumarā irikatorire õārō pémasīka! Ígūsā irikatori pā wemasārī morērī irirosū ãārā. ² Æār̄ipereri gajirā ïāberogue irideare, durirogue irideadere p̄urugue masīsūroko. ³ M̄asā nañtīrōgue irirosū gajirā péberogue werenídeare boyorogue irirosū Marīpu Ígūsārē pémakū irigukumi. M̄asā wii poekague yayero werenídeadere makā dekogue gaguinírōsū gajirārē õārō pémakū irigukumi.

Jesús: “¿Noārē güiri merā b̄uremuro gāāmerī?” ãr̄i weredea

(Mt 10.26-31)

⁴ 'M̄asārē ȳa merāmarārē werea. M̄asārē wējērā, m̄asāya d̄upu ditare boamakū irirākuma. P̄uruguere m̄asārē neō ñerō irinemobirkuma. Irasirirā m̄asārē wējēd̄arārē güibirkōāka! ⁵ Ȳa m̄asā goepeyari merā güibure weregura. Marīpu gapure güiri merā b̄uremuka! Masakare Ígūsā

okarire ēmamasīmi. Ígū ēmadero p̄urā, ígūsārē perebiri peamegue bēomasīmi. Irasirirā ígū gapure güiri merā b̄remuka!

⁶’Masaka su mojōmarā mirā wajadirā, pe niyeru koegā, mérōgā wajakāri koerigārē sīkuma. Ígūsā mérōgā wajakākeremakū, Marīpū gapū ígūsārē òārō koremi. Neō sugure kātibemi. ⁷ Marīpū áārīpereri mūsā áārīrikārire masīgū, mūsāya poarire: “Irikū áārā”, árī masīpeokōāmi. Irasirirā güibirikōāka! Mūsā, mirā nemorō wajakāa. Irasirigu Marīpū mirārē korero nemorō mūsārē koregukumi.

*Jesús: “Masakare yure b̄remurirē wereka!”
áriidea*

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸’Mūsārē werea. Sugū, masaka péuro: “Jesúyagū áārā”, árī weremakū, yū áārīpererā tīgūde Marīpūre wereboerā péuro: “Yaagū áārīmi ii”, árī weregukoa. ⁹ Sugū yure masīkeregū, masaka péuro: “Ígūrē masībea”, árī weremakū, yū áārīpererā tīgūde Marīpūre wereboerā péuro: “Yude ígūrē masībea”, árī weregukoa.

¹⁰ ’Sugū yure áārīpererā tīgūrē ñerō árī werenimakū, Marīpū kātimasīmi. Óágū deyomarīgū gapure ñerō árī werenimakū, neō kātibirkumi.

¹¹ ’Masaka mūsārē ígūsā nerērī wiiri oparā p̄rogue, weresārīrē beyerimasā p̄rogue, o makārī marārē dorerā p̄rogue mūsārē ígūsā weresāmurā áimakū: “¿Naásū yujurākuri, o naásū árīrākuri ígūsārē?” árī, buro gūñarikābirikōāka! ¹² Ígūsā mūsārē sērēñamakāta, Óágū deyomarīgū masīrī sīrī merā ígūsārē wererākua, árīyupū Jesús.

Jesús: “Wári doebari oparārē goegoráa”, ārī were-dea

¹³ Purʉ sugʉ masaka watopegue ãārīgū Jesúre ārīyupʉ:

—Buegʉ, guapʉ boagʉ ìgū opadeare guare pími. Irasirigʉ yʉ tīgārē irire keoro dákawa, yʉdere sīdoreka! ārīyupʉ:

¹⁴ Jesús gapʉ ìgārē yʉjʉyupʉ:

—Musāpʉ pídeare musārē dákawabu ãārībea yʉ, ārīyupʉ.

¹⁵ Irasū ārī odo, ãārīpererārē ārīyupʉ:

—Pémasíka musā! Doebarire, gajinodere wáro gāāmebirikōāka! Masaka wári oparā, òārī okari gapare opabema, wári opari ditare gūñarā, ārīyupʉ.

¹⁶ Irasū ārī odo, keori merā wereyupʉ ìgūsārē:

—Sugʉ masaku wári doebari opakumi. Ìgū otedeade wárigora dákakukoa. ¹⁷ Irasirigʉ ìgū basi gūñakumi: “¿Nasirigʉkuri? Yaa oteri duka sea duripíburi wii máa”, ārīkumi. ¹⁸ Purʉ gūñakumi doja: “Ásū irigʉra. Yʉ gajino duripíri wii ãārīpáróridea wiire béo, nemorō wári wii irigʉra. Iri odo, iri wiigue yaa oteri dákare ãārīpereri, yaa doebaridere duripígʉra. ¹⁹ Purʉ yʉ basi ásū ārīgʉra: ‘Wári doebari opáa. Wári bojorima baaburidere opáa. Irasirigʉ siñajã, baa, iirí, usuyagʉra’”, ārīkumi. ²⁰ Marípʉ gapʉ ìgūrē ārīkumi: “Mʉ neō pémasíbi ãārā. Dapagã ñamita boagukoa. Mʉ boamakʉ, ¿noā oparākuri mʉ duripíadeare?” ārīkumi. ²¹ Irasūta waarakuma, masaka ìgūsāya doebari ditare gūñarā. Ìgūsāya ãārīburi ditare gūña, wári doebarire duripírákuma. Irasirikererā,

Marīpūre gūñamerā, īgū ïürōrē boporā irirosū ãärīrākuma, ãrīyupu Jesús.

*Jesús, Marīpū ïgū pūrārē korerimarē buuedea
(Mt 6.25-34)*

22 Puru Jesús ïgū buerārē ãsū ãrīyupu doja:

—Irasirigu musārē ire weregura. Musā ãärīrikūrire gūñarā: “¿Ñeénorē baarākuri, ñeénorē iirírākuri, ñeénorē sāñarākuri?” ãrī, buro gūñarikubirikōäka! **23** Marī okari gapu, baari nemorō wajakua. Marīya dūpu, surí nemorō wajakua. Irasiriro musā ãärīrikūrī, musā opari nemorō wajakua. **24** Mirārē gūñaka! Ígūsā baaduarā, otebema. Otedea dükare seabema. Baari duripíri wiiridere opabema. Marīpū gapu ïgūsārē baari sīmi. Musā gapu, mirā nemorō wajakutarinugāa. **25** Musā buro gūñarikūrī merā neō mérōgā masānemobirikoa. **26** Musā irasū gūñarikūrī wajamaríkeremakū, ¿nasirirā gajinorē buro gūñarikūrī? Musā gūñarikūrī merā ãärīpererire neō irimasibirikoa.

27 ‘Makānūuma goori masārīrē gūñaka! Iri moäbirikerero, suabirikerero, õärī surí sāñarō irirosū deyoa. Musārē werea. Opu Salomón surí õärī sāñadero nemorō iri goori gapu õärī deyoa. **28** Iri goori makānūugue mata puridea goori ãärīkeremakū, Marīpū õärī goori deyomakū irikeremakū, mérōgā puru ñaïdija pereakōäa. Gajinu gapu peamegue soebéokōäasūa. Iri mata pereburi ãärīkeremakū, Marīpū iri goorire õärī deyomakū yámi. Iri goorire õärī ãärīmakū irirosū nemorō musārē õärō irigukumi. Musā ïgūrē mérōgā buremukeremakū, musārē surí sīgukumi.

29 Irasirirā ūm̄arikʉ mʉsā baaburire, mʉsā iiríburire bʉro gūñarikʉri merā āmabirikōāka! **30** I ūmʉ marā Marīpʉre bʉremumerā bʉro gūñarikʉri merā irire āmaníkōāma. Īgūsā irasū āārīkeremakʉ, Marīpʉ mʉsā gāāmerīrē masīsiami. Irire mʉsārē sīgukumi. **31** Irasirirā mʉsā Marīpʉre masīrā, īgū mʉsā Opʉ āārīrīrē gāāmepʉrorika! Mʉsā irasirimakʉ, mʉsā baa, iiríburire, mʉsā surí sāñaburidere sīwekapeogukumi.

*Jesús marī ūmʉgasigue wajataburire buuedea
(Mt 6.19-21)*

32 'Mʉsā yaarā, mérāgā, oveja su yebo marā irirosū āārā. Irasū āārīkererā, güibirikōāka! Mʉsāpʉ ūmʉgasigue āārīgū īgūyarārē dorerogue mʉsā īgū merā āārīmakʉ gāāmemi, īgū merā doreburo, ārīgū. **33** Irasirirā mʉsā oparire duaka! Iri duadea wajare niyerure boporārē sīka! Ūmʉgasiguemarē gūñaka! Irasirirā irogue perebiri wajatarire, ajurogue doe-biri neō perebirire oparosū oparāko. Irogue wajatarire yajarimasā ñajāa, ãīmasibirkuma. Buru-adé baadedeubirkuma. **34** Mʉsā i ūmʉma ditare: "Opadʉakoa", ārī gūñarā, irire bʉro mañrāko. Ūmʉgasima gapʉre: "Opadʉakoa", ārī gūñarā, irire bʉro mañrāko.

*Jesús i ūmʉgue dupaturi aariburi dupiyuro õārō
āmuyudoredea*

35 'Yʉ i ūmʉgue dupaturi aariburi dupiyuro õārō āmuyuanerāgue āārīka! Sīāgodirure sīāgoanerā irirosū yare yúka! **36** Sugʉ masakʉ, mojōsʉadi pʉrogue mojōsʉari bosenʉ waamakʉ, īgūrē moāboerā īgū dujariburire yúkuma. Īgūsā opʉ īgūya wiigue goedujaja, ñajādʉagʉ makāpʉrore īgū

dotemakū pérā, īgūrē moāboerā mata tūpākuma. īgūsā yúrosūta mūsāde yu dujariburire yúka! **37** īgūsā opu goemakū, īgū doreaderosūta irirā, usuyarākuma. īgūsā irasirimakū īāgū, īgūsā opu īgūsārē moāboegu irirosū īgūsārē: “Baari peoro puro doarā aarika!” ārīgukumi īgūsārē baari ejobu. **38** īgūrē moāboerā īgū nāmi deko āārīmakū, o boyoripoe āārīmakū, īgū goeburire ñārō yúanerā āārīsīā, usuyarākuma. **39** Ire masīka! Sugu wii opu īgūya wiigue yajarimasū ejaburi horare masīgū, īgūrē yúkumi īgūya wiigue ñajāburire kāmutabu. **40** Irasirirā mūsāde ñārō yúka! Yu āārīpererā tīgū gūñaña marīrō aarigukoa. Irasirirā yaare iririre neō piriro marīrō yure yúka mūsā! ārīyupu Jesús.

*Jesús pérā moāboerimasā keori merā buedea
(Mt 24.45-51)*

41 īgū irasū ārīmakū, Pedro gapu sērēñayupu:

—Gua Opu, i keori merā weregu, ¿gua ditare weregu yári, o āārīpererārē wereri? ārīyupu.

42 īgū irasū ārīmakū, Jesús gaji keori merā āsū ārī wereyupu īgūsārē doja:

—Sugu moāboerimasū īgū opure būremugū ñārō pémasīgū āsū irikumi. īgū opu gajirogue waagū, īgūrē: “Yaa wii marārē ñārō koreka!” ārī píkumi. Irasirigu baaripoe āārīmakū, gajirā moāboerimasārē baarire keoro ejokumi.

43 Irasirigu, īgū opu īgūya wii goeduajamakū īāgū, īgū opu dorederosūta iriadi āārīsīā, ñārō usuyakumi. **44** Diaye mūsārē werea. īgū irasirimakū īāgū, īgū opu āārīpereri īgūyare īgūrē koredoregu pígukumi. **45** Gajigu moāboerimasū

ñegã gapu ãsũ irikumi. “Yu opu yoaripoe deyobemi”, ãrĩ gũñagã, gajirã ïgã opure moäboerãrẽ ûmarẽ, nomedere ñerõ pábira, baa, iirí, mejákumi. ⁴⁶ Ígã irasiriripoe gũñaña marírõ ïgã opu goejakumi. Ígãrẽ moäboegu gapu: “Ígã iri hora goegukumi”, ãrîmasibirkumi. Irasirigã ïgã opu goejagu, ïgã ñerõ irideare pégu, ïgãrẽ buro wajamoãgukumi. Marípure báremumerãrẽ báerogue ïgãrẽ báogukumi.

⁴⁷ Irasirigã sugu moäboerimasã ïgã opu iridorerire masíkeregú, õärõ ámubiri, irire neõ iribirimakã ïágã, ïgã opu ïgãrẽ wajamoã, buro tárágukumi. ⁴⁸ Gajigã moäboerimasã gapu ïgã opu iridorerire masíbi, irire iribirimakã ïágã, ïgã opu ïgãrẽ sîrûweyata tárágukumi. Marípu masakare ïgã iridorerire masímakã yámi. Irasirigã õärõ masígurẽ ïgã iridorerire õärõ iridoremi. Puru ïgãrẽ masíinemomakã irigu, ïgã iridea nemorõ õärirẽ iridoremi, ãrîyupu Jesús.

Jesús: “Masakare gâme dákawarirákuma”, ãrî wereda

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Puru Jesús ïgësârẽ ãrîyupu doja:

—Béoadear peame merã soebéorosã i ãmu marã ñerõ iririre báogu aarigá iribu. Dapagoragáta iri ñerí ãärípererire soebéomakã ïádhasiadáa.

⁵⁰ Yu ñerõ tarigu koa. Yu ñerõ tariburire gûñagã, buro bujawereri merã ãärírikua. Irasirigã irire tariwerepeogugue buro ushyagukoa. ⁵¹ Musã yure: “Ígã i niküguere aarigá, masakare siñajãrĩ merã gâme ãärírikumakã irigu aarimí”, ¿ãrĩ gûñarí? Irasã ãäríbea. Musârẽ werea. Masakare

īgūsā basi gāme dūkawarimakā irigu aaribá. Irasirirā surāyeri yure būremurākuma. Gajirā yure būremubirikuma. ⁵² Dapagā merā su wii marā su mojō marā yaa kerere péadero puru, īgūsā basi gāme dūkawarirākuma. Ùrerā, pērā merā, pērā, urerā merā gāme īāturirākuma. ⁵³ Surāyeri masaka yure būremunugādero puru, gajirā yure būremubiridero puru, āsū waarañkuma. Sugu īgū magārē īāturigukumi yure būremumakā īāgū. Gajigu īgū pagure īāturigukumi. Gajigo igo magōrē īāturigokumo. Gajigo igo pagore īāturigokumo. Sugo máñekō igo before īāturigokumo. Sugo bepo igo máñekōrē īāturigokumo yure būremumakā īāgō, ārīyupu Jesús.

*Masaka Jesús iririre īāmasibiriidea
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)*

⁵⁴ Puru Jesús masakare āsū ārī wereyupu doja:
—Mūsā abe ñajārō gapu īimikāyeborire īārā:
“Deko merēburo yáa”, ārā. Mūsā ārāderosūta waáa. ⁵⁵ Sur gapu merā mirū aarimakā: “Asirinu āārīroko”, ārā. Mūsā ārāderosūta asirinu āārā. ⁵⁶ Mūsā irikatorikurā, i nikūmarē, ûmarōmarē īārā:
“Óārīn, o ñerīn waaro koa”, ārī masīa. Irire óārō masīkererā, ¿nasirirā inurīrē Marīpu turari merā yu
iri īmurī gapure īārā, neō óārō pémasīberi? ārīyupu.

*Marīrē īāturighre óārō merā gāme āmudoredea
(Mt 5.25-26)*

⁵⁷ Irasū ārī odo, āsū ārīnemoyupu doja:
—¿Mūsā diayema iririre īā beyemasīberi dapa? ⁵⁸ Sugu mūsārē weresādhamakā, īgū merā oparā purogue waarañ, īgūrē: “Dupaturi irasū iribirikoa”, ārī gāme āmuka! Mūsā īgūrē

ãmubirimakũ, wereſärirẽ beyerimasüguere m̄usärẽ wereſägukumi. P̄uru beyerimasã m̄usärẽ peresu iridoregu, suraraguere wiagukumi. ⁵⁹ M̄usärẽ werea. Beyerimasã m̄usärẽ wajaridorerire m̄usã wajaripeobirimakũ, neõ m̄usärẽ wiubirikumi, ãr̄iyupu.

13

*Jesús masakare: “M̄usã gūñarirẽ gorawayuka!”
ãr̄idea*

¹ Jesú̄ irasũ ãr̄iripoe gajirã ïgãrẽ ãsũ ãr̄i wereñurã:

—Galilea marã Maríp̄u ïürõ waibare wẽjẽ, soepeo b̄aremuripoe Pilato gapu ïgūsärẽ wẽjeyupu. Íḡu irasũ wẽjémakũ, waibu dí merã masaka dí moréákõøyuro, ãr̄iñurã. ² Ígūsã irasũ ãr̄imakũ pégu, Jesú̄ ãr̄iyupu:

—Pilato wẽjenerãrẽ, ¿naásũ gūñarí? ¿Ígūsã irasũ wẽjësürã, gajirã Galilea marã nemorõ ñerã ãär̄idea waja boayuri? ³ Ñäär̄ibea. M̄usärẽ werea. M̄usäde ñerí iririre b̄ujaweremerã, m̄usã gūñarirẽ gorawayumerã, boarã, perebiri peamegue waaraako. ⁴ Irinugue gajirã dieciocho masakare Siloé wâikuri wii ûmarí wii ïgūsã weka turidija, tâu wẽjeyuro. ¿Naásũ gūñarí m̄usã ïgūsärẽ waadeare? ¿Ígūsã irasũ boarã, gajirã Jerusalén marã nemorõ ñerã ãär̄idea waja boayuri? ⁵ Ñäär̄ibea. M̄usärẽ werea. M̄usäde ñerirẽ b̄ujaweremerã, m̄usã gūñarirẽ gorawayumerã, boarã, perebiri peamegue waaraako, ãr̄iyupu Jesú̄.

Jesús higueraḡu d̄uka marídi keori merã wereda

6 Jesús ïgūsārē irasū ārī odo, keori merā wereyupu:

—Pooe opu ïgūya pooegue ïgū otedi higuerag wāikudire opakumi. Sunu: “Dukakukoa”, ārī, ïagū waakumi. Neō bokabirikumi. Duka marikoa. **7** Bokabirisīā, iri pooo moāgūrē werekumi: “Tāka! Ure bojorigora igu d^ukare āmadáa. Duka máa. Irasirigu irigare pábéokōāka! Duka marikerero, gajino oteboaderore kāmutanía”, ārīkumi. **8** ïgū irasū ārīmaku pégu, ïgūrē moāboegu ãsū ārīkumi: “Yu opu, i bojorigora tamerārē níñaburo dapa. Yu irigu p^urōre nikūrē sea odo, waibu gura merā ñjatūñagura. **9** Yu irasū iriadero p^uru, gajipoe iriro d^ukakubukoa. Duka marīmaku ïagū, pábéodoreka!” ārīkumi, ārī wereyupu Jesús.

Siñajārīnu ãārīmaku, Jesús dupamutīrō nígoře taudea

10 Sunu judío masaka siñajārīnu ãārīmaku, Jesús ïgūsā nerērī wiigue buegu iriyupu. **11** Iro sugo nomeō dieciocho bojorigora pūrīrikugo ãārīyupo. Wātī igore dupamutīrō nímaku iriyupu. Irasirigo diaye nímasibiriyyupo. **12** Igo irasū ãārīmaku ïagū, Jesús igore: “Aarika!” ārī siiuyupu:

—Nomeō, mu pūrīrikuri tausūsiáa, ārīyupu.

13 Irasū ārīgūta, igore ïgūya mojōrī merā ñapeoyupu. ïgū ñapeomakuta, diaye níyupo. P^uru Marīpure: “Óātaria mu”, ārī, usuyari sínugāyupo. **14** Jesús siñajārīnu igore taumaku ïagū, iri nerērī wii opu gapu ïgū merā guayupu. Irasirigu, masakare ãsū ārīyupu:

—Semanariku, marī moārīnurī, su mojōma pere gaji mojō suru pērēbejarinurī ãārā. Irasirirā

mäsā pürírikärä taudoreduarä, irinärirë taudorerä aarika! Dapagäno marï siñajärinärë irinorë iribiriköärö gäämea, ãrlyupu.

15 Igü irasü ãrímakü pégu, marï Opü Jesús ãsü ãrlyupu:

—Musä irikatorikärä ãärä. Musä wekare, o burrore oparä siñajärinü ãäríkeremakü, igüsärë suadeadarire kura, igüsärë deko iirídorerä ãibuáa.

16 Igore Abraham parämeö ãäríturiagore wätëa opü Satanás dieciocho bojorigora pürírikümakü irimi. Iro merë siñajärinü ãrímakü, ¿igore taubiriköärö gäämeadayuri? ãrlyupu Jesús. **17** Igü irasü ãrímakü pérä, Jesúre ïäeturirä ãärípererä guyasärípereköänurä. Gajirä gapü ãärípereri Jesús õäri iririre ïärä, usuyañurä.

Jesús mostaza wäikuri yegä puri masädea keori merä weredea

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

18 Pürü ãrlyupu doja:

—Marípu igüyarärë doreri, ¿ñeéno irirosü ãäríkuri? ¿Ñeéno keori merä weregükuri? **19** I irirosü ãärä. Suye oteriye mostaza wäikuri yegärë oterosü ãärä. Iri yegärë sugü masakü igüya pooegue otekumi. Igü oteadero pürü, yukü wádi irirosü puri, masäko. Irasirirä mirä wárä irigu düpurgue igüsäya surí suakuma, ãrlyupu.

Jesús pã wemasärí morëri pogá keori merä weredea

(Mt 13.33)

20 Dupaturi keori merä werenemoyupu:

—Marípu igüyarärë dorerire, ¿ñeéno keori merä werenemogükuri? **21** I irirosü ãärä. Pã wemasärí

morērī poga irirosū ãārā. Sugo nomeō pā irigo, mérōgā pā wemasāmakū iriri poga merā trigo pogare morēkumo. Igo irasū morēadero pūrh, iri poga mérōgā ãārīkerero, wemasāseyakōāko, ãrīyuph.

Jesús eyabiri makāphrore ñajāri keori merā were-dea
(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Pūrh Jesús Jerusalēgue waagú, paga makārīrē, mutā makārīgādere buetariwāgāyuph. ²³ Irogue sugu masaku ïgūrē ãsū ãrī sērēñayuph:

—Yh Op, ¿Marīph perebiri peamegue waabonerārē taumurā mérāgā ãārīkuri? ãrīyuph.

Ígū irasū ãārīmakū pégū, Jesús i keori merā wereyuph:

²⁴ —Marīph pūrogue ñajāduarā, ïgūyare irika! Mūsārē werea. Wárā ïgū pūrogue ñajāduakererā, ñajāmasibirkuma. Irogue ñajāduamakū diasagoráa. Eyabiri makāphrore ñajārō irirosū ãārā. ²⁵ Marīph, sugu wii opu irirosū ãārīmi. Wii opu wāgānugā, makāphrore biadero pūrh, mūsā gapu makāphrogue ãārīrā ïgūya wiire ñajāduarā, ãsū ãrīrāko ïgūrē: “Gua opu, għare tūpāsóogu aarika!” ãrīrāko. Irasū ãārīkeremakū, wii opu gapu: “Mūsārē masibea. Noó marā ãārīrā ãārīko”, ãrīgħukumi. ²⁶ Ígū irasū ãārīmakū, mūsā gapu ãsū ãrīrāko: “Gua mħu merāta baa, iirí iribu. Għaya makāguedere buegorenabu”, ãrīrāko. ²⁷ Mūsā irasū ãārīmakū, ãsū yujugħukumi: “Mūsārē masibea. Noó marā ãārīrā ãārīko” ãrīsiáa. Mūsā ñerō irirā ãārā. Irasirirā ãārīpererā waaka! Yh pūrōre wirika!” ãrīgħukumi wii opu mūsārē. ²⁸ Irasirirā, Abraham, Isaac, Jacob,

ãārīpererā Marípuya kerere weredupiyunerā merā Marípua ïgūyarārē dorerogue ãārīmakā ïārā, m̄sā gapu makāpurogue beosúnerā ãārīsīā, pūrīsūrā m̄sāya guikare kūrīduútú orerāko. ²⁹ Irasū waaripoere norte marā, sur marā, abe mārīriro marā, abe ñajārō marā Marípua ïgūyarārē dorerogue eja, us̄yari merā baa doanírākuma. ³⁰ Irasirirā dapagorare ubu ãārīrā, p̄uruguere oparā dujarākuma. Dapagorare: “Oparāgora ãārā”, ãārīrā gapu p̄uruguere ubu ãārīrā dujarākuma, ãārīyupu Jesús.

*Jesús Jerusalén marārē ïgū oredea
(Mt 23.37-39)*

³¹ Jesús irasū ãārīripoe surāyeri fariseo bumarā ïgū purogue eja, ãasū ãārīñurā:

—Herodes mārē wējēduami. Irasirigū gajirogue waaka! ãārīñurā.

³² Jesús gapu ïgūsārē yuhuyupu:

—Ãsū ãārī wererā waaka, ïgū ãārīkatorikuḡure: “Dapagārē, ñamigādere ãsūta irigura. Wātēärē bēowiuḡukoa. Pūrīrikhārārē tauḡukoa. Irasirigū ñamigā sinu gapu odoḡukoa”, ãārāmi, ãārī wereka ïgārē! ³³ Dapagā, ñamigā, ñamigā sinu gapudere Jerusalēgue waagura. Iro marā Marípuya kerere weredupiyunerārē wējēnerā ãārīmá. Irasirigū yure Marípuya kerere weredupiyuḡure ïgūsā wējēbure iri makāgue ãārīrō gāāmea.

³⁴ 'M̄sā Jerusalén marā Marípuya kerere weredupiyurimasārē wējēkōāa. ïgū iriunerārē ñtāyeri merā dea wējēa. Wāri yu m̄sārē, ãgābo igo pūrārē, igoya kēd̄upuri merā neeōnúrōsū neeōnúduadibū. M̄sā gapu yu irasū irimakā neō

gāāmebiribu. ³⁵ Irasiriro māsā āārīrī makā, bēodea makā dujarokoa. Māsārē diayeta werea. Māsā yure dupaturi īābirikoa. Purugue māsā: “Marīpū iriudi õātarigu õārō aariburo”, ārīrā, yure dupaturi īārāko doja, ārīyupu Jesús.

14

Jesús sugu bijiri pūrīrikugure taudea

¹ Sunu Jesús, judío masaka siñajārīnū āārīmakū, sugu fariseo bumarā opuya wiigue baagu waayupu. Irogue āārīrā gajirā fariseo bumarā īgārē īānurānīkōāñurā. ² Īgūsā baaro purogue sugu masaku bijiri pūrīrikugu Jesús diaye āārīyupu. ³ Irasirigu Jesús, Moisés gojadeare buerimasārē, fariseo bumarādere āsū ārī sērēñayupu:

—Siñajārīnū āārīmakū, ¿sugu pūrīrikugure taudoreri, o taudoreberi? ārīyupu.

⁴ Īgū irasū ārīmakū pérā, neō yujubiriñurā. Īgūsā yujubirimakū īāgū, Jesús bijiri pūrīrikugure tauyupu. Odo, īgūrē: “Óārō waaka!” ārīyupu. ⁵ Puru īgūsārē sērēñayupu doja:

—Siñajārīnū āārīkeremakū, māsāyagu burro, o māsāyagu weku gobegue meéñajādire īārā, ¿mata aī wiubiribukuri? ārīyupu.

⁶ Īgūsā gapu, īgū irasū ārī sērēñarīrē yujumāsibiriñurā.

Mojōshari bosenu siiusūnerāya keori merā were-dea

⁷ Jesús fariseo bumarā opuya wiigue āārīgū, iri wiim u siuanerā ejamakū īāyupu. Īgūsā õārī doaripērīrē beyeñurā, oparā irirosū doamurā.

Ígūsā irasirimakū īāgū, Jesús i keori merā wereyupu Ígūsā ãārīpererārē:

8-9—Sugū wii opu mojōshari bosenu irigū mūsārē siiuaderō pūru, mūsā Ígūya wiigue ejarā, oparā doarire beye doabirikōāka! Iri wii opu gajirā Ígū siuanerārē mūsā nemorō goepeyarā ejamakū īāgū, mūsārē ãsū ãrīgūkumi: “Ísā gapure mūsā doarire sīka! Mūsā gapu sōōgue doarā waaka!” ãrīgūkumi. Ígū irasū ãārīmakū pérā, mūsā guyasírīrī merā ubu ãārīrā doarigue doarā waaraāko. **10** Irasirirā, wii opu mūsārē siumakū, ubu ãārīrā doarigue doaka! Mūsā irasirimakū īāgū, iri wii opu mūsārē: “Oparā doarigue doarā aarika!” ãrīgūkumi. Ígū irasirimakū īārā, gajirā Ígū siuanerā mūsārē būremurī merā īārākuma. **11** Sugū Ígū basi: “Gajirā nemorō ãārā”, ãrī gūñagūnorē Marīpu Ígūrē ubu ãārīgū dujamakū irigūkumi. Gajigu: “Gajirā nemorō ãārībea”, ãrī gūñagū gapure Marīpu Ígūrē gajirā nemorō ãārīmakū irigūkumi, ãrīyupu.

12 Irasū ãrī odo, Ígūrē siiuadire ãsū ãrīyupu:

—Mu bosenu irigū, mu merāmarārē, mu pagupūrārē, muyarārē, doebiri oparārē siiubirikōāka! Mu Ígūsārē siumakū, mūrē Ígūsāde siiu gāmibukuma. Ígūsā irasiriri merā Ígūsā baadeare mūrē ejo gāmibukuma. **13** Mu bosenu irigū, boporārē, poyarimasārē, guburi buanerārē, koye īāmerārē siiuka! **14** Mu irasirimakū, Marīpu mūrē õārō irigūkumi. Ígūsārē mu siiudea waja, Ígūsā mūrē siiu gāmibirkuma. Irasirigu Marīpu diayemarē irirā boanerārē masūrīnu ãārīmakū, mūrē õārīrē wajarigūkumi, ãrīyupu Jesús.

Jesús bosebaarin✉ keori merā buedea

¹⁵ Ígū irasū ãrīmak✉ pég✉, sug✉ irogue baa doaníg✉ Ígūrē ãrīyup✉:

—Marípu Ígūyarārē dorerogue Íg✉ p̄ero baa doanírā b̄ero usuyarākuma, ãrīyup✉.

¹⁶ Íg✉ irasū ãrīmak✉, Jesús keori merā wereyup✉ Ígūrē:

—Sug✉ wári bosebaarin✉ irig✉ wárā masaka siiukumi. ¹⁷ Íg✉ siiuaderō p̄ur✉, bosen✉ ãärīrīnurē Ígūrē moāboegure Íg✉ siiuanerārē weredoreg✉ iriukumi. “Aarika! ãärīpereri bosen✉marē ãmusiami”, ãrī weredorekumi. ¹⁸ Íg✉ irire weremak✉ pérā, ãärīpererā: “Masīña máa, waabirikoa”, ãrīkuma. Íg✉ siiupurorisūadi moāboegure ãsū ãrīkumi: “Dapagorata nikū wajari odoa. Irore Íág✉ waabu yáa. Irasirig✉ m✉ op̄ure: ‘Masīña máa, waabirikoa’, ãrāmi, ãrī wereka!” ãrīkumi. ¹⁹ Gajig✉ ãsū ãrīkumi: “Wekua pe mojōmarā wajariab✉. Ígūsārē keoñag✉ waabu yáa. Irasirig✉ m✉ op̄ure: ‘Masīña máa, waabirikoa’, ãrāmi, ãrī wereka!” ãrīkumi. ²⁰ Gajig✉ ãsū ãrīkumi: “Y✉ dapagorata mojōsua odoa. Irasirig✉ iri bosen✉rē waabirikoa”, ãrīkumi. ²¹ Íg✉ irasū ãrīmak✉, moāboeg✉ gap✉ goedujáa, Íg✉ op̄ure Ígūsā ãrādeare werekumi. Íg✉ weremak✉ pég✉, op✉ b̄ero gua, ãsū ãrīkumi Ígūrē moāboegure: “Murīgoráa. Makā dekoma maarīgue ãärīrārē ãmagú waaka! Irasirig✉ boporārē, poyarimasārē, koye Íāmerārē, gubu b̄uanerārē mumurō merā yaa wiigue ãírika!” ãrīkumi. ²² P̄ur✉ moāboeg✉ Íg✉ op̄ure werekumi: “Y✉ op✉, m✉ doreaderosūta

masakare siiuabə. Wii gapəre utaribema dapa”, ãrïkumi. ²³ Ìgə irasə ãrïmakə pégu, ìgə opə ìgûrə dorekumi doja: “Maarïgue waaka! Paga maarïgue, mətə maarïgəgue mə bokajarərə turaro merə siiuwəgərika! Irasirimakə, yaa wiire utarirəkuma. ²⁴ Diayeta mərəwere. Neõ sugə yə siiupəroriadinerə baaboadideare mérəögə baabirikuma”, ãrïkumi opə ìgûrə moãboegəre, ãrəwereyupə Jesəs.

Jesəs: “Sugə yəre təyadəamakə diasagorə”, ãrəweredea
^(Mt 10.37-38)

²⁵ Wárə masaka Jesəre təyañurə. Irasirigə ìgûsərə gämenugə ïā, ãsə ãrəlyupə:

²⁶ —Sugə yaa buerire buetəyadəagu, ìgə pagəre, pagore, marəpore, pərərə, pagəpərərə, pagəpərə nomerə, ìgə basi maïrənemorə yə gapəre maïrə gäämea. ²⁷ Sugə yəre təyadəhari waja curusague pábiatə wəjësəbu irirosə ããrəkeregə, yəre neõ piriro marərə yəre təyaníkəaburo. Yəre təyadəabi, yə buegu ããrəmasəbirikumi.

²⁸ Sugə, məsə watopegue ããrəgə, ûmarə wiire iriburo dupiyuro: “¿Ñeéno merə iripeogəkuri?” ãrə gəñagə, iri wiire iriburi wajakəburire keopərorikumi. ²⁹ Wajakəburire keopəroribi, iri wiire iripeobirikumi. Ìgə iripeobirimakə ïārə, gajirə ìgûrə bəridakuma. ³⁰ “Íka! Íā wiire iriadiñumi. Iripeomasəbiriñumi”, ãrə bəridakuma ìgûrə. ³¹ Su nikə marə opə, gajigu opə merə gämewəjəburo dupiyuro ìgəayarə surarare keopərorikumi. “¿Yə diez mil surara merə, gajigu veinte mil surara opagu merə gämewəjəgə

waagá bokatíübukuri?” ãrī gūñakumi. ³² Keoña: “Bokatíübirkoka”, ãrīkumi. Irasirigu, gajigü opü ïgüyará surara merä gāmewējéégü aarimakü, yoarogue ïgü ãärímaküta: “Gāmewējébirikōärä”, ãrī kere iriukumi ïgüyagure. ³³ I irirosüta yü buerä ãärídüarä müsä iriburire õärö gūñadupiyuro gāámea. Åsü ãärä. Müsä gāámerirë piridüamerä yü buerä ãärímasibea.

Moä õärö okari irirosü ãärírõ gāámea, ãrī were-dea

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ ’Moä õärö okari ãärímakü õägoráa. Moä okadea okabirimakü, dupaturi okamakü irimasïña máa. ³⁵ Moä okabirimakü õäbea. Béokōärö gāámea. Irasirirä müsä moä okabirimakü béosüburi irirosü neõ ãäríbirikōäka! Gāmipürí oparä, ire õärö péka! ãrī wereyupü Jesús.

15

Jesús oveja dederidi keori merä buedea
(Mt 18.10-14)

¹ Gajinü wárä romano marä opüre niyeru wa-jaseabosarimasä, ñerõ iririmasaðe Jesús püro ïgü buerire pérä ejañurä. ² Ígüsä irasü ejamakü ïärä, fariseo bumarä, Moisés gojadeare buerimasäde Jesúre åsü ãrī werewüañurä:

—Íí ñerärë bokatírñeä, Ígüsä merä baami, ãrññurä.

³ Ígüsä irasü ãrīmakü pégu, Jesús i keori merä wereyupü Ígüsärë:

⁴ —Oveja korerimasä cien oveja opagü, sugü oveja dederimakü ïágü, noventa y nueve ovejare makü turo Ígüsä baarogue duripíkõä, dederiadire

ãmagú waakumi. Ígürē bokagugue ãmuduúkumi. ⁵ Ígürē bokagu, usuyari merā ígürē áikōā, ⁶ íguya wiigue ãi dujáakóákumi. Ái dujaja, ígū puro áärírárē, ígúyarárē siiu neeökumi. “Yaagu oveja dederiadire bokáabu. Irasirirā yu merā usuyaka!” árikumi.

⁷ 'Musáre werea. Sugu ñerō irigu, oveja dederiadi irirostú áärími. Irasirigu ígū ñerō iririre bujawere, ígū gúñarírē gorawayumakú, Marípu puro áärírá buro usuyama. Gajirā wárā masaka ígúsa noventa y nueve oveja, maká turogue duripínerā irirostú áärírá, ású árī gúñadima: “Ñerō iribea gua gapu. Irasirirā gua ñerō iririre bujawereri opabea”, árī gúñama. Ígúsa irasú árī gúñamakú, Marípu puro áärírá usuyabema.

Jesús niyeru koe dederidea keori merā buedea

⁸ 'Sugo nomeo pe mojóma niyeru koeri wajapari koeri opakumo. Su koe dederimakú íágó, sítágodirure sítágó, wiire ooa, óärō ámapeokumo. Iri koere bokagogue ãmaduúkumo. ⁹ Iri koere bokago, igo puro áärírárē, igoyarárē siiu neeökumo. “Yaa niyeru koe, dederidea koere bokáabu. Irasirirā yu merā usuyaka!” árikumo. ¹⁰ Musáre werea. Sugu ñerírē irigu ígū ñerī iririre bujawere, ígū gúñarírē gorawayumakú, Marípure wereboera buro usuyarákuma. Ígū dederiboadi dederibirimakú íárā, buro usuyarákuma, árīyupu Jesús.

Jesús sugu pérā pürákudi keori merā buedea

¹¹ Irasú árī odo, Jesús gaji keori merā bueyupu doja:

—Sugu masaku pérā úma pürákukumi. ¹² Sunu pagumu gapu pagure ású árikumi: “Ahu, mu

boagħ, yħare sibburire dapagorata yħare sīweoka!” ārīkumi. Īgħi irasū ārīmakħi pégħi, īgħi pūrā pērāgħuereta īgħi oparire dukkawa, sīkumi. ¹³ Mérōgħa puriha, pagħum gapu īgħi pagħi sīladeare āārīpereri duapeokōākumi. Puru īgħi duadea waja niyeru merā yoarogue għażi nikūgue waakōākumi. Irogue eja, īgħi ya niyerure ñerō iriri merā irisiripeokōākumi. ¹⁴ Īgħi ya niyeru irisiribéoadero puru, iri nikūguere baari pereakōāko. Irasirigħ buro uaboapurorinugħākumi. ¹⁵ Irasirigħ, sugħi iri nikūmha puro, moārī āmagħu waakumi. Īgħi gapu īgħi īgħi moārī āārīrōgħue yeseare koredoregħ iriukumi. ¹⁶ Yapiduagħi, yeasea baarireta baadu adikumi. Neō gajirā īgħi baari ejobirkuma. ¹⁷ Irasirigħ āsū ārī għuñanugħākumi: “Yupħya wiire wárā īgħi īrōr moāboerā āārīkeremakħi, baari wáro dħyanabu. Yihha gapu oħġuere buro uaboari merā kōmogħugħue irikoa. ¹⁸ Irasirigħ yħappu pħarogue goedujáagħura doja. Āsū ārīgħura īgħi īrōr: ‘A, yu Marīp, iñi rōr ñerō irikub. Muđdere irasūta irikub’, ārīgħra. ¹⁹ ‘Niegħi āārā. Yħare: “Yihha magħi āārā”, ārībirikōāka! Irasirigħ yħare sugħi murē moāboegħ irirosu opaka! ārīgħura yħappu”, ārī għuñakumi. ²⁰ Irasū ārī għuñi, maaque waa, īgħi pagħi ya wiigħu goedujáakōākumi.

‘Igħi yoarogue aarimakħta, īgħi pagħi īgħi īħi, buro bopoñakumi. Puru ūmawāgħa, īgħi īrōr bokatħi, pábha, mimi irikumi. ²¹ Irasirigħ īgħi pagħre ārīkumi: ‘A, yu Marīp, iñi rōr ñerō irikub. Muđdere irasūta irikub. Nieħi āārā. Yħare: “Yihha magħi āārā”, ārībirikōāka! Irasirigħ yħare sugħi murē moāboegħ irirosu opaka!

irirosū opaka!” ãrïkumi ïgū pagure. **22** ïgū irasū ãrïkeremakū, ïgū pagu gapu ïgûrē moâboerârē ãrïkumi: “Murîgoráa. Surí õârîrē ãîrâ waa, sâka! Mojôsûrû tûsârî berodere sâka! Gubu surídere sâka! **23** Weku majïgû ðârõ diíkugure ãîrâ waa, wêjëka, ïgûrê baa, yu magû goejari bosenu irimurâ. **24** Ïi yu magû boakôâkumi, ãrâdi goejami. Okami. Dederidire marî bokâa”, ãrïkumi. Pûru bosenu irinugâkuma.

25 ’Ígûsâ bosenu iriripoe, masâ tîgû gapu pooegue âârïkumi. Irogue âârâdi goedujarigu, wii puro ejagu, ïgûsâ bayarire pékumi. **26** Ígûsâ bayamakû pégu, sugu ïgû pagure moâboegure siuu, sérëñakumi: “¿Naásû waáari wiiguere?” ãrïkumi. **27** “Mu pagumu pûrîrî marîgû, ðâgû goejami. Irasirigu mapu usuyari merâ weku majïgû diíkugure wêjëdoreami”, ãrî yujukumi moâboegu ïgûrê. **28** ïgû irasû ãrî weremakû pégu, masâ tîgû gapu buro guakumi. Wiigue ñajâbirikumi. ïgû ñajâbirimakû ïágû, ïgû pagu wiria, ïgûrê: “Ñajârika!” ãrâdikumi. **29** “A, péka! Yu wári bojori mu dorerire neõ suñarõ tarinugârõ marîrõ marê moâbosabu. Yu irasirikeremakû, neõ sugu waibu sibiribu, yu merâmarâ merâ bosenu iriburo, ãrîgû. **30** Ïi mu magû gapu ñerâ nome merâ mayare irisiribéodi âârîmí. Irire irisiribéo odo, ïgû goejamakû, weku diíkugure ïgûrê wêjë, ejoa”, ãrïkumi ïgû pagure. **31** “Maku, mu yu merâ âârînîkôâa. Irasiriro âârîpereri yu opari maya dita âârâ. **32** Ïi mu pagumu boakôâkumi, ãrâdi goejami. Okami. Dederidire marî bokâa. Irasirirâ ïgû goejamakû, marî bosenu iri usuyamakû ðâgoráa”,

ãrïkumi ïgã magürë, ãrï wereyupu Jesús.

16

Jesús, wári doe^biri opaguyare koreboegu keori merã weredea

¹ Jesús irasu ãrí odo, ïgã buerärë i keori merã wereyupu:

—Sugu masaku wári doe^biri opagu ããrïkumi. Irasirigu, ïgãyare koregure opakumi. Gajirã gapu ïgã õärõ korebirimakã ïärã, ïgã opuguere: “Máya niyerure irisirigu iriami”, ãrí weresäkuma.

² ïgãsã weresämakã pégu, ïgãyare koregure siiu: “Gajirã yaa niyeru mu irisiririre weresäma. Yaare mu moärírë gojatúri pürë yüre ïmuka! Irasirigu yaare korenemobirikóaka pama!” ãrïkumi ïgã opu ïgãrë. ³ ïgã irasu ãrímakã, niyeru koregu ãsu ãrí günñakumi: “Yu opu yüre béowiubu yámi. Yu turabea. Irasirigu turaro moärírë bokatübirikoa. Gajirãrë niyeru sérë doanígã, güyasírígorakoa. ¿Nasirigukuri yu?” ãrí günñakumi. ⁴ Puru günñanemokumi doja: “Dapagorare yu iriburire masísiáa. Yüre moärí marímakã, yu ãsu irimakã ïärã, yüre gajirã ïgãsãya wiirigue ñajádorerákuma”, ãrí günñakumi.

⁵ Irasirigu, ïgã opure wajamorárë suguno ditare siiu, sérënñakumi ejapurorigure: “¿Yu opure noópa wajamorí mu?” ãrí sérënñakumi. ⁶ Wajamogu ïgãrë yüjukumi: “Cien dúkari olivo wáiküdi uyere wajamokoa”, ãrïkumi. ïgã irasu ãrí weremakã, ãsu ãrïkumi ïgãrë: “Doaka, murígoráa! Mu wajamorírë gojatúdea pü, i pü ãärã. Iri pürë ãí, gaji püguere cincuenta dúkarita gojatúka!” ãrïkumi. ⁷ Puru gajigure sérënñakumi: “¿Máko, noópa wajamorí?”

ãrïkumi. Wajamogü ïgürë yajukumi: “Cien trigo ajuri wajamokoa”, ãrïkumi. ïgü irasü ãrïmakü, ãsü ãrïkumi ïgürë: “Mu wajamorirë gojatúdea pü, i pü ãärä. Iri pürë ãi, gaji püguere ochenta ajurita gojatúkal” ãrïkumi. ⁸ ïgü opü, ïgü irasü õärö irikatomeremakü ïägü: “Mu ñegü ãärïkeregü, mu masïñi merä õärö niyerure moämasña”, ãrïkumi. I ûmugue marä Marïpure masibirikererä, Marïphyarä ïgässäya niyerure moämasñö nemorö moämasima, ãrï wereyupü Jesús.

⁹ Irasü ãrï odo, ãsü ãrï werenemoyupü:

—Musä i ûmuma oparire boporärë sïka, musärë mañburo, ãrïrä! Musä irasü sïmakü, musä opadea pereadero puru ûmugasigue musä ejamakü, irogue ãärïrä musärë ushyari merä bokatïññeäräkuma.

¹⁰ ’Sugü mérígä opari merä õärö irigü, wári opari merädere õärö irigükumi. Gajigü mérígä opari merä õärö iribi, wári opari merädere õärö iribirikumi. ¹¹ Musä i ûmuma merä õärö iribirimakü, ¿noä Marïphyare diaye õärï oparire sïbukuri musärë? ¹² Gajigüyare musä õärö iribirimakü, ¿noä musä õärö ãärïburire sïbukuri musärë?

¹³ ’Neõ sugü moärímasü përä oparärë moäboemasibirkumi. Sugü opure maígü, gajigü gapüre mañbirikumi, o sugü opure baremugü, gajigü gapüre yajubirkumi. ïgässä irirosüta niyerure mañtarigü, Marïphü gapüre mañbemi, ãrïyupü Jesús.

¹⁴ ïgü irasü ãrïmakü pérä, fariseo bumará gapü niyerure mañrä ãärïsña, ïgürë büridañurä. ¹⁵ ïgässä irasü büridamakü pégu, Jesús ïgüsärë wereyupü:

—Musä, masaka iñrörë õärö iriadáa. ïgässä, musä iririre ïärä: “Óärä diayemarë irirä ãärïma”, ãrïrïrë

buro péduáa. Marípʉ gapʉ mʉsã gũñarĩrẽ masími. Masaka ïgãsã basi iririre: “Óãtaria”, ãrĩ gũñadima. Marípʉ gapʉ ïgãsã iririre: “Ñetaria”, ãrĩ ïãmi.

Jesús, Marípʉ dorerire, ïgã marĩ Opʉ ããrĩrĩrẽ weredea

¹⁶ Juan masakare wãyedi ejaburo dupiyuro Marípʉ ïgã Moisére doreri pídea merã, ïgãya kerere weredupiyunerã buueda merã marírẽ doredi ããrĩmí. Dapagora gapʉre Juan ejadero pʉrʉ, Marípʉya õãrĩ kerere, ïgãyarãrẽ dorerire yʉ werea. Yʉ irire weremakã pérã, masaka ïgãsã turari merã ïgãyarãrẽ doreroguere buro ñajãduama.

¹⁷ Úmugasi, i nikûde pererokoa. Iri perekerekamã, Marípʉ Moisére doreri pídeare neõ béobirikumi. Iri doreri merã ããrĩpereri ïgã: “Ãsã irigʉra”, ãrĩdeare iriyuwarikʉgukumi ïgã ãrãderosãta, ãrãyupʉ Jesús.

*Jesús masakare: “Mʉsã marãposã nomerẽ béobirikõãka!” ãrĩ bueeda
(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)*

¹⁸ Irasã ãrĩ odo, ãsã ãrãnemoyupʉ:

—Sugʉ ïgã marãpore béo, gajigo merã marãpokʉgʉ, igo merã ñerõ irigʉ yámi. Gajigʉ béodeore marãpokʉgude igo merã ñerõ irigʉ yámi, ãrãyupʉ.

Jesús doeberi wári opagʉya, gajigʉ Lázaro wãikʉgʉya keori merã bueeda

¹⁹ Pʉrʉ Jesús gaji keori merã wereyupʉ doja:

—Sugʉ wári doeberi opagʉ ããrãdi ããrĩmí. Surí wajaparire sãñadi ããrĩmí. Irasirigʉ wári

opagu ããr̄s̄ñã, ãm̄uriku bosenu irigu irirosu õãr̄i ditare baarikudi ããr̄imí. ²⁰ Gajigu bopogu Lázaro wãikugu, ïguya dupu ããr̄iperero kãmikugu wári doebring opaguya wii makãpuro doanadi ããr̄imí. ²¹ Wári doebring opagu baamaku, bopogu gapu ïgu baasiridijuri pogare baayapiduagu, sea, baadi ããr̄imí. ïgu iro doaripoe diayéa ïgu puro eja, ïguya kãmirẽ neerẽnerã ããr̄imá.

²² 'Puru bopogu boakõädi ããr̄imí. ïgu boamaku, Marípure wereboerã paraíso wãikurogue Abraham ããr̄irõgue ïgûrẽ ãimuríñerã ããr̄imá. Mérõgã puru wári doebring opagude boakõädi ããr̄imí. ïgu boamaku, ïgûrẽ yáanerã ããr̄imá. ²³ Irasirigu doebring opagu ããr̄ädi boanerã ããr̄irõgue ejagu, buro poyari merã ããr̄idi ããr̄imí. ïgu irogue ããr̄igu, ãmugasigue ïámu, Abrahãrẽ yoarogue ããr̄imaku ïádi ããr̄imí. Lázarodere ïgu merã ããr̄imaku ïádi ããr̄imí. ²⁴ Irasirigu buro gaguinídi ããr̄imí: "Yu ñeku Abraham, bopoñarã merã ïáka yure! Lázarore iriuka! ïgu yure ïguya mojõsuru merã dekore yosa, yaa nedirure yusañajämaku irigu aariburo. Yu i peameguere buro poyagu irikoa", ãr̄idi ããr̄imí. ²⁵ ïgu irasu ãr̄ikeremaku, Abraham gapu ïgûrẽ ãsu ãr̄idi ããr̄imí: "Maku, okagu ããr̄igugue ããr̄ipererire õãr̄irẽ opabu mu. Lázaro gapure ãm̄uriku ñerõ waabu. Dapagorare mu ñerõ tariripoere ïgu gapu õõguere usuyari merã ããr̄ikõágu yámi.

²⁶ 'Gaji ãsu ããr̄ã. Ùkuãr̄i gobe mië ããr̄ã. Irasirirã õõguere ããr̄irã mu purogue waamasibema. Mu purogue ããr̄irã õõgue aariduakererã, aarimasibema", ãr̄idi ããr̄imí Abraham. ²⁷ ïgu irasu ãr̄imaku, doebring opadi ãsu ãr̄idi ããr̄imí:

“Yu ſekū Abraham, mārē bāro sērēa. Lázarore yāpuya wiigue iriuka! ²⁸ Yu su mojōma pererā pagāpūrākhaa. Lázarore weredoregu iriuka, īgūsārē ūōguere ſerō waáróguere aaribirikōāburo, ārīgū”, ārīdi āārīmí. ²⁹ Īgū irasū ārīmakū, Abraham gapu yujudi āārīmí: “Marīpu īgū dorerire Moisére pídeare, Marīpuya kerere weredupiyunerā gojadeadere opama mu pagāpūrā. Irasirirā irire bue, bāremuburo”, ārīdi āārīmí. ³⁰ Īgū irasū ārīmakū, doebiri opadi gapu yujudi āārīmí: “Yu ſekū Abraham, īgūsā irire opakererā, ūārō bāremubirkuma. Lázaro boadigue masā, īgūsā pāro waa, īgūsārē weremakū, īgūsā ſerō iririre bājawere, īgūsā gūñarīrē gorawayurākuma. Irasirirā ūārī gapure irirākuma pama yu pagāpūrā”, ārīdi āārīmí. ³¹ Īgū irasū ārīmakū, Abraham gapu īgūrē ūārī ūārī weredi āārīmí: “Mu pagāpūrā Marīpu īgū dorerire Moisére pídeare, īgūya kerere weredupiyunerā gojadeadere bāremumerā, Lázaro boadigue masā, īgūsārē weremakūdere Marīpure bāremubirkuma”, ārīdi āārīmí Abraham, ārī wereyupu Jesús.

17

*Gajirārē ſerō irimakā iribirikōāka! ārī weredea
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)*

¹ Jesús īgū buerārē ūārī ūārī wereyupu:

—Masakare ſerō irimakā iriri, āārīnīkōārokao. Gajirārē ſerō irimakā irigāno gapu ſetariro tarigākumi. ² Sugu yure bāremugūrē majīgū irirosū āārīgūrē ſerō irimakā irigu, bāro wajamoāsūgākumi. Irasiriro, īgū gajigāre

ñerō irimakā iringuri dupiyuro masaka īgūrē wáriye ūtāye merā wānugūgue shasiu, wádiyague meéyomakā ñerō irimakā īgū: “Irinorē iringurikōaka!” ãrīka īgūrē! Irasirigu īgū ñerō iriadeare bujawere, īgū gūñarīrē gorawayumakā īgū, īgū ñerō iriadeare kātika! ⁴ Irasirigu sunurē su mojōma pere gaji mojō Peru pērēbejarigora ñerō irimakā īgū, irikuta ñerō kātiri sērēgū ejamakā, kātika! ãrīyupu.

*Marīp̄ure b̄remurīrē weredea
(Mt 13.31-32)*

⁵ Jesú斯 irasū ãrīmakā pérā, īgū buerā ãsū ãrīñurā:
—Guare Marīp̄ure b̄remunemomakā irika!

⁶ Ígūsā irasū ãrīmakā, marī Opu Jesú斯 ãrīyupu:
—Marīp̄ure māsā b̄remurī opari, mostaza-
yegā irirosū mérōgā ãrīkeremakā, igu sicómoro
wālkudire: “Tāñduuwāgā, wádiyague ejanugārō
waaka!” ãrībukoa. Māsā b̄remurī merā dore-
makā, māsā ãrīrōsūta waakoa, ãrīyupu.

Sugu moāboerimasā iririre weredea

⁷ Irasū ãrī odo, ãsū ãrīnemoyupu doja:
—Māsā watopegue ãrīgū sugu moāboegure
opakumi. Ígū pooegue moākumi, o wekhare
korekumi. ¿Ígū moā odo, wiigue dujajamakā
íärā, īgūrē: “Murīgora, baagu aarika!” ãrībukuri?
⁸ Ñerō irimakā. Ñerō gapu ãrīko: “Yu baaburire ãmuka!
Puru yu baa, iirí iriripoere yure baari sñinemobu
yúka! Yu baa odoaderero puru, mude baagukoa
pama”, ãrīko māsārē moāboegure. ⁹ ¿Ígū māsā
moādorerire ñerō irimakā íärā, īgūrē: “Óaa, mu-

merā usuyáa”, ãr̄ibukuri? Ñr̄ibirikoa. **10** M̄usāde īgū irirosūta ãār̄ipereri Mar̄ip̄a dorerire iri odo, ãsū ãr̄ika! “Guá īgūrē moâboerā, ubu ãār̄irā ãār̄ā. īgū doreri guare pídea ditare iriab̄u”, ãr̄ika! ãr̄iyup̄u.

Jesús pe mojōmarā kāmi boarārē taudea

11 Gajin̄u Jesús Jerusalēgue waagú, Samaria nikū, Galilea nikū watope tariwāgāyup̄u. **12** Iro ãār̄irī makāgue īgū ejaripoe pe mojōmarā ûma kāmi boarā īgūrē bokatirirā aariñurā. Kāmi boarā ãār̄isñā, yoaweyarogue dujanugā, suro merā gaguiníñurā:

13 —Jesús, buegu, guare bopoñarī merā ïāka! ãr̄iñurā.

14 Jesús īgūsārē ïāgū, ãsū ãr̄iyup̄u:

—Paíare m̄usāya d̄ap̄ure ïmurā waaka! ãr̄iyup̄u.

Ígūsā maague waaripoe īgūsāya kāmi yaripereakōäyuro. Kāmi marirā dujañurā.

15 Irasiriḡu suḡu īgūsā watopem̄u īgūya kāmi yarimakā ïāgū, Jesús p̄u rogue gāmedujarigu, bušuro merā Mar̄ip̄ure: “Óätaría mu”, ãr̄i, usuyari s̄lyup̄u. **16** Jesús p̄u ro ejagu, īgūya guburi p̄u ro ñadukupuri merā ejamejāja, īgūya diapure yebague moomejāja, Jesúre: “Óää”, ãr̄i, usuyari s̄lyup̄u. Ígū Samariam̄u ãār̄iyup̄u. **17** Jesús, īgū suḡuta irasirimakā ïāgū, ãsū ãr̄iyup̄u:

—Pe mojōmarā ãār̄ama kāmi tausūnanerā. ¿Gajirā su mojōma pere gaji mojō wapikudiru p̄erēbejarā gapu noógue ãār̄ikuri? **18** Íi guaya nikūmu ãār̄ibi dita Mar̄ip̄ure usuyari s̄igū gāmedujariañumi. ¿Nasirirā gajirā īgū merā ãār̄anerā gapu aaribirayuri? ãr̄iyup̄u.

19 Irasū ãrī odo, ïgūrē ãsū ãrīyupu:
—Wāgānugā, waaka! Mu Marīpūre bāremurī
opasīā, kāmi marīgū dujabu, ãrīyupu.

*Jesús, Marīpū doreri ejaburire weredea
(Mt 24.23-28, 36-41)*

20 Iro ãārīrā fariseo bumarā Jesúre ãsū ãrī
sērēññañurā:

—¿Naásū ãārīmakū, Marīpū ïgūyarārē doreri
ejarokuri? ãrīñurā. Ígūsā irasū ãrīmakū pégū,
yuñuyupu:

—Marīpū ïgūyarārē doreri ejamakū, mūsā
ñāmasībea. **21** “Marīpū ïgūyarārē doreri õõgue
ãārābū, o sõõgue ãārā”, ãrīmasīña máa. Ígūyarārē
doreri mūsā watopegue ãārīsiáa, ãrīyupu.

22 Irasū ãrī odo, ïgū buerārē ãsū ãrīyupu:

—Purague yu ãārīpererā tīgū i ãmugue dupaturi
aariburire būro ñāduarāko. Yu aariburi dupiyuro
sunu yure ñāduakererā, neõ sunu ñābirikoa.

23 Gajirā mūsārē ãsū ãrīrākuma. “Íka! Cristo
õõta ãārīmi”, o gajirā: “Cristo sõõgue ãārāmi”,
ãrīrākuma. Ígūsā irasū ãrīkeremakū, Ígūsārē neõ
tayabirikōaka! **24** Yu ãārīpererā tīgū i ãmuguerere
dupaturi aarigū, bupu ãārīperero ùmarõrē gūñāña
marīrō miärōsū, gūñāña marīrō aarigukoa. **25** Yu
dupaturi aariburo dupiyuro yure būro ñierõ tariro
ãārā. Dapagora marā yure gāñebirikuma. **26** Noé
ãārīdeapoere marārē waaderosūta yu ãārīpererā
tīgū aariburo dupiyurogārē waarokoa. **27** Noé
ãārīdeapoere masaka baa, iiri, mojõshaunanañerā
ãārīmá. Ígūsā pūrā nomerē nomesunanañerā
ãārīmá. Noé doódiru wādirugue ñajārīñuguedere
irasūta iriníkōaunanañerā ãārīmá. Purū Marīpū

Ígūsā ãārīpererārē miübéopeokōādi ãārīmí. Irasūta waaro koa yu dupaturi aarimakudere. ²⁸ Lot ãārīdeapoedere murārōta iriun anerā ãārīmá. Baa, iiri, wajari, dua, ote, wiirire iriun anerā ãārīmá. ²⁹ Ígūsā irasū iriripoe Ígūsāya makā Sodoma wāikuri makārē Lot wirideanurē deko merērōsū, ûmugasima peame, azufre wāikuri poga ûjūdijari, Ígūsārē wējēpeokōādero ãārībú. ³⁰ Yu ãārīpererā tīgū gūñaña marīrō i ûmague dupaturi aaririnurē masakare irasūta waaro koa.

³¹ 'Irasū waari poere sugu Ígūya wii wekague ãārīgū, wii poekague Ígūyare ãīgū dijabirikōāburo. Murārōta gajigū Ígūya pooegue ãārīgū, Ígūya wi-igue dujáabirikōāburo. ³² Lot marāpo igoya makārē ïāgāmedujugo, moā turu irirosū poyanugādeare gūñaka! ³³ Sugu Ígūya ãārīburi ditare gūñagū pere-biri peamegue waadederigukumi. Gajigū yaare gūñagū tarigukumi. Marīpū purogue waagukumi Ígū merā ðārō ãārīnibū.

³⁴ 'Musārē werea. Irasū waaburi ñamirē, pērā peyarogue kārīrākuma. Sugu yure būremugū ãīsūgukumi. Gajigū yure būremubi dujagukumi. ³⁵ Nomede pērā ojoduka biurā ãārīrākuma. Sugo yure būremugō ãīsūgokumo. Gajigo yure būremubeo dujagokumo. ³⁶ Pērā pooeguere moārā ãārīrākuma. Sugu ãīsūgukumi. Gajigū dujagukumi, ãrīyupu.

³⁷ Ígū irasū ãārīmakū pérā, Ígū buerā sērēñāñurā:
—Gua Opu, ¿noógue irasū waaro kuri? ãārīñurā.
Jesús yuñuyupu:

—Mimua nerēmakū ñārā, masaka sugu waibū boadi ãārīrōrē masikuma. I irirosū yu aari-

makã ñärã, ñgësã wajamoäsburire masïräkuma, ãrĩ wereyupu Jesùs.

18

Jesùs sugo wapiweyo, weresärirẽ beyerimasã keori merã buuedea

¹ Puru Jesùs ñgã buerärẽ buegu, ãsã ãrñyupu: “Müsä Marípore sérerã, piriro marírõ gûñaturari merã séréka!” ãrñyupu. Irasirigu i keori merã wereyupu. ² Ñsã ãrñyupu:

—Su makärẽ sugu weresärirẽ beyerimasã ãäríkumi. ñgã Marípure, masakadere bûremubirkumi. ³ Iri makäréta sugo wapiweyo ãäríkumo. Igo ñgã purogue ñgürẽ iritamuri sérëgõ waanakumo: “Yure ñäturigüre wajamoädoreka!” ãrñakumo. ⁴ Igo irasã ãrñiriku, igore: “Iribirikoa”, ãrñakumi. ñgã irasã ãrñikeremakã, wári ñgürẽ sérë, garibokumo. Igo gariborire piribirimakã ñágã, ñsã ãrĩ gûñakumi ñgã basi: “Yu Marípure, masakadere bûremubi ãäríkeremakã, ⁵ igo yure garibotarimo. Yure irasã garibogo yure gariboreamakã yámo. Irasirigu igore ñäturigüre igo weresärirẽ pé, ñgürẽ wajamoädoregukoa pama”, ãríkumi, ãrĩ wereyupu Jesùs.

⁶ Irasã ãrĩ odo, marí Opu werenemoyupu:

—Íi weresärirẽ beyerimasã ñegã ãäríkeregü, igo sérénirirẽ pékumi. ñgã irasirideare õärõ pémasika müsä! ⁷ ñgã nemorõ Marípu gapu ñgã beyenerärẽ ñmärí, ñmirí ñgürẽ bûro sérénirärẽ iritamugukumi. “Iritamubirkiko”, ãrñbirikumi ñgësärẽ. ⁸ Müsärẽ werea. Marípu gajirã ñgësärẽ ñerõ irimakã ñágã, ñgësã sérénirirẽ pé, yooboro marírõ

Ígāsārē iritamugakumi. ¿Ígū irasū ñārō pégħ
ñārīkeremakū, yu ñārīpererā tħigħi i umugħe dupa-
turi aarigħu, Marīpħre bħremurārē īgħi rē sérerārē
bokagħukuri? ñārīyupu.

*Jesús fariseo bumħ, gajigħ romano marā opħre
niyeru wajaseabosarimas ā keori merā buedea*

⁹ Jesús irasū ñārī odo, gaji keori merā bueyup. “Għa gapu õħarrā ñārā. Gajirā gapu ñerō irirā
ñārīma”, ñārī għuñarārē i keori merā āsū ñārī
wereyup:

¹⁰ —Pērā īma Marīpħya wiigħue īgħi rē sérerā
waakuma. Sugħi fariseo bumħ, gajigħ romano
marā opħre niyeru wajaseabosarimas ārīkuma.
¹¹ Fariseo bumħ gapu ejanuġġa, īāmu, āsū ñārī
werenikumi: “Għapu, yu mħrē u sħayari sīa. Yuhu,
gajirā yajarimasā, ñerī iririmasā, nome merā¹²
ñerō iririmasā irirosū ñārībea. Irasū ñārīmakū,
neħo īiż-żonno marā opħre niyeru wajaseabosari-
masū irirosū ñārībea. Irasirigħu mħrē u sħayari
sīa. ¹³ Semanariku penha bera ġurġi mħrē bħremugħi.
Pe mojōma niyeru koeri wajatagu, su koe mħrē¹⁴
sīa. Ñārīpereri yu wajatarire mħrē irasū dita sīa”,
ñārīkumi. ¹⁵ Niyeru wajaseabosarimas ġapu neħo
ñajärōgue dujanuġġa, muúsiunuġġa, īgħi ñerī oparire
għuñna, bħajawere, umuġasigue neħo īāmurō marīpħo
İgħiya koretibire pà, āsū ñārīkumi Marīpħre: “Yuhu
ñegħi ñārā, irasirigħ yure bopoñarī merā īäka!”
ñārīkumi. ¹⁶ Mu-sārē werea. Īi niyeru wajasea-
bosarimasū, Marīpħu īñi rō õħġiegħ īgħi wiigħue
dujākumi. Fariseo bumħ gapu, Marīpħu īñi rō waja
opagħi ta īgħi wiigħue dujākōakumi. Āsū ñārā.
Sugħi īgħi basi: “Gajirā nemorō őħġi ñārā”, ñārī

gūñagūnorē Marīpū īgūrē ubu ãārīgū ãārīmakū irigukumi. Gajigu Marīpure: “Ñerō iriabū, irasirigū yure bopoñarī merā īkā!” ãrīgū gapure Marīpū īgū īñrō õágū ãārīmakū irigukumi, ãrī wereyupu Jesú.

*Jesús majīrāya ãārīburire Marīpure sērēbosadea
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)*

15 Puru masaka majīrāgārē Jesúre moañadorerā īgū puro ãijañurā. īgūsā ãijamakū īrā, Jesú buerā īgūsārē bokatīrī: “Īgūrē garibobirikōäka!” ãrīñurā. **16** Jesú gapu majīrāgārē īgū puro siiu, īgū buerārē ãrīyupu:

—Majīrā yu purogue aariburo. Kāmutabirikōäka īgūsārē! Marīpū īgūyarārē dorerogue ãārīmurā, ñisā majīrā yure usuyari merā bokafirīñeärā irirosū ãārīma. **17** Diayeta māsārē werea. ñisā majīrā Marīpure īgūsā Opure gāämerā irirosū ãārīmerāno, īgūyarārē doreroguere waabirkuma, ãrīyupu.

*Sugū maamū wári doebiri opagū Jesú merā werenídea
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)*

18 Puru sugū judío masaka oparā merāmū Jesúre sērēñayupu:

—Óágū buegū, yu ûmugasigue perebiri okarire wajataduagu, ¿ñeénorē irigukuri? ãrīyupu.

19 Jesú īgūrē ãrīyupu:

—¿Nasirigu yure: “õágū”, ãrīrī? Marīpū suguta õágū ãārīmi. **20** Mu, īgū doreri pídeare masia: Gajigu marāpo merā ñerō iribirikōäka! Masakare wējēbirikōäka! Yajabirikōäka! Gajirāyamarē ãrīkatori merā werebirikōäka! Mu pagusāmarārē goepeyari merā b̄remuka! ãrīyupu.

21 Ígū irasū ãrīmakū pégu, Jesúre yajayupu:

—Iri doreri ãārīpererire majigūgāgueta iripeosiabu yu, ãrīyupu.

22 Ígū irasū ãrīmakū pégu, Jesús ígūrē ãsū ãrīyupu:

—Murē su wāi dhyáa. Æārīpereri mu oparire duagū waaka! Mu duadea wajare boporārē guereka! Irasirigu ûmugasiguere wári õārī opagukoa. Odo, yu merā aarika! ãrīyupu.

23 Ígū irasū ãrīmakū pégu, Ígū gapu ígū wári oparire maïsñā, buro bujawereri merā ãārīnugāyupu. **24** Ígū bujaweremakū ūgū, Jesús ãsū ãrīyupu:

—Wári doebring oparārē Marípu ígūyarārē dorerogue ígūsā waaduamakū diasatari-akdāa. **25** Camellu awiru gobegāgue ñajātariweremasibirkumi. I nemorō wári doebring opagure Marípu ígūyarārē dorerogue waamakū diasáa, ãrīyupu.

26 Ígū irasū ãrīmakū pérā, masaka ãsū ãrīñurā:

—Iro merē, ¿noā gapu Marípu tausūmurā ígū purogue waamurā ãārībukuri? ãrīñurā.

27 Jesús ígūsārē ãrīyupu:

—Masaka ígūsā basi ígūsā iriri merā Marípu purogue waamasibema. Marípu dita ígūsārē ígū puro ãārīmurā waamakū irimasími, ãrīyupu.

28 Ígū irasū ãrīmakū pégu, Pedro ígūrē ãrīyupu:

—Gua Opu, gua mūrē tuyarā, ãārīpereri gua opadeare pípeokõabu, ãrīyupu.

29 Ígūrē Jesús ãsū ãrī yajayupu:

—Diayeta mūsārē werea. Marípu ígūyarārē doreri kerere wererā waara, ígūsāya wiirire, marāposā nomerē, ígūsā pagupürārē,

pagusāmarārē, pūrārē pípeorā, wári õārī wajatarākuma. ³⁰ Ígūsā iro dupiyuro opaderosū i ūmugueré nemorō wári õārī wajatarākuma. Puru i ūmu peremakū, ūmugasigue perebiri okari oparākuma Marípū merā ãārīnímurā, ãrīyupu.

*Dupaturi Jesús Ígū boaburire weredea
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)*

³¹ Puru Jesús Ígū buerārē pe mojōma pere su gubu Peru pérēbejarā ditare siiuwāgā, ãrīyupu:

—Óārō péka! Marī Jerusalēgue waaraā yáa. Irogue ãārīpereri Marípuya kerere weredupiyunerā yure ãārīpererā tīgūrē gojaderosūta yure waaro koa. ³² Irasirirā yure ñeā, judío masaka ãārīmerāguere wiārākuma. Ígūsā yure buri da, ñerō werení, síku eotúbirarākuma. ³³ Yure buro tārārākuma. Irasiri odo, wējērākuma. Ígūsā yure wējēadero puru, urenu waaro merā masāgukoa, ãrīyupu.

³⁴ Ígū buerā Ígū irasū ãrī wererire ãārīpererire neō pémasībirīñurā. Marípū irire Ígūsārē pémasīmakū iribiriyupu dapa.

*Jesús Jericóm̄rē koye ïābire taudea
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)*

³⁵ Puru Jesús Jericó wāikari makā turogue ejaripoe Ígū waari maa tāro sugu koye ïābi niyeru sērē doaniyupu. ³⁶ Irasirigū masaka wárā Ígū puru tariwāgānamakū pégu, iro ãārīrārē sērēñayupu: “¿Nasirirā masaka wárā tariwāgānarī?” ãrīyupu.

³⁷ —Jesús Nazaretmū aarigú yámi, ãrīñurā.

³⁸ Ígūsā irasū ãrīmakū pégu, ãsū ãrī gaguiniyupu:

—Jesús, David parāmi ãārīturiagü, yure bopoñarí merā ñäka! ãrīyupü.

39 Ígë irasü ãrī gaguinímakü, masaka Ígë dupiyuro ãārīrã gapü Ígürë: “Toeaka!” ãrīñurã. Ígësä irasü ãrīkeremakü, Ígë gaguiníadero nemorö gaguinínemoyupü:

—David parāmi ãārīturiagü, yure bopoñarí merā ñäka! ãrīyupü.

40 Ígë irasü ãrīmakü pé, Jesús dujanugäja, masakare: “Ãírika Ígürë!” ãrīyupü. Ígë irasü ãrīmakü pérã, gajirã Ígürë ãíwágänurã. Ígë purogue ãíjamakü, Jesús Ígürë sérénayupü:

41 —¿Neénorë yü mürë irimakü gäämerë? ãrīyupü.

—Yü Opü, yure koye ñämakü irika! ãrī yüjuyupü.

42 —Jáü, ñäka pama! Mu yure bùremurí opáa. Irasirigü tausüa, ãrīyupü Jesús Ígürë.

43 Ígë irasü ãrīmaküta, õärö ñämaslaköäyupü. Irasirigü Jesúre tuyawágä, Marípüre: “Óäataria mu”, ãrī, usuyari sifyupü. Æärípererä Ígürë irasü waamakü ñäräde, Marípüre usuyari sññurã.

19

Jesús Zaqueore ñäbokadea

1 Pürü Jesús Jericógue eja, iri makärë tariwágägü iriyupü. **2** Irore sugü masakü Zaqueo wäikugü wári doeberi opagü, romano marä opüre niyeru wajaseaboberimasä opü ãärīyupü. **3** Ígë Jesúre ñädüadiyupü. Masaka wárä watopeguere ûmabi ãäríñä, Jesúre neõ ñäbokabiriyupü. **4** Irasirigü ûmadupiyuwágä, Jesús tariwágäburo püromü yukü sicómoro wäikudigue mürñayupü Ígürë: “Íägura”,

ãrãgã. **5** Jesús irigã pãro tariagã, ãmarõgue peyagure iãboka, ïgûrẽ ãsã ãrãyupã:

—Zaqueo, murigora, dijirika! Yã dapagãrẽ muya wiita dujagãkoia, ãrãyupã.

6 Ígã irasã ãrãmakã pé, Zaqueo mumurõ merã dijiri, Jesúre buro usuyari merã bokatîrãgã waayupã. **7** Ígã irasirimakã ïãrã, ããrãpererã masaka werewuañurã: “¿Nasirigã Jesús ñegãya wiigue dujagã waáaria?” ãrãñurã. **8** Irasirigã Zaqueo Ígãya wiigue ejadero pãru, wãgãñugã, marí Opã Jesúre ãrãyupã:

—Yã Opã, péka! Gajino boporãrẽ yã oparire deko merã dãkawagura. Yã gajirãrẽ ãrãkatori merã yajadeare wapikuri ããrãñemorõ Ígãsãrẽ wiagura, ãrãyupã.

9 Jesús irire pégu, iri wii ããrãrãrẽ ãsã ãrãyupã:

—Dapagã merã Ígã, Ígãya wii marã, Ígãsã ñerõ iridea wajare tausãma. Ígãde Abraham parãmi ããrãturiagã, yure buremugã ããrãmi. **10** Yã ããrãpererã tigã perebiri peamegue waadederibonerãrẽ ãma, taugã aarigá iribã, ãrãyupã.

Jesús pe mojõma niyeru koeri keori merã buedea

11 Jesús Zaqueo merã werenímakã masaka péñurã. Ígã Jerusalén turogue ããrãmakã ïãrã, ãsã gûñañurã: “Gûñaña marírõ Marípã Ígãyarãrẽ dorero ejaburo yáa”, ãrã gûñañurã. Irasirigã Jesús keori merã Ígãsãrẽ **12** ãsã ãrã wereyupã:

—Sugã masakã, opã ñajãburo dupiyuro yoarogue gaji nikügue waakõãkumi. Ígûrẽ opã sóoadero pãru, Ígãya nikürẽ goekumi. **13** Ígã waaburo dupiyuro Ígûrẽ moãboerã pe mojõmarãrẽ

siiukumi. Siiu, Īgūsākʉ su koe wajapari niyeru koe sī, īgūsārē āsū ārīkumi: “Yʉ irogue āārīripoe i niyeru koe merā gajino wajari, duaka, gaji niyeru koeri wajatanemomurā!” ārīkumi.

14 Irasū ārī odo, opʉ ñajābu waakōākumi pama. Īgūya nikū marā gapʉ īgūrē gāāmebirikuma. Irasirirā, īgū waadero pʉrʉ, gajirārē īgūrē weredorerā iriu kuma. Irasirirā īgūrē: “Mʉ, gʉa opʉ āārīmakʉ gāāmebea”, ārīkuma. **15** īgūsā īgūrē gāāmebirikeremakʉ, īgūsā opʉ ñajākumi. Opʉ ñajāa odo, īgūya nikūgue goedujāakumi. Irasū goedujajagʉ, īgūrē moāboerārē īgūsā niyeru koe merā wajatanemoadeare masibʉ, īgūsārē siiukumi. **16** īgū pʉro ejapʉrorigʉ āsū ārīkumi: “Yʉ opʉ, mʉ niyeru koe yʉre sīdea koe merā gaji pe mojōma koeri wajatanemobʉ”, ārīkumi. **17** īgū irasū ārīmakʉ pégu, īgū opʉ ārīkumi: “Ōāgoráa. Mʉ yure moāboegʉ õāgʉ ãārā. Yʉ dorederosūta yʉ mérōgā mʉrē pídea merā õārō iriyo. Irasirigʉ pe mojōma makārīrē doregʉ āārīgʉkoा”, ārīkumi īgū opʉ īgūrē. **18** Pʉrʉ gajigʉ āsū ārīkumi: “Yʉ opʉ, mʉ niyeru koe yʉre sīdea koe merā gaji su mojōma koeri wajatanemobʉ yʉde”, ārīkumi. **19** īgū irasū ārīmakʉ pégu, īgū opʉ ārīkumi: “Su mojōma makārīrē doregʉ āārīgʉkoा”, ārīkumi.

20 ’Pʉrʉ gajigʉ āsū ārīkumi: “Yʉ opʉ, mʉya niyeru koe õō ãārā. Iri koere suríro gasiro merā õma, duripíbʉ. **21** Mʉ gajirārē bʉro turaro merā moādoregʉ ãārā. Mʉ basi moābirikeregʉ, otebi āārīkeregʉ, mʉrē moāboerārē oterire ote-dore, īgūsārē oteri dʉkare seadore, irire mʉ ba-sita opāa. Irasirigʉ mʉrē güiabʉ”, ārīkumi īgū

opare. ²² Igū irasū ārīmakā pēgu, Igū opa ārīkumi: “Mu yure moāboegu ñegū āārā. Irasirigu mure wajamoāgura. Mu yure wereri merāta mure weregura. Mu yure āsū ārā: ‘Mu gajirārē þuro turaro merā moādoregu āārā. Mu basi moābirikeregu, otebi āārīkeregu, mure moāboerārē oterire otedore, Igūsārē oteri dūkare seadore, irire mu basita opaa’, ārā mu yure. ²³ Mu irasū ārīgū, ñinasirigu yu mure sīdea koere niyeru duripíri wigue duripibiriri? Irogue duripimakā, i wii moārā iri koe merā wáro wajatanemobosabukuma mure. Irasirigu, yu goejagu, mu yure Igūsā iriri merā wajatanemobosadeare ñeāboakuyo”, ārīkumi Igū opa Igūrē. ²⁴ Irasū ārī odo, gajirārē Igū þuro āārīrārē ārīkumi: “Igūrē niyeru koere ēma, pe mojōma koeri opagu gapare sīka!” ārīkumi. ²⁵ Igū irasū ārīmakā, Igūsā āsū ārīkuma Igūrē: “Gua opa, pe mojōma koeri opagu opasiami”, ārīkuma. ²⁶ Igūsā irasū ārīmakā, opa āsū ārī yujukumi: “Mūsārē werea. Āārīpererā Igūsā opari merā ðārō irirā ðārīrē sīnemosūrākuma. Gajirā ðārō irimerā Igūsā mérōgā opadideare ēmapeokōāsūrākuma. ²⁷ Dapagorata yure īāturirārē yure opa ñajāmakā gāāmemerārē yu þurogue āīrika! Yu ïūrō wējēka Igūsārē!” ārīkumi opa Igūrē moāboerārē, ārī wereyupu Jesūs.

*Jesús Jerusalégue ejadea
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)*

²⁸ Irasū ārī odo, gajirā dupiyuro Jerusalégue waayupu doja. ²⁹ Irogue waa, Betfagé, Betania wāikuri makārī þuro ejapuroriyupu. Iri makārī, Olivos wāikudi ûtāu āārīdujimejārōgue āārīyuro. Irogue ejagu, Igū buerā pērārē āsū ārī iriuyupu:

30 —Si makā marī bokatīürō ãärīrī makāgue waaka! Iro ejarā, sugʉ burrore īgūsā shanúadire neō suñaro peyasūña marīgūrē bokajarāko. īgūrē kura, õōgue ãirika! **31** Sugʉ mūsārē: “¿Nasirimurā īgūrē kurari?” ãrīmakʉ: “Marī Opʉ gāāmeami”, ãrīka! ãrī iriuyupʉ.

32 īgū irasū ãrīmakʉ, īgū buerā pērā makāgue waañurā. Irogue Jesús īgū ãrāderosūta waayuro. **33** Irasirirā burrore īgūsā kuramakʉ ïārā, īgū oparā īgūsārē sērēñañurā:

—¿Nasirimurā burrore kurari? ãrīñurā.

34 īgūsā irasū ãrīmakʉ pérā, ãsū ãrī yʉjʉñurā:

—Marī Opʉ īgūrē gāāmeami, ãrīñurā.

35 Purʉ burrore Jesús pʉrogue ãiñurā. Ñija, īgūsāya wekama suríre túwea, burro weka peo, Jesúre īgū wekague mʉrībejamakʉ iriñurā. **36** Jesús peyawāgārimakʉ, masaka īgūsāya wekama suríre túwea ãi, īgū waaburi maarē sēöpídupiyuñurā īgūrē buremurā. **37** Irasirirā Jerusalén pʉrogue eja, Olivos wāñkʉdi ñtāñ dijarirā, ãärīpererā Jesúre buremurā īgūrē irogue tʉyanerā ãärīpererī īgū Marīpʉ turaro merā iri ìmumakʉ ïādeare gūñarā, usuyari merā Marīpʉre: “Óätaría mʉ”, ãrī, buro gaguiníñurā īgūrē buremurā. **38** ãsū ãrīñurā:

Marī Opʉre usuyari sīrā! Íí Marīpʉ marīrē taugʉ
iriudi õärō aariburo. Ùmagasigue ãärīrā
siñajãburo.

Ígūsāde Marīpʉre: “Óätaría mʉ ãärīpererā Opʉ
ãärīgū”, ãrī, usuyari sīburo, ãrīñurā. [◊]

39 Ígūsā irasū ãrīmakū pérā, surāyeri fariseo bu-marā irogue ãārīrā Jesúre ãrīñurā:

—Buegu, mū buerārē wereka! Toedoreka Ígūsārē! ãrīñurā.

40 Ígūsā irasū ãrīmakū, Jesús Ígūsārē yujuyupu:

—Mūsārē werea. Ígūsā usayari merā wereníbirimakū, Marípu i ûtāyerire gaguinímakū iribukumi, ãrīyupu. **41** Puru Jesús Jerusalén turo eja, iri makārē ïā, oreyupu. **42** Ásū ãrīyupu:

—Jerusalén marā, dapagā Marípu mūsārē õārō siñajärī sīduharire pémasímakū õātariboakuyo. Marípu irasū sīduakeremakū, mūsā irire neō pémasídubaea. Irasirigū Marípu mūsārē irire pémasídorebemi. **43** Irasiriro mūsārē ñerō waárinu ejarokoa. Mūsārē ïāturirā mūsāya makā tūrōre wea kāmutamejājarākuma. Mūsā wiriboadearé ãārīpererogue biapeokõārākuma mūsārē ñeāmurā. **44** Irasirirā mūsārē yebague wējēmeépírākuma. Mūsārē iri makā marā ãārīpererarē wējēpeokõārākuma. Ùtāyeri weadeade neō gajiye weka dujabirikoa. Mūsārē Marípu Ígūtaudharinu ejakeremakū, mūsā Ígūrē ïāmasíbiridea waja, Ígūrē béodea waja irasū waárokoa, ãrī wereyupu Jesús.

Jesús Marípuya wiigue duarārē béowiudea

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

45 Puru Jerusalégue ejagu, Jesús Marípuya wiigue ñajāyupu. Irogue ñajāa, doebiri duarārē, Ígūsā duarire wajarirādere bokaja, Ígūsārē béowiuyupu.

46 Ígūsārē ásū ãrīyupu:

—Marípu Ígūya werenírī gojadea pūgue ásū ãrīdi ãārīmí: “Yaa wii, yare būremurā yare sērērī wii

ãärā”, ãrīdi ãärīmí. Muſā gapu yajarimasāya wii irirosū ãärīmakū yáa, ãrīyupu Jesús.

47 Umuſriku Jesús Maríphya wiigue masakare buegu waanayupu. Ígū irasū buegu ejamakū ïä, Moisés gojadeare buerimasā, paía oparā, gajirā judío masaka oparāde: “¿Nasiri ígürē wējērākuri?” ãrī gũñamañurā. **48** Ígūsā ígürē wējēd̄akeremakū, masaka ãärīpererā ígū werenírīrē õärō pénurūñurā. Irasirirā Jesúre wējēduarā: “Ásū irirā, ígürē wējēmurā”, ãrī, ãmumasibiriñurā.

20

*Judío masaka oparā Jesúre: “¿Noā m̄rē doreri?”
ãrī sērēñadea*

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

1 Gajinu Jesús Maríphya wiigue ãärīrārē Maríphya masakare tauri kerere buegu iriyupu. Ígū irasū buemakū, paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā, judío masaka m̄rā merā ígū phrogue eja, **2** ígürē sērēñaañurā:

—Wereka ghare! ¿Noā m̄rē doreri, mu irasirimakū? ¿Noā m̄rē: “Ásū irika!” ãrīrī? ãrīñurā.

3 Jesús ígūsārē yujuyupu:

—Yude muſārē sērēñagura. Yujuka yudere!

4 Juan masakare deko merā wāiyemakū, ¿noā ígürē wāiyedoregu iriuyuri, Maríphya, o masaka? ãrīyupu.

5 Ígū irasū ãärīmakū péra, ígūsā basi ásū ãrī gāme wereníñurā:

—¿Naásū ãrī yujurākuri marī? “Maríphya Juārē doredi ãärīmí”, marī ãärīmakū, Jesús marīrē: “¿Nasirirā ígū weredeare b̄remubiriri muſā?” ãrībukumi. **6** Æärīpererā masaka: “Diayeta Juan

Marīpuyare weredupiyudi ãärīmí”, ãrī gūñama. Marī: “Masaka Juärē wāiyedorenerā ãärīmá”, ãrīmakü, masaka marīrē ütāyeri merā dearākuma, ãrīñurā. ⁷ Irasirirā Jesúre ãsū ãrī yujuñurā:

—Juärē wāiyedoredire gua masibe, ãrīñurā.

⁸ Ígūsā irasū ãrīmakü, Jesús Ígūsārē ãrīyupu:

—Iro merē mūsā yure: “¿Noā mūrē irire doreri?” ãrī sērēñadeare yude mūsārē yujubea, ãrīyupu.

Jesús ñerā moārā keori merā buedea

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Puru Jesús i keori merā masakare ãsū ãrī buenugāyupu:

—Sugu masaku Ígūya pooegue iguidarire otekumi. Ote odo, gajirārē iri pooere wayu: “Yu otedea dükare deko merā sīrākua, yu mūsārē iri pooere wayuri waja”, ãrīkumi. Irasū ãrī odo, gajirogue waakōākumi. Yoaripoe deyomarīkumi.

¹⁰ Puru igui ñíripoe ãärīmakü, Ígūrē moāboegure Ígūya pooema oteri dükare deko merā sērēdoregū iriukumi. Pooere moārā gapu Ígū iriuadire irogue ejamakü Íärā, Ígūrē pákuma. Neō sutō iguitō sīrō marīrō Ígūrē iridujukuma. ¹¹ Puru pooe opu gajigu Ígūrē moāboegure iriuadikumi doja. Pooere moārā gapu Ígūdere pá, ñerō irikuma. Neō gajino sīrō marīrō Ígūdere iridujukuma. ¹² Puru pooe opu gajigu Ígūrē moāboegure iriuadikumi doja. Pooere moārā gapu Ígūrē kāmitú, iri pooe tārogue béokōākuma.

¹³ ’Ígūsā irasiriadero puru, pooe opu ãsū ãrī gūñakumi: “¿Nasirigukuri yu?” ãrīkumi. “Ãsū irigura. Yu magū yu maígūrē iriugura. Ígūrē iriumakü, Ígūrē bāremurākuma”, ãrī gūñadikumi.

14 Irasirigu ïgū magārē iriukumi. Ígū irogue ejamakā īārā, pooe moārā gapu ïgūsā basi āsū ārī gāme wereníkuma: “Íta pūruguerē i pooere opabu āārīmi. Ígūrē wējēkōārā! Irasirirā marī basi i pooere oparākoa”, ārīkuma. **15** Irasirirā ïgūrē ñeā, pooe tūrogue āīwāgā, wējēbéokōākuma, ārīyupu Jesús.

Irasū ārī odo, ïgūsārē sērēñayupu:

—Musā péñamakū, ïgū magārē wējēadero pūru, ñasirigukuri pooe opu ïgūya pooere moārārē? Āsū irigukumi. **16** Irogue waa, ïgūsārē wējē, iri pooere gajirā gapure sīgukumi, ārīyupu Jesús.

Ígū irasū ārīmakā pérā, masaka gapu āsū ārīñurā:

—Neō marīrē irasū waabirkōāburo, ārīñurā.

17 Jesús gapu ïgūsārē īā, āsū ārī sērēñayupu:

—Marīpuya werenírī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdea, ¿naásū ārīdūaro yári? Āsū ārī gojasūdero āārībú:

Suye ûtāyere wii iririmasa béoadeaye merā gajigu gapu ðārō turari wii irigukumi.◊

18 Sugu i ûtāye weka meémejāgū, mūtākōāgukumi. I ûtāye gapu ïgū weka meébejaro ïgūrē ðārī pogagāgue meémutubéokōārokao, ārīyupu Jesús.

Romano marā opu masakare niyeru wajasearire Jesúre sērēñadea

(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

19 Paía oparā, Moisés gojadeare buerimasāde ïgū i keori merā irasū ārī weremakā pérā: “Marīrē: ‘Pooe moārā irirosū ñerā āārā’, ārīgū irikumi”, ārī péña, ïgūrē peresu irimurā buro ñeādūadiñurā. Irasū ñeādūakererāta: “Masaka, ïgūrē marī irasirimakā īārā, marī

◊ 20:17 Sal 118.22

merā guarākuma”, ãrīñurā. Irasirirā ïgūsārē güisiñā, ñeāmasibiriñurā. ²⁰ Irasirirā: “Gajinu ïgūrē ñeārāra”, ãrī, ñānurūtuyañurā. Ígū ñerō yujumakā wereśāmurā péduarā iriadiñurā. Irasirirā gajirārē irikatorārē ïgū puro iriuñurā ïgū werenírē pédorerā. “Ígūrē sérēñarā waarañ, masaka ñürōrē diaye irirā irirosū ããrīka!” ãrī, ïgūsārē iriuñurā. “Jesús ñerō werenimakā pérā, iri nikū marā opa purogue peresu iridorerā ãwāgārāra”, ãrīñā, ïgūsārē iriuadiñurā. ²¹ ïgūsā Jesús purogue ejarā, ãsū ãrīñurā:

—Buegu, mu iririkurire masña. Mu ãrikatoro marīrō werenía. Marīphyare diayeta buea. “¿Naásu güñarī masaka yure?” ãrī güñarō marīrō diayeta ïgūsārē werea. Oparārē, ubu ããrīrādere ããrīpererārē surosūta ñāa. ²² Irasirigu guare wereka! Romano marā opa marīrē niyeru wajasearire marī wajarimakā, ¿ðāgorari, o ðāberi? ãrīñurā Jesúre.

²³ Jesús gapa ïgūsā ñerō iriduarire masñisñā, ïgūsārē ãrīyupu:

²⁴ —Niyeru koere ãírika! I koeguere, ¿noāya diapu keori, noāya wāi tuuyari? ãrīyupu.

—Romano marā opa yua diapu keori, ïgū wāita tuuyáa, ãrī yujumurā.

²⁵ ïgūsā irasū ãrīmakā pégu, Jesús ïgūsārē ãsū ãrīyupu:

—Iro merē romano marā opa yua ããrīrē ïgūrē sīka! Marīphya gapure Marīphure sīka! ãrīyupu.

²⁶ Irasirirā masaka péuro neō ïgūrē ñerō ãrī werenimakā irimasibiriñurā. Ubu gapa ïgū yujurire pérā pégu ka, toekðāñurā.

*Saduceo bumarā, Marīph boanerārē masūburire
Jesúre sērēñadea
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)*

27 Purh surāyeri saduceo bumarā Jesús purogue ejañurā. Ígūsā: “Masaka boanerāgue masābirikuma”, ārī būremurā āārīñurā. Irasirirā Jesúre āsū ārīñurā:

28—Buegu, Moisés marīrē āsū ārī gojapídi āārīmí: “Sugu marāpokuhdi pūrā marīkeregū igore boaweo-makū, Ígū pagumuh igore dūunorēgukumi. Irasirirā, Ígū igo merā pūrākhrā Ígū tīgū daguh pūrā irirosūta āārīrākuma”, ārī gojapídi āārīmí.

29 ’Iripoeguere sugu pūrā, su mojōma pere gaji mojō Peru pērēbejarā āārīunananerā āārīmá. Ígūsā tīgū gapuh marāpoku, pūrā marīgūta boakōāyupu.

30 Irasirigu Ígū daguh dokamuta Ígū marāpo āārīdeore dūunorēyupu. Ígūde, Ígū tīgū daguh irirosūta pūrā marīgūta boakōāyupu. **31** Ígūsā pērā dokamude pūrā marīgūta boakōāyupu. Irasū dita pūrā marīrāta boaperekōāñurā. **32** Ígūsā puruh Ígūsā marāpode boakōāyupo pama. **33** Ígūsā su mojōma pere gaji mojō Peru pērēbejarā ūma igore marāpokuhadiñurā. Irasirirā boanerā masāmakū, ḡniíno marāpogora āārīgokuri? ārīñurā.

34 Jesús Ígūsārē yujuyupuh:

—I ūmugue āārīrā, ūma, nome merā marāpokhma. Ígūsā pūrā nomedere nomesuma.

35 Ígūsā irasirikeremakū, ūmugasigue āārīmurā gapuh irasū āārībirikuma. Marīph: “Óārā āārīma”, ārī ūārā, boanerāgue masā, puruh Ígū purogue marīrākuma. Iroguere marāpokubirikuma. Ígūsā

pūrā nomedere nomesubirkuma. **36** Marīpūre wereboerā irirosū neō dupaturi boabirimurā āārīsiā, irasiribirkuma. Ígūsā Marīpū masūnerā, Ígū pūrā āārīrākuma. **37** Iripoeguere Moisés Ígū yukugāgue ūjārōgue waadeare gojadi āārīmí. Ígū irogue āārīmakū, Marīpū āsū ārīdi āārīmí Ígūrē: “Yū Abraham, Isaac, Jacob Opūta āārā”, ārīdi āārīmí. I merā boanerā masāburire marī masīa. **38** Abraham, Isaac, Jacob boanerā āārīkererā, Marīpū merā okarā āārīma. Irasirigū Marīpū boanerā dupaturi masābirimurā Opū āārībemi. Okarā Opū āārīmi. Āārīpererā masaka boakererā, Marīpū iūrō okarā āārīma, ārīyupū Jesús.

39 Ígū irasū āārīmakū pérā, surāyeri Moisés gojadeare buerimasā āsū ārīnurā:

—Buegū, mu õārō yūjua, ārīnurā. **40** Irasirirā neō dupaturi gaji Ígūrē sērēñaduabiriñurā.

“¿Noā parāmi āārīturiagū āārīrī *Cristo?*” ārī
sērēñadea

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

41 Jesús gapū āsū ārīyupū:

—¿Nasirirā Moisés gojadeare buerimasā: “Cristo, David parāmi āārīturiagū āārīmi”, ārīrī?

42 David, Salmos wāikari gojadea pūgue āsū ārī gojadi āārīmí:

Marīpū, yū Opūre āsū ārīmi: “Óō, yū diaye gapū doaka yū merā dorebu!

43 Irasiriripoe mūrē iāturirārē mu dorerire tarinugānemobirimakū irigura”, ārīmi, ārī gojadi āārīmí David. [⊕]

44 David, Cristo ñekã ãäríkeregù, ïgürẽ: “Yu Opù ãärími”, ãrïdi ãärími. ¿Nasirigu, Cristo, David parámi ãäríturiagù ãäríkeremakü, David ïgürẽ irasü ãrýuri? ãrýupù Jesús.

Jesús, Moisés gojadeare buerimasãrẽ: “Ñerõ yáa”, ãrī weresãdea
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

45 Ñäärípererã masaka péurogue Jesús ïgã buerärẽ ãsü ãrýupù:

46 —Moisés gojadeare buerimasã ñerõ iririre õärõ pémasíka! Oparã irirosü surí yoari sãña, masaka ïürõgue waagorenama. Makã dekoguere masakare õärõ bñremurí merã bokatírõ õädoremakü gãämema. Nerẽrõ wiiriguere ñajärã, õärõ doaripérígue dita doaduama. Bosenurí ãärímakudere oparã doarigue dita doaduama.

47 Wapiweyarã nome wajamomakü ïä, ïgüsäya wiirire émanokdáma. Ígüsärẽ bopoñarí merã ïäbirikererã, yoaripoe Marípuya sérë ïmukatoma, masaka ïgüsärẽ: “Marípuya õärõ bñremuma”, ãrlburo, ãrýrã. Ígüsä irasiriri waja Marípu ïgüsärẽ gajirã nemorõ wajamoágukumi, ãrýupù Jesús.

21

Wapiweyo bopogo Marípuya wiigue niyeru koyeri sâdea
(Mr 12.41-44)

1 Jesús Marípuya wiigue ãärígü, iri wiima ïgüsä ãmuburi niyeru neeõrõ kumague Wári doeñiri oparã ïgüsä niyeru sãmakü ïäyupù. **2** Sugo wapiweyo bopogode iri kumague pe koegã, mérõgã wajakuri

koerigārē sāmakū īāyupu. ³ Iri koerire igo sāmakū īāgū, ãsū ãrīyupu:

—Diayeta m̄asārē werea. Igo wapiweyo bopogo i kūmague niyeru sāgō, Marīpu ūrō gajirā ãārīpererā īgūsā sīadero nemorō sāamo. ⁴ Gajirā wári doebirī oparā wáro sīkeremakū, īgūsāya wáro duyáa. Igo gapu bopogo ãārīkerego, igo baari wajariboadeare sīpeokōāmo Marīpure b̄remugō, ãrīyupu.

*Jesús Marīpuya wiire b̄eoburimarē weredea
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)*

⁵ Surāyeri īgū buerā Marīpuya wiimarē īārā, ãsū ãrīñurā:

—Óārī ūtāyeripa merā iridea wii ãārā. Masaka iri wiire īgūsā sīdeade õārī ãārā, ãrīñurā.

Ígūsā irasū ãrīmakū pégū, Jesús īgūsārē ãrīyupu:

⁶ —M̄asā i wiimarē dapagorare īādáa. Sunu i wiima ãārīpereri marī īādea, i ūtāyeride mutādijaperekārōkōa. Neō suye ūtāye gajiye weka weamurīadeade dujabirikoa, ãrīyupu.

*Jesús: “I ûmū pereburi dupiyuro ãsū waarakoa”,
ãrī weredea
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)*

⁷ Ígū irasū ãrīmakū pérā, Ígūrē sērēñañurā:

—Guare buegu, ¿naásū ãārīmakū mu ãrāderosū waarakuri? ¿Neéno iri īmugukuri, iri irasū waaburi dupiyuro? ãrīñurā.

⁸ Jesús yujuyupu:

—Óārō pémasika! Gajirā wárā ãārīkatorimasā aarirākuma. “Yu Marīpu iriudi, Cristo ãārā”, ãrīrākuma. “Dapagorare i ûmu pereburo aarisiáa”, ãrīrākuma. Ígūsā ãārīkatorire pébirikōāka! ⁹ Masaka

m̄asā puro gāmewējērīrē pérā, gajirogue marā īgūsā oparārē bēori kerere pérā, ḡukabirikōāka! I ūm̄ pereburi dupiyuro irasū waap̄rorirokooa. Irasū waakeremakū, i ūm̄ pereburo d̄yarokoa dapa, ārīyup̄.

10 Irasū ārī odo, īgūsārē āsū ārīnemoyup̄ doja:

—Su bumarā, gaji bumarā merā gāmewējērākuma. Su nikū marā, gaji nikū marā merā gāmewējērākuma. **11** Wári makārīguere nikū buro ūnomerokoa. Masaka wárā ūaboari merā boarākuma. Pūrīrik̄u merā ūerō tarirākuma. Ūm̄gasiguere buro goeri, wári gajino deyoarire īārā, masaka buro gūirākuma.

12 'I aārīpereri irasū waaburo dupiyuro m̄asā yure buremurī waja gajirā m̄asārē ūneā, ūerō irirākuma. Irasirirā marī judío masaka nerērī wiirigue m̄asārē weresā, peresu irirākuma. Makārī marā oparā p̄rogue aāñanarākuma m̄asārē wajamoādorerā. **13** īgūsā irogue m̄asārē aāñjamakū, m̄asā gap̄u Marīpuya ūārī kerere wererākoa īgūsārē. **14** īgūsā m̄asārē oparā p̄rogue aāñwāgāmakū īārā, oparārē yujuburire gūñarik̄ubirikōāka! “¿Naásū ārīrākuri īgūsārē?” aārī gūñarik̄ubirikererāta ūārīka! **15** M̄asā werenímakū iritamuḡra. M̄asārē irasū iritamuḡu, masīrī merā ūārī werenírī merā weremakū iriḡra. M̄asā irasū weremakū pérā, m̄asārē ūātūrāgap̄u m̄asā werenírīrē bokatūbirikuma. “Iri diaye ūārībea”, ūārīmasībirikuma. **16** Surāyeri m̄asā pagusāmarā, m̄asā pagupūrā, m̄asāya makā marā, m̄asā merāmarāde m̄asārē oparāguere wējēdorerā wiarākuma. Irasirirā m̄asārē surāyerire wējērākuma. **17** Yure m̄asā buremurī waja

ããrãperero marã masaka m̄asãrẽ ããturi doorãkuma.
18 Ígãsã irasirikeremakã, sudagã m̄asãya poadagã neõ dederibirikoa. **19** Irasirirã m̄asãrẽ ñerõ irikeremakã, yare bãremurirẽ pirimerã, Marípã parogue perebiri okari oparãko.

20 'Irasirirã wárã surara Jerusalén turo gãmegorobiatúmakã ããrã, iri makãrẽ Ígãsã béoburo mérõgã dãyáa, ããrã masãrãko. **21** Irasã waamakã ããrã, Judea nikügue ããrãrã ãtãyukugue ûmaduriburo. Jerusalégue ããrãrãde iri makãrẽ wiriburo. Iri makã turo ããrãrã Jerusaléguere dupaturi goedujáabirikõâburo. **22** Irasã waarínhãri Marípã ñerãrẽ wajamoãrãhãri ããrãroko. Irasiriro ããrãpereri Ígãya wereníri gojadea pügue gojaderosûta waaroko. **23** I nikã marã buro pürõrõ péñarãkuma. Marípã Ígãsãrẽ buro wajamoãgukumi. Irasã waamakã, nijípagosã nome, Ígãsã pürã mirirãgã oparã nomede buro ñerõ tarirãkuma. **24** Surãyeri i makã marã gãmewëjérõgue boarãkuma. Boamerã gapure ããrãpereri nikügue ãïwágã, peresu irirãkuma. Judío masaka ããrãmerã Jerusalérã ñerõ irirãkuma. Irasirirã iri makã marãrẽ tarinugãrãkuma. Marípã, judío masaka ããrãmerãrẽ: "Iri makã marãrẽ neõ opabirikõâka pama!" ããrimakãgue opaduúrãkuma.

*Jesús i ãumãgue Ígã dupaturi aariburire weredea
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)*

25 'I ãumã pereburi dupiyuro abe ãumãmã, abe ñamimã, neñukâde deyori gorawayuakõârãkuma. Wádiya turaro bãsari, makürã niküguere buro ejaroko. Irasirirã i ãumã marã ããrãpererã buro gãkari merã diaye gûñamasibirkuma. **26** Ùmarõgue

marā turarā naradari merā beosūrākuma. Irasū waamakū īārā, masaka i ūmū pereburire: “¿Aarisi-akuri?” ãrī gūñiarā, buro güiri merā kōmorā irirosū neō gūñajabirkuma. ²⁷ Irasū waaripoere masaka yu ãārīpererā tīgū, wáro Marīpū turari merā, īgū goesesiriri merā ūmkāyebogue i nikūguere yu dupaturi aarimakū īārākuma. ²⁸ Yu ãrīderosūta iri goerire waapurorimakū īārā, mūsā yaarā ãārīrā güibirkōāka! Gūñaturari merā ūmūgasigue īāmuka! Mérōgā dhyáa, Marīpū mūsārē perebiri peamegue waabonerārē tauri ejaburo, ãrīyupū Jesús.

²⁹ Irasū ãrī odo, i keori merā īgūsārē weren-emoyupū:

—Higueragū, o gajigū yukū noó gāāmedire īāka!
³⁰ Irigū pū maamamakū īārā: “Bojori waaburo mérōgā dhyáa”, ãrī masīa. ³¹ Irigū waarósūta i ãārīpereri yu ãrīrī irasū waamakū īārā: “Marīpū īgūyarārē doreri aariburo mérōgā dhyáa”, ãrī masīrāko. ³² Diayeta mūsārē werea. I ūmu marā boapereburo dupiyuro i ãārīpereri yu ãrīrī irasū waarokoa. ³³ Ūmūgasi, i nikūde pereakōārokaoa. Yu werenírī gapū neō perebirikoa. Æārīpereri yu ãrīrōsūta waayuwarikūrokaoa.

³⁴⁻³⁵ ’Yu dupaturi aariburinārē neō masībea mūsā. Irasirirā õārō pémasīka! Bosenārīrē irirā, ñerīrē iribirikōāka! Mejābirikōāka! I ūmūmarē buro gūñarikubirkōāka! Mūsā ire irasirimerā, gūñaña marīrō i ūmūguere yu aarimakū īārā, gūñarikoa. Waibū gūñaña marīrō weadeadague īgū meésiajarosūta gūñaña marīrō yu aarirínū masakare ãārīpereri nikū marārē waarokoa.
³⁶ Irasirirā õārō pémasīrī merā yúka! Marīpure ãsū ãrī sērēníkōāka! “I ūmu peremakū, gūare

iritamuka! Turarire sïka, guare õärõ tariburo, ãrlgã! Irasirirã gúa ãärípererã tígürë güiro marírõ bokatírãkao”, ãrĩ sérëka ïgürë! ãrlýupu Jesús.

³⁷ Jesús ãmãrikü Marípuya wiigue buenayupu. Ñamirikü bue odogü, Olivos wäiküdi ñtäãgue waa, irogue ãäríboyoanayupu. ³⁸ Boyoripoe ãärímakü, ãärípererã masaka Marípuya wiigue ïgã buerire pérã waanañurã.

22

*Judas Iscariote Jesúre wëjëdharäguere ïgärë ñmuburire ãmudea
(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)*

¹ Iripoere judío masaka pã wemasãrõ morëña marírõ baari bosenü, mérõgã dhyayuro. Iri bosenü pascua wäiküyuro. ² Paía oparã, Moisés gojadeare buerimasã Jesúre wëjëdharã: “¿Nasiri ïgärë wëjérakuri marí?” ãrññurã. Ígësã Jesúre wëjëdakererã, masakare güiñurã.

³ Iripoere wätfü, Judas Iscariote wäiküguguere ñajãyupu ñerõ iridoregü. Judas, Jesús buerã pe mojõma pere su gubu peru pérëbejarã watopemü ãärädiyupu. ⁴ Wätfü ñajädero püru, Judas paía oparã, Marípuya wiire korerã surara oparã püro waayupu. Irogue eja, ïgã Jesúre ñmuburire ïgësã merã wereniyupu. ⁵ Ígã irasü ãrímakü pérã, usuyari merã: “Ígärë mu guare ñumakü, mürë niyeru wajarirãkao”, ãrññurã. ⁶ Judas: “Já”, ãrĩ, püru: “¿Naásü ãärímakü, masaka ïäberogue oparäguere yü Jesúre wiiamakü õärokuri?” ãrĩ gũñayupu.

*Jesús īgħi buerā merā baatūnudea
(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)*

7 Pueru pā wemasārī morēña marīri baari bosenu āārīnugārīnu āārīyuro. Irinu pascua bosenu iririnu āārīmakū, Marīpu īfűro oveja majigūrē īgħasā wējērīnu āārīyuro. **8** Irinuta Jesú斯 Pedrore, Juārē āsū ārī iriuyupu:

—Marī pascua bosenu baaburire āmurā waaka!

9 Īgħi irasū ārīmakū pérā, āsū ārī sérēñanurā:

—¿Noógue marī pascua bosenu baaburire āmumakū għāġamk? ārīñurā.

10-11 Jesú斯 īgħasārē yujuypu:

—Jerusalēgue waaka! Irogue sugħi dekosoro kōdawgħagħāgħarē bokajarāko. Īgħarē tuyaka! Īgħi nnejjar wiigħi ejarā, iri wii opħre: “Guare buegħu, āsū ārī sérēñadoreami: ‘¿Di ītaribugue yu buerā merā i pascua bosenurē baagħukuri?’” ārāmi”, ārīka! **12** Muhsā irasū ārīmakū pé, wári taribu, umarōgħe īgħasā āmu odoadea taribure īmugħukumi. Irogue marī baaburire āmuka! ārīyupu Jesú斯.

13 Irasirirā iri makāgue waa, irogue eja, Jesú斯 wereaderosūta bokaja, pascua bosenu baaburire āmuñurā.

14 Īgħasā baaripoe ejamakū, Jesú斯 īgħi buerā pe mojōma pere su għiblu peru pērēbejarā merā baa doaniyupu. **15** Irogue baa doanigħu, īgħasārē ārīyupu:

—Yu boaburo dupi yuro i pascua bosenu baarire mħsā merā bħro baadha. **16** Muhsārē werea. I bosenurē marī dapagħora irirosu yu dupaturi neċċi irinemobirikoa. Pueru Yaphu īgħixarārē dorerogue dupaturi iri yuwarikgħakoa, ārīyupu.

17 Irasū ãrī odo, iiríripare ãi, Marīp̄ure: “M̄urē usuyari sīa”, ãrī, īgūsārē ãsū ãrīyupu:

—Ire ãi, d̄ukawa iiríka! **18** M̄usārē werea. I igui dekore marī dapagora iirírosū yu dupaturi neō iirínemobirkoa. Ȳupu īgūyarārē doreri ejadero purugue dupaturi iirígukoa doja, ãrīyupu.

19 P̄urū p̄ārē ãi, Marīp̄ure: “M̄urē usuyari sīa”, ãrī, p̄ārē pea, īgūsārē ãsū ãrī guereyupu:

—I yaa d̄upu ãärā. Yu m̄usā ñerō iridea waja boagukoa. Irasirirā m̄usā dapagora iriaderosū nerē, p̄ārē baariku, yu m̄usārē boabosarire gūñaka! ãrīyupu.

20 īgūsā baa odoaderō purū, p̄ārē ãiaderosūta iiríripadere ãi, īgūsārē ãsū ãrīyupu:

—Yu m̄usārē boabosagu, yaa dí béori merā Ȳupu m̄usārē: “Oärō irigura”, ãrīdeare iriyuwarikukoa.

21 ’Dapagorare yure wējēduarāguere yure ìmubu õõ yu merā baa doaními. **22** Marīp̄u ãrīderosūta yure ãärīpererā tīgūrē waaro yáa. Yure ìmubu gapure ñetariro waarokoa, ãrīyupu.

23 īgū irasū ãrīmakū pérā, īgūsā basi ãsū ãrī gāme sērēñāñurā:

—¿Noā marī watopeguere irasiribukuri? ãrīñurā.

Jesús buerā: “Marī watopere, ¿noā ãärīpererā nemorō ãärīgukuri?” ãrī guaseodea

24 P̄urū Jesús buerā ãsū ãrī gāme guaseoñurā:

—Marī watopere, ¿noā ãärīpererā nemorō ãärīgukuri? ãrīñurā.

25 Jesús gapu īgūsārē ãrīyupu:

—I nikū marā oparā Marīp̄ure b̄uremumerā gapu īgūsāyarārē dorerā, turaro merā dorema.

Irasirirā īgūsā oparārē: “Masakare ðārō iritamurā āārīma”, āārīma. ²⁶ Mūsā tamerā i nikū marā oparā irirosū iribirikōāka! Åsū gapu irika! Mūsā watopeguere sugu gajirā nemorō āārīduagū, mūsā nemorō ubu āārīgū maamā irirosū āārīburo. Mūsārē doreduagū, moāboegū irirosū mūsārē iritamugū āārīburo. ²⁷ Mūsā gūñamakā, ¿niíno gapu gajigu nemorō āārīgū āārīrī? ¿Baa doanígū gapu, o īgūrē baari ejogu gapu āārīrī? Åsū āārā. Baa doanígū gajigu nemorō āārīmi. Yu gapu mūsā watopegue āārīgū, mūsārē moāboegū irirosūta mūsārē iritamugū aaribú.

²⁸’Masaka yure ñerō irikeremakā, mūsā yu merā āārīníkōābu. ²⁹ Irasirigu, Yūpu yure īgūyarā Opu píderosū, yu mūsādere oparā sōogura. ³⁰ Irasirirā, yu īgūyarā Opu āārīrōgue mūsāde, yu merā iirí, baa doanírāko. Irogue mūsā pe mojōma pere su gubu Peru pērēbejari oparā doarire doarāko. Irasirirā Israel bumarārē pe mojōma pere su gubu Peru pērēbejari buri marārē dorerāko, ārīyupu.

Jesús Pedrote: “Yure masikeregū: ‘Masibea’, ārīgūkoā”, ārī weredea

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Irasū ārī odo, marī Opu Jesús Pedrote ãsū ārīyupu:

—Simón, yure péka! Wātēa opu Satanás Yūphure sērēadami, trigo gasirire koro, yūsasiribéoro irirosū mūsārē yure būremurīrē pirimakā iriduagū. ³² Ígū irasū iriduakeremakā, yu gapu mūya āārīburire Yūphure sērēbosabu, mu yure būremurīrē piribirikōāburo, ārīgū. Irasirigu yure

dupaturi õārō gūñaturadero p̄arʉ, m̄ayarā yure b̄uremurārē gūñaturamakū irika! ārīyupʉ.

33 Īgū irasū ārīmakū p̄egʉ, Pedro ārīyupʉ:

—Yʉ Opʉ, m̄urē peresu irirā, yʉdere mʉ merāta peresu iriburo. M̄urē wējērā, yʉdere mʉ merāta wējēburo, ārīyupʉ.

34 Jesús īgūrē ārīyupʉ:

—Pedro, m̄urē werea. Dapagā ñami āgābo wereburo dupiyuro yure masíkeregʉ urea gajirārē: “Masíbea”, ārīkatogʉkoa, ārīyupʉ.

Jesúre īgūsā ñeāburo dupiyuro waadea

35 Irasū ārī odo, Jesús īgū buerārē ãsū ārī sērēñayupʉ doja:

—¿Sōō āārīdeapoere mʉsā niyeru, surí āiārī ajuri, gubu surí opamerā mʉsārē yʉ iriudeapoere ñeónorē gāāmenemorī?

—Neō gajino gāāmenemobiribʉ, ārī yʉjʉñurā.

36 īgūsā irasū ārīmakū, ārīyupʉ doja:

—Dapagora gapure surí, niyeru āiārī ajuri oparā, irire āiāka! Mʉsārē sareri majīrī marīmakū īārā, mʉsāya surí wekamarē dua, su majī wajarika! **37** Ire mʉsārē werea. Marīpʉya werenírī gojadea pūgue gojaderosūta yure waaró yáa. Æsū ārī gojasūdero āārībʉ: “Īgūde ñegū irirosū ñerā watopeguere āārīdi āārīmi”, ārīñugʉkumi”, ārī gojasūdero āārībʉ, ārīyupʉ. īgū irasū ārīmakū pērā, īgū buerā īgūrē ārīñurā:

38 —Gua Opʉ, pe majī sareri majīrī opáa, ārīñurā.

—Óāsiáa, ārī yʉjʉyupʉ Jesús.

Jesús Getsemanígue Marīpʉre sērēdea

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

39 Pħru Jesús īgħi irinarōsū Olivos wāikħad iħtāħġue waakōāyupu. Īgħi buerāde īgħi merā waanurā. **40** Irogue ejagħi, Jesús īgħis-sar ārīyupu:

—Marīpħre sērēka, wātī ārīmesārīr īribukoa, ārīrā, ārīyupu.

41 Irasū ārī odo, īgħi sugħta yoaweyaro waa, nħadukkupri merā ejamejja, Marīpħre āsū ārī sērēyupu:

42 —Ah, yu ñerō tariburire tauduagħi, tauka! Yuhu irasū ārīkeremak, yu għāmerōsū iribirikōaka! Mu għāmerōsū gapu yure waaburo, ārīyupu.

43 Īgħi irasū ārīmak, Marīpħre wereboegħ umugħasigue āārādi Jesúre deyoayupu īgħir ġuñnaturamak iriġi. **44** Jesús buro pūrisugħ Marīpħre sērēadero nemorō īgħir ċiex sērēnemoyupu doja. Īgħi ñajjasurrita dí yeri pagayeri wiri, yebague yuriyuro.

45 Marīpħre irasū ārī sērē odo, wāgħanugħa, īgħi buerā pħarogue ejagħi, buro bujawereri merā kārīrār ībokajayupu. **46** Irasirigħ īgħis-sar ārīyupu:

—¿Nasirirā kārīr? Yobeka! Marīpħre sērēka, wātī ārīmesārīr īribukoa, ārīrā, ārīyupu.

*Jesúre ñeħwāgħa
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)*

47 Īgħi irasū ārī wereripoe masaka wárra ejañurā. Judas pe mojōma pere su għibbu Peru pērēbejarā buerā watopem u āārādi masakare dupiyyupu. Jesús pħro eja, īgħir ċiex bokatīr, īgħya wayupārār īmimiyupu. **48** Īgħi irasū mimimak īāgħi, Jesús gapu īgħir ārīyupu:

—Judas, ¿yure ãärípererā tīgūrē yure ñaturirāguere wiagħu, yaa wayupārārē mimirī mu? ãrīyupu.

49 Īgħi irasū ãrīmakħu, Jesús buerā īgħir ġasaka ñeħburire masiñi: “Għa Opu, Ɂgħa sareri majjir ġerā merā īgħi sā merā għamek ēäsi?” ãrīñurā.

50 Irasū ãrī, sugħi Jesús buegħu īgħiya sareri majjī merā paia opħre moħboagħu diaye gapu ma għamip īr-ġurġi ddit-tidju koox. **51** Īgħi irasirimakħ īl-ġagħi, Jesús ãrīyupu:

—Iropata irika! Inor īrinemobita! ãrīyupu.

Ārī odo, għamip īr-ġurġi ãr-raderore moħniayupu. Īgħi moħni amakħu, īgħiya għamip īr-ġurġi oħekk. **52** Irasiri odo, īgħi rē ñeħmur ġarrē: paia oparārē, Marīpħu wiire korerā surara oparārē, judio masaka mħarradere ãrīyupu:

—¿Nasirirā sareri majjir ġerā merā, yukħi dħakari merā sugħi yajarimas sārē ñeħħarā aarirā īrirosu yure ñeħħarā aariri? **53** Umrirku Marīpħu wiigħie mħsā merā yu ãrīmakħu, yure neħo ñeħbi. Irasū ãrīkeremakħu, dapagħora mħsā yure ñerō iriripoe ejasiáa. Wātī naħtī īr-ġoqiegħ ãrīgħu mħsārē dorerire irirā yáa mħsā, ãrīyupu.

*Pedro Jesúre masikereġu: “Masībea”, ārīdea
(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn
18.12-18, 25-27)*

54 Puru Jesúre ñeħħi, paia opħya wiigħie āħiħurā. Īgħi sā īgħi rē ãrīmakħu, Pedro īgħi sārē yoaweyarogue tħayayupu. **55** Irogħe ejarā, makappro ñajjar ġoġi yebha dekogħe peame diiuñurā. Irasirirā irime tħiro sūma doanīñurā. Pedro īgħi sā purro eja, īgħi sā watopegħ doayupu. **56** Sugo moħboerim as-ō, īgħi

peame t̄ero doamakā īāgō, īgūrē ñārō īā, gajirārē
āsū ñrī wereyupo:

—Índe ñgū merā ñārīdita ñārāmi, ñrīyupo.

⁵⁷ Igo irasū ñrīmakū pégū, Pedro ñrīkatori merā:

—Yū ñgūrē neō masībea, ñrī yujuyupū. ⁵⁸ Mérōgā
purū gajigu ñgūrē īā, āsū ñrīyupū:

—Muñde Jesú斯 buerā merāmata ñārā, ñrīyupū.

—Neō ñārībea yū, ñrīyupū Pedro.

⁵⁹ Su hora purū gajigu gajirārē āsū ñrī wereyupū:

—Íñ diayeta ñgū merā ñārīdita ñārīmi.
Galileamata ñārīmi, ñrīyupū.

⁶⁰ ñgū irasū ñrīmakū, Pedro yujuyupū:

—Yū, mu werenígārē masībea, pémasībirikoa,
ñrīyupū.

ñgū irasū ñrīripoeta ñgābo wereyupū. ⁶¹ ñgū were-
makū, marī Opū Jesú斯 yoaweyarogue ñārīgū Pe-
drore īā gāmeuyupū. ñgū irasū ñāmakū, Pedro, Jesú斯
ñgūrē: “Dapagā ñami ñgābo ñgū wereburo dupiyuro
mu yure masīkeregū, urea: ‘Masībea’, ñrīkatogukoa”,
ñrīdeare gūñabokayupū. ⁶² Irire gūñaboka, wiria,
bujawereri merā bñro oreyupū.

*Jesúre ñerō iri bñridadea
(Mt 26.67-68; Mr 14.65)*

⁶³ Jesúre korerā surara ñgūrē bñrida, páñurā.

⁶⁴ Irasū ñgūrē párā, suríro gasiro merā ñgūya koyere
suabiato:

—¿Noā mārē pári? Ñrībokaka! ñrīñurā.

⁶⁵ Wári gaji ñerō ñrī bñridañurā.

*Jesúre oparā pñrogue ñiadea
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)*

66 Gajinu gapu boyodujimejāri poe judío masaka mārā, paíá oparā, Moisés gojadeare buerimasāde nerēñurā. Puru īgūsā nerērōgue Jesúre āija, āsū ārī sērēñañurā:

67 —Wereka guare! ¿Mu, Marīpu iriudi Cristota ārīrī? ārīñurā.

Jesús īgūsārē yujuyupu:

—Musārē: “Yu īgūta ārārā”, ārīmaku, yure būremubirikoa. **68** Musārē gajinorē yu sērēñamaku, yure yujubirikoa. **69** Musā yure būremubirikeremaku, mérōgā puru Yupu turatarigu yure ārīpererā tīgūrē īgū diaye gapu doamaku irigukumi, ārīyupu.

70 Īgū irasū ārīmaku pérā, āārīpererā īgūrē sērēñañurā:

—Irasū ārīgū, Marīpu magūta āārīrī mu? ārīñurā.

—Igūta ārārā musā ārīrōsūta, ārī yujuyupu Jesús.

71 Īgū irasū ārīmaku, āsū ārīñurā:

—Nasirimurā gajirā īgūrē weresārīrē pénemobirikoa marī! Īgū werenírīrē marī basita pésiáa, ārīñurā.

23

Jesúre Pilato puro āijadea

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

1 Irasū ārī odo, āārīpererā wāgānugā, Jesúre opu Pilato wālkugu purogue āiñurā. **2** Jesúre irogue āijarā, āsū ārī weresānugāñurā:

—Íi marīya niku marārē ñerō iridoremaku péabu. Romano marā opu niyeru wajasearire: “Wajaribirikōāka!” ārīrīrē péabu. Gajidere: “Yu judío masaka Opu, Cristo ārārā”, ārāmi, ārīñurā.

3 Ígūsā irasū ārīmakū pégħu, Pilato Jesúre sērēñayupu:

—¿Muta āārīrī, judío masaka Opu?

—Mu ārīrōsūta Ígūta āārā, ārī yujhuyupu Jesús.

4 Ígū irasū ārīmakū, Pilato paía oparārē, masaka irogue āārīrārē ārīyupu:

—Ílīrē neō ñerī iridea máa, yu īāmakū, ārīyupu.

5 Ígū irasū ārīkeremakū, Ígūsā gapu buro wereśānemoñurā:

—Ígū bueri merā masaka oparārē tarinugāmakū iriami. Galilea nikūgue irire irinugāmi. Dapagorare i makāguedere irasūta irigu ejáami, ārīñurā.

Jesúre Herodes puro ājadea

6 Ígūsā irasū ārīmakū pégħu, Pilato gapu sērēñayupu:

—¿Ílī Galileamuta āārīrī? ārīyupu.

7 “Iromuta āārīmi”, ārī, Ígūsā yujhymakū pégħu, Pilato surarare: “Jesúre Galilea nikū marā opu Herodes puro āīaka!” ārīyupu. Iripoere Herodes Jerusalēgue āārīyupu. **8** Iro dupiyuro Herodes Jesús iridea kerere pédi āārīmí. Irasirigu yoaripoe Ígūrē buro īāduagu iriadiyupu. Jesús ígū turari merā iri īumakū īāduagu iriadiyupu. Irasirigu ígū puro Ígūsā Jesúre ājjamakū īāgħu, buro u sħayayupu.

9 Wári Jesúre sērēñadiyupu. Ígū sērēñakeremakū, Jesús gapu Ígūrē neō yujhbiriyupu. **10** Paía oparā, Moisés gojadeare buerimasāde Herodes puro ejanerā, Jesúre turaro merā wereśāñurā. **11** Puru Herodes Ígūya surara merā Jesúre bħrida, ñerō iriñurā. Ígūrē bħridarā, oħarr surirore opuyañerē sāñurā. Irasiri odo, Herodes: “Ígūrē Pilato purogue

āīaka doja!” ārīyupu. **12** Herodes, Pilato merā iro dupiyuroguere gāme īādūabirinerā āārīkererā, irinu merā gāmesariñurā.

Jesúre wējēdoredea

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

13 Pura Pilato paía oparārē, judío masaka oparārē, masakadere siiu neeō, **14** āsū ārīyupu:

—Musā īrē yu puro āījarā: “Ī masakare ūerō iridoremi”, ārābh musā yure. Musā īrō, yu īrē sērēñapeoabu. Musā īrē weresākeremakū, ī ūerō iridea máa, yu īāmakū. **15** Herodede: “īrē neō ūerī iridea máa”, ārāyupu. Dupaturi īrē yu puro iriu-añumi doja. Irasiriro īrē wējēdoreri máa. Musāde ire masia. **16** Irasirigu yu īgūrē tārādoregakoa. Pura īgūrē wiugura, ārādiyupu Pilato.

17 Pilato, bojoriku pascua bosenu āārīmakū, sugu peresugue āārādire īgūsā wiudoregure wiunayupu. **18** Irasirirā, Pilato: “Jesúre wiugura”, īgū ārīmakū pérā, āārīpererā masaka suro merā āsū ārī gaguinínagāñurā:

—Jesúre wējēkōāka! Barrabás gapure wiuka! ārīñurā.

19 Ī Barrabáre iro dupiyuro Jerusalēgue oparārē īgū bēodūadea waja, gajirārē īgū wējēdea waja, peresu irinerā āārīmá. **20** Pilato Jesús gapure wiudādiyupu. Irasirigu masakare īgūrē wiuburire dupaturi sērēñayupu doja. **21** īgū Jesúre wiudākeremakū, īgūsā gaguiníadero nemorō gaguiníñurā doja:

—Curusague pábiatú wējēka īgūrē! Wējēkōāka īgūrē! ārīñurā.

22 Ígūsā irasū ãrīmakū, Pilato t̄rea waaro merā Ígūsārē ãsū ãrādiyupu doja:

—¿Neéno ñerīrē iriari ñi, m̄sā irasū ãrī gaguinímakū? Yū ñāmakū, neō Ígūrē ñerī iridea máa. Irasiriro ñirē wējēdoreri máa. Irasirigu Ígūrē tārādore, wiugura, ãrādiyupu.

23 Ígū irasū ãrīmakū, masaka, paía oparāde buro gaguinínemo: “Curusague pábiatú wējēka Ígūrē!” ãrīñurā. Pilato, Ígūsā irasū ãrī gaguinímakū neō bokatīubiri: “M̄sā gāāmerō irika!” ãrīyupu. **24** Irasirigu, Ígūsā ãrīrōsūta Jesúre curusague pábiatú wējēdoreyupu. **25** Puru Ígūsā sērērōsūta Barrabáre peresugue ãārīgūrē, oparārē bēodhadire, masakare wējēdi gapure wiuyupu. Irasiri odo, Pilato: “M̄sā gāāmerōsū irika Jesúrel!” ãrīyupu.

*Jesúre curusague pábiatúdea
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)*

26 Jesúre curusague wējēmurā Ígūsā ãīwāgāripoe sugu Simón wāikugu Cirene wāikuri makāmá Jerusalén t̄ rogue ãārādi goedujariyupu. Irasirirā Ígūrē bokatīri, ñeā, Jesús kōādea curusare kōātuyadoreñurā.

27 Wárā masaka Jesúre waaburire ñārā Ígūrē t̄uyañurā. Ígūsā watopegue nome Ígūrē ñārā, gaguiní bujawereru merā oretuyañurā. **28** Ígūsā oremakū pégū, Jesús Ígūsārē ñāgāmeu, ãsū ãrīyupu:

—Jerusalén marā nome yure orebirikōāka! M̄sā basi, m̄sā pūrāya ãārīburire oreka!

29 Purugue masaka ñetariro tarirākuma. Ñasū ãrīrākuma: “Neō pūrākamerā, miññamerā nome

ãārīmakũ õātaribuyo”, ãrīrākuma. **30** Ùtāyukure ãsū ãrīrākuma: “Ḡare tāu wējē, dedeukõāburo”, ãrīrākuma. **31** Masaka yure waja opabire ñerō irimakũ, waja oparā gapu ñetariro tarirākuma, ãrīyupu.

32 Jesúre ãīwāgārā, pērā ñerō iririmasādere ïgū merā wējēsūmurārē ãīwāgāñurā. **33** Ígūsārē ãīwāgārā, masaku dipuru boawadea pero wālk̄rogue eja, Jesúre curusague pábiatú ãīwāgūnúñurā. Ñerō iririmasādere curusarigue pábiatú ãīwāgūnúñurā. Suḡare ïgū diaye gapu, gajiḡare ïgū kúgapu pábiatú ãīwāgūnúñurā. **34** Ígūsā Jesúre curusague pábiatú ãīwāgūnúmakũ, Jesús ãrīyupu:

—Au, Ígūsā ñerō iririre kātika! Ígūsā yure irasiririre pémasibema, ãrīyupu.

Surara ïgū surí sāñadeare: “Ubu ãrīboka birarā: ‘¿Noārē dujarokuri?’ ” ãrīñurā irire Ígūsā basi gāme dākawamurā. **35** Masaka irogue ãārīrā ïāníñurā. Oparāgueta Jesúre ãsū ãrī bāridañurā:

—Gajirā gapu taumi. Irasiriḡu diayeta Cristo, Marípu beyedi ãārīgū ïgū basi tauburo, ãrīñurā.

36 Surarade ïgūrē bāridañurā. ïgū p̄uro waa ejanugārā, igui deko sāñirīrē ïgūrē iirídoreadiñurā. **37** Irire irirā, ïgūrē ãsū ãrīñurā:

—Mu diayeta judío masaka Opu ãārīgū, mu basi tauka! ãrīñurā.

38 “Íi ãsū iridea waja boami”, ãrīrā: “Íita judío masaka Opu ãārīmi”, ãrī gojadea majirē curusague ïgū weka pábiatúñurā. Griego ya merā, latín ya merā, hebreo ya merā gojasūyuro.

39 Sugʉ ñerō iridi, Jesús merā īgūsā pábiatú ãiwāgūnúdi Jesúre ñerō ãrī turiyupʉ:

—Mu diayeta Cristo ãärīgū, mu baside tau, gʉadere tauka! ãrīyupʉ.

40 Īgū irasū ãrīmakʉ pégʉ, gajigʉ gapʉ īgūrē ãsū ãrīyupʉ:

—Irasū ãrībirikōäka! ¿Marīpʉre güiberi irasū ãrīgū? Marīrē suro merā wajamoäma. **41** Marī gapʉre marī ñerī iridea waja diayeta wajamoäma. Íi gapʉ ñerīrē neõ iribi ãärīmi, ãrīyupʉ.

42 Irasū ãrī odo, Jesúre ãsū ãrīyupʉ:

—Jesús, mu yarā Opʉ ñajāgʉ, yudere gūñaka! ãrīyupʉ.

43 —Diayeta mʉrē werea. Dapagāta yʉ merā paraíso wālkʉrogue ãärīgukoa, ãrīyupʉ Jesús īgūrē.

Jesús boadea

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

44 Purʉ goeripoe ãärīmakʉ, i nikū ãärīpererogue naítīkōäyuro. Ure hora gora naítīäyuro. **45** Abede deyomarīyupʉ irasū waaripoere. Marīpʉya wii poekama taribu makāpʉro kãmutari gasiro deko merā yeguesiajakōäyuro. **46** Irasirigʉ Jesús turaro merā ãsū ãrī gaguiníyupʉ:

—Aʉ, yaa yʉjüpürärē mʉrē wiáa, ãrīyupʉ.

Irasū ãrīgūta, kōmoakōäyupʉ.

47 Romano marā surara opʉ irasū waamakʉ ïāgʉ, Marīpʉre usuyari sīyupʉ. Æsū ãrīyupʉ:

—Diayeta ñerō iribi ãärādañumi, ãrīyupʉ.

48 Æärīpererā masaka iro Jesúre waaríre ïärā ejanerā īgū boamakʉ ïärā, buro bujawereri merā īgūsāya koretibirire páwāgā, īgūsāya wiirigue

dujáakõāñurã. ⁴⁹ Ñäärípererã Jesú merämarã, Galileague ñigürẽ tuyanerã nomede yoarogue Jesúre irasũ waarié ñäníñurã.

*Jesúya düpüre masägobegue pídea
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Irogue sugu José wäikugu Judea nikumu, Arimatea wäikuri makamu ñääríyupu. Ígu ñägù, diayemarë irigu, Marípu ñguyarärë doreri ejaburire yugu ñääríyupu. Ígu judío masaka oparã watopemu ñääríkeregua, Jesúre ñgusã: “Wéjeka!” ñärmakù pégu: “Jau”, ñäribiridi ñäärími. ⁵² Irasirigu Pilato pürogue waa, Jesúya düpüre yáabu séréyupu. ⁵³ Sérë odo, Jesúya düpüre curusague ñääríri düpüre ñäidju, ñäärí surí gasiro merä ñmayupu. Óma odo, ñtäyegue mádea gobegue píyupu. Iri gobe neõ sugu boadire yáasüña maríri gobe ñääríyuro. ⁵⁴ José Jesúre yáarinu judío masaka siñajärinu ma ñääríburire ñgusã ñamuyurinu ñääríyuro. I siñajärinu ñajäburo mérögä duyayuro.

⁵⁵ Galileague Jesúre tuyanerã nome masägobegue José waamakù ñärrä, waañurã. Iri gobegue Jesúya düpüre ñgu pímakù ñänurã. ⁵⁶ Ígusã irasü ñädero püru, ñgusã ñääríri wiigue dujáakõāñurã. Dujaja, särörirë ñguya düpüre pípeoburire ñamuñurã. Ñamu odo, siñajärinu ñärmakù, Moisés dorederosüta siñajäñurã.

24

*Jesú masädea
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)*

1 Semana ăărăpărăorirină* ăărămakă, boyodujimejăripoe īgăsă nome dupaturi Jesúya dăpăre yáadea masăgobegue waañură. īgăsă sărōri ămuadeare ăiāñură. Gajiră nomede īgăsă meră wapikwāgăñură. **2** Irogue ejară, iri gobe biadea ūtă majiré gajirogue oyamakă īăñură. **3** Irire īără, diayeta ănjăkōăñură. Irogue ănjăjară, neō mară Opă Jesúya dăpăre bokabiriñură. **4** Irasiriră buro găka, naásă irimasibiriñură. “Naásă waáayuri?” ărī găñaripoeta găñaña marărō pĕră ūma surí gosesiriri săñară īgăsă păro nímakă īăñură. **5** īgăsără īără, buro güiri meră muúsiañură. īgăsă irasirimakă īără, ūma īgăsără ărăñură:

—¿Nasimură boanerără yáarogue okagure ămară? **6** ăOără mămi. Masăsiami. Găñaka, īgă măsă meră Galileague ăărăgă măsără ărădeare! **7** ăSă ărămi: “Yă ăărăpereră tăgă ăărăgă masaka ăierăguere wiasăgăkaoa. īgăsă yure curusague pábiatú wăjémakă, urenu waaró meră Marăpă yure masăgăkumi”, ărămi, ărăñură.

8 īgăsă irasă ărămakă péră, Jesúz ărădeare găñabokañură. **9** Irasiriră masăgobegue ăărăneră goedujajară, ăărăpereră īgăsă īădeare Jesúz bueră pe mojōma pere su gubu suru pérēbejarără wereñură. Irasă ărămakă, gajirără Jesúre buremură ăărăpererără irire wereñură. **10** Jesúz buerără iri kerere wereră ejaneră nome ălsăkă ăărăñură: María Magdalena, Juana, gajigo María Jacob pago, irasă ărămakă gajiră nome ăărăñură. **11** īgăsă īădeare werekeremakă, Jesúz bueră gapă

* **24:1** Semana ăărăpărăoririnăno, domingo ăără.

buremubiriñurā. “Irasū ãrīkōärā yáma ñisā nome”, ãrī gũñañurā.

¹² Pedro gapu maságobegue ñagū ūmawāgāyupu. Iri gobegue ñagū ejagu, Jesúya düpore õmadea gasiro gajiro gapu túpeoadea gasiro ditare ñayupu. Irire ñaguka: “¿Naásū waáayuri?” ãrī gũña, ñgū ãärīrī wiigue dujáakõáyupu.

Emaús wāikuri makā waari maague Jesús pērārē deyoadea

(Mr 16.12-13)

¹³ Jesús masādeanurēta pērā ñgū buerire t̄uyarā Emaús wāikuri makā waari maague waariñurā. Emaúgue waaro, Jerusalén merā wiriwāgāmakū pe mojōma pere su gubu suru pērēbejari kilómetro yoaro ãärīyuro. ¹⁴ Maa waari, ãärīpereri Jesúre waadeare wereníñurā. ¹⁵ Irire wereníripoe Jesús ñgūsā puro aari, ñgūsā merā waayupu. ¹⁶ Ñgū, ñgūsā merā waamakū ñäkeremakū, gajino ñgūsārē ñgūrē ñāmasibirimakū iriyuro.

¹⁷ Jesús ñgūsārē sērēñayupu:

—¿Ñeénorē werenírā yári, mūsā maa waari? ãrīyupu.

Ígū irasū ãrīmakū pérā, bñro bñjawereri merā maa deko dujanugāñurā. ¹⁸ Cleofas wāikugu Jesúre ñsū ãrī yñjuyupu:

—Ãärīpererā inurī Jerusalégue waadeare masíma. ¿Mū suguta irogue ãärādi irasū waadeare masíberi? ãrīyupu.

¹⁹ Ígū irasū ãrīmakū, Jesús ñgūsārē:

—¿Naásū waáari? ãrīyupu.

Ígūrē ãrīñurā:

—Jesús Nazaretmurē īgūsā iriadeare werenírā iriabu. īgū Marīphya kerere weregu aārādimi. Aārīpererā masaka īürō, Marīphu īürōguedere īgū turari sīrī merā irigu, īgūyare weregu aārādimi.

20 Paía oparā, gajirā marī oparā merā īgūrē wējēdorerā, romano marā oparārē wiáama. īgūsā irasū wiamakū, curusague pábiatú wējēama.

21 “īgū marīrē taibu, marī Israel bumarā Opu aārību, marī yúdi aārīmi”, ãrī gūñadibu gua īgūrē. Irasiriro dapagā merā urenu waáa, īgūrē wējēadero phu.

22 Surāyeri gua merāmarā nome, īgūsā wereri merā guare gūkamakū iriama. Dapagā ñamigāgora īgūrē yáaderogue ejañurā.

23 Irogue eja, īgūya dūphre bokamerāta, gua phrogue goedujajama. “Irogue guare kērō irirosū waamakū, Marīphure wereboerārē īabu”, ãrāma. Marīphure wereboerā īgūsārē: “Jesús okami”, ãrādeadere wereama guare īgūsā nome.

24 Phu gajirā gua merāmarā īgūrē yáaderogue eja, īgūsā nome ãrāderosūta īañurā. īgūsāde Jesúre īabirañurā, ãrī wereñurā Cleofasā Jesúre.

25 īgūsā irasū ãrīmakū pégu, Jesús īgūsārē ãrīyupu:

—Muśā pémásimerā aārā. ¿Noópa yoaripoe Marīphya kerere weredupiyunerā gojadeare õärō pémásirī merā būremubirikõärī muśā?

26 Marīphu iriudi Cristo īgū ûmágasigue murīaburo dupiyuro, īgūyarā Opu ñajāburo dupiyuro īgūrē ñerō tarigukumi, ãrī gojanerā aārīmá. ¿Ire masíberi muśā? ãrīyupu.

27 Jesús irasū ãrī odo, Marīphya kerere weredupiyunerā gojadea pūgue aārīpereri īgūsā īgūrē gojayudeare: “Asū ãrīdharo yá”,

ãrī wereyupu ñgūsārē. Moisés gojadeare werenugāyupu. Puru ããrīpererā Maríphya kerere weredupiyunerā gojadeare wereyupu.

28 Puru ñgūsā waaró Emaúgue ejamakū, Jesús iri makārē tariwāgāgū irirosū iriyupu. **29** ñgū irasū tariwāgāmakū ñārā, ñgūrē ãsū ñārīñurā:

—Gua merā dujaka! Ñamikague ããrā. Nañmejārōgue yáa, ñārīñurā.

Irasirigu Jesús ñgūsā merā waa, ñgūsāya wiigue ñajākōñayupu ñgūsā merā dujagu. **30** Puru ñgūsā merā baa doanígū, párē ãi, Maríphre: “Mure ñshyari sīa”, ãrī, párē pea, ñgūsārē guereyupu. **31** ñgū irasirimakū ñārāgueta: “Jesúta ããrīmi”, ãrī ñāmasñurā. ñgūsā ñāmasñmakūta, dederiakōñayupu ñgūsārē. **32** ñgū irasū dederiadero puru, ñgūsā basi ãsū ãrī gāme wereníñurā:

—Maague ñgū marīrē: “Maríphya werenírī gojadeare: ‘Ãsū ñrīñharo yáa’”, ãrī weremakū pérā, buro ñshyari merā: “Óñtaria”, ãrī péñabu, ñārīñurā.

33 Irasirirā mata Jerusalégue gāme dujáakōñurā. Irogue eja, Jesús buerā, pe mojōma pere su gubu suru pērēbejarā nerēanerārē, gajirā ñgūsā merāmarādere bokajañurā. **34** ñgūsā ejamakū ñārā, iro nerēanerā ãsū ñārīñurā:

—Diayeta marī Opu masañumi. Simōrē deyoayupu, ñārīñurā.

35 ñgūsā irasū ñrīmakū pérā, Emaúgue waanerāde ñgūsārē maague waadeare wereñurā. Jesús párē pea, ñgūsārē ñgū sīmakū, ñgūrē ñāmasñadeare wereñurā iro nerēanerārē.

*Jesús ñgū buerārē deyoadea
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)*

36 Ígūsā irire irasū ãrī wereníripoe Jesús ígūsārē deyoa, ãsū ãrī õādoreyupu:

—¿Aārīrī mūsā? Siñajārī merā aārīrikuka! ãrīyupu.

37 Ígū deyoamakū, íágukakðāñurā. “Boadi yūjupūrā deyoamakā ñārā irikoa mari”, ãrī gūñāñurā. Irasirirā buro güiñurā. **38** Ígūsā güimakā íágū, Jesús ígūsārē ãrīyupu:

—¿Nasirirā íágukari mūsā? ¿Nasirirā yure ñārā? “Ígū boadi dupaturi okabiribukumi”, ãrī gūñarā mūsā? Irire gūñabirikōaka! **39** Íaka, yaa mojōrīrē, yaa guburidere! Yūta aārā. Yure moāñaka! Irasirirā masīrāko aārīrīrē. Sugū boadi ígū yūjupūrā merā deyoagū dūpū opabemi. Dií, gōārī opabi aārīkumi. Yū gapū diíre, gōārīrē opāa, ãrīyupu Jesús. **40** Irasū aārīgūta, ígūya mojōrīrē soeu, ígūya guburidere ímuyupu ígūsārē.

41 Ígūsā gapū mérōgā buremurī opakererā, buro usayari merā: “¿Diayeta ígūta aārīkuri?” ãrī gūñāñurā.

Ígūsā irasū mérōgā buremurī opamakū, Jesús masīkōdāyupu. Irasirigū ígūsārē sērēñayupu:

—¿Mūsā baari opari ðōrē? ãrīyupu. **42** Ígū irasū ãrīmakū pé, waaí mupūadea dūkare sīñurā. Mume dekodere ígūrē sīñurā baaburo, ãrīrā. **43** Irire sīmakū, ígūsā iūrō aī baayupu. **44** Baa odo, Jesús ígūsārē wereyupu doja:

—Sōo aārīdeapoe mūsā merā aārīgū, yū mūsārē werederosūta dapagorare yure waabū. Moisés yaamarē gojaderosūta yure waabū. Marīpuya kerere weredupiyunerā gojaderosūta,

Salmos wāikari pūrē gojanerāde īgūsā yure gojaderosūta waabu. Āārīpereri Marīpu īgūsārē irasū gojadorederosūta yure waabu, ārīyupu Jesús. **45** Irasū ārī odo, Marīpuya werenírī gojadeare īgūsārē pémasimakū iriyupu. **46** Āsū ārīyupu:

—Iripoegue Marīpuya kerere weredupiyunerā gojadea pūgue āsū gojasūdero āārībū: “Cristo, Marīpu iriudi boakōāgukumi. īgū boagu, urenuwaaró merā masāgukumi doja. **47** īgū masādero puru, īgūrē bāremurā īgūya wāi, īgū turaro merā āārīpereri nikū marāguere īgūya kerere weregorenarākuma. Jerusalén marārē werephororiwāgārākuma. Āsū ārī wererākuma: ‘Mūsā ñerī iririre bājawereka! Mūsā gūñarīrē gorawayuka! Irasirigu Marīpu mūsā ñerī irideare kātigukumi’, ārīrākuma, ārī gojasūdero āārībū. **48** Mūsā i āārīpereri yure waadeare īānerā āārā. Irasirirā irire gajirārē wererāko. **49** Yupu iripoegue ārīderosūta yu mūsārē Öāgū deyomarīgūrē iriugura, īgū mūsāguere āārīnīkōāburo, ārīgū. Irasirirā öö Jerusalēta dujaka dapa, īgū mūsārē ümugasima turarire sīgū aarimakū, ārīyupu Jesús.

Jesús ümugasigue mārīadea (Mr 16.19-20)

50 Puru Jesús īgūsārē Betania wāikari makā tħrogue āāyupu. Irogue eja, Jesús īgūya mojōrī soemu: “Yupu mūsārē öārō iritamuburo”, ārīyupu. **51** Irasū ārīgūta īgūsārē píkōā, ümugasigue āimħarīākōāsūyupu. **52** īgūsā, īgū mārīāmakū īārā: “Öātarigu āārīmi”, ārī bāremuñurā. Puru buro

usayari merā Jerusalēgue goedujákõãñurā.
53 Úmariku Marípuya wiigue īgūrē: “Óātaria mꝫ”,
ārī, usayari sīnañurā.

Āsū āärā. Irasūta āärīburo.
Lucas

Marípuya Kerere Wereri Turi New Testament in Siriano

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siriano

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Siriano

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
1a0774e8-d152-5929-891b-95e0d2238786